

T.C
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

82337

KAVAKLIDERE VE YÖRESİ AĞZI

82337

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MEHMET GEDİZLİ

DANIŞMAN
PROF. DR. NĀMİK AÇIKGÖZ

ARALIK 1999

MUĞLA

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KAVAKLIDERE VE YÖRESİ AĞZI

HAZIRLAYAN : MEHMET GEDİZLİ

.....Bilimleri enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması verilmesi için kabul tezidir

Teslim tarihi :

Sözlü Savunma Tarihi :

Danışman : Prof. Dr. Nâmik AÇIKGÖZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Pervin ÇAPAN

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. M. Naci ÖNAL

Enstitü Müdürü . Prof. Dr. Ömer GÜRKAN

ARALIK 1999

MUĞLA

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Kavaklıdere ve Yöresi Ağzı**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Mehmet GEDİZLİ

ÖZET

Bu tez, üç bölümden oluşmaktadır: birinci kısımda tez konusunu oluşturan bölgenin genel özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

İkinci kısımda, tezin amacını oluşturan incelemeler yer almaktadır. Buradaki inceleme kendi içinde iki başlıktan oluşur: Fonetik ve morfoloji. Fonetik bölümünde, ünlüler ve ünsüzler ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Seslerin özellikleri, birbirlerine etkileri ve bölgenin ağız özelliğini oluşturan unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda yöre ağzının Türkiye Türkçesi karşısındaki durumu ortaya konulmuştur. Bölgenin genelinde yapılan çalışmalarla Kavaklıdere ve yöresi ağzının mukayesesi yapılmıştır. Morfoloji kısmında da bölgeye ait ağız özellikleri belirlenerek yazı diliyle karşılaştırılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde, Kavaklıdere ve köylerinden derlenerek oluşturulmuş metinler bulunmaktadır. Metinlerde yörenin konuşmaları olduğu gibi yazıya geçirilmeye gayret edilmiştir. Yazı dilinde kullanılan alfabenin yanında transkripsiyö alfabeti de kullanılarak, bütün sesler belirlenmeye çalışılmıştır. Tezin asıl oluşumu metinlerdir. Bu metinlerde ortaya konulan veriler doğrultusunda tespitlerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda; Anadolu ağzlarının bir parçası olan, Kavaklıdere ve yöresi ağzı kayıtlara geçilerek, karakteristik özellikleri ortaya konulmuş ve Türk dili araştırmalarının bir kolunu oluşturan ağız araştırmalarına yeni veriler kazandırılmıştır. Oluşturulacak olan Anadolu ağzlarının dil atlasına katkıda bulunacağı ümit edilmektedir.

ABSTRACT

This thesis consists of three parts; the first part contains information about general characteristics of the region which is the subject of the thesis.

In the second part, are the studies which form the aim of the thesis. The study here is composed of two titles, phonetics and morphology: in the former, vowels and consonants have been studied under different titles. An attempt has been made to determine sound features, their interactions and the dialectal elements of the region. The state of this dialect in Turkish language has been found out as well through comparison. Through studies in the whole region, the dialect of Kavaklıdere and that of its environs have been compared. In the morphology part, the features of the region dialects have been determined and compared with the written Turkish language.

In the third part of the thesis are the texts collected in Kavaklıdere and its villages. Effort has been made to transfer the speeches of the region into written Turkish. By using the transcription alphabet besides the written language one, efforts have been made to classify all the sounds. The very formation of the thesis is based on the texts. Findings are based upon data in these texts.

As a result of this study, the dialect of Kavaklıdere and its environs, part of Anatolian dialects, have been registered with their characteristics and new data have been added into dialect studies.

It is hoped that this will contribute to the language Atlas of Anatolian Dialects to be prepared.

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
BİBLİYOGRAFYA	V
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	VI
KISALTMALAR	VII

GİRİŞ

KAVAKLIDERE VE YÖRESİ HAKKINDA GENEL BİLGİ	1
--	---

SES BİLGİSİ (FONETİK)

A. ÜNLÜLER	4
1. Uzun Ünlüler	5
2. Kısa Ünlüler	6
3. İkiz Ünlüler	6
4. Ünlü Uyumu	7
5. Ünlü uyumunun Bozulması	8
6. Ünlü Değişmeleri	8
7. Ünlü Düşmesi	10
8. Ünlü Türemesi	10
B. ÜNSÜZLER	11
1. Ünsüz Türemesi	15
2. Ünsüz Düşmesi	15
3. Ünsüz Değişmeleri	16
4. İkizleşme	18
5. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	18
6. Benzeşme	18
7. Hece Kaynaşması	19
8. Hece Yutumu	20
9. Vurgu	20

ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)

A. İSİMLER	22
1. Yapım Ekleri	22
2. Hal Ekleri	22
3. İsimlerde Çokluk	25
4. İyelik Ekleri	25
5. Aitlik Eki	26
6. Soru Eki	26
B. ZAMİRLER	27
1. Şahıs Zamirleri	27
2. Dönüştürme Zamirleri	28
3. İşaret Zamirleri	28
4. Soru Zamirleri	30
5. Belirsizlik Zamirleri	30
C. SIFATLAR	30
1. Vasıflandırma Sıfatları	30
2. Belirtme Sıfatları	31
D. ZARFLAR	31
1. Yer ve Yön Zarfları	31
2. Zaman Zarfları	31
3. Niteleme ve Durum Zarfları	32
4. Azlık- Çokluk Zarfları	32
E. FİLLER	32
1. Şahıs Ekleri	32
2. Şekil ve Zaman Ekleri	34
a) Görülen Geçmiş Zaman	35
b) Öğrenilen Geçmiş Zaman	35
c) Gelecek Zaman	36
d) Geniş Zaman	37

e) Şimdiki Zaman	37
f) Emir	39
g) Şart	39
h) İstek	40
i) Gereklilik	40
SIFAT- FİLLER	40
ZARF- FİLLER	40
F. BAĞLAÇLAR	41
SONUÇ	42
METİNLER	45-113
HARİTA	114

ÖNSÖZ

Bu çalışma iki yıllık yoğun bir çabanın ürünüdür. Kavaklıdere ve köylerinin ağzı üzerine çalışmaya karar verdikten sonra bölgeyi yakında tanımaya başladık. Karşımızdaki manzara, işimizin oldukça zor olduğunu gösteriyordu. Çünkü, bu bölge üzerine şimdiye kadar hazırlanmış hiç kaynak eser yoktu. Bu çalışma bölgeyle ilgili yapılan ilk eser olacaktı. Bilgisine baş vurduğum kurumlar, bize şifahi bilgi vermekten öte gidemiyordu. Özellikle bölgenin kültürel yapısı ve tarihi durumuyla ilgili bilgilerden yoksun olmak, bölgeyi geçmişiyile beraber değerlendirebilmeme fırsat vermedi. Bundan dolayı, Kavaklıdere ve yöresinin, çalışmamızı ilgilendiren kültürel ve etnik yapı hakkında yeterli bilgi verdiğimi düşünmüyorum. Temennim ve tesellim, bölge açısından yapılan ilk çalışma olması ve gelecek olanlara altyapı oluşturması.

Bu bölgenin ağzı üzerine çalışma fikri, hocam Prof. Dr. Nâmik AÇIKGÖZ'e ait. Muğla il merkezine uzaklığı ve kapalı bir yerde olmasından dolayı, ağız araştırmaları açısından önemli malzemeye sahip olduğuna karar vererek, tez konusu olarak tercih ettim. Bölgeyle ilgili gerekli ön hazırlıkları yaptıktan sonra, Kavaklıdere merkez ve köylerini dolaşarak ses kayıtlarını yaptım. Ses kayıtları esnasında, yöre ağzını en iyi yansıtan insanlarla irtibat kurulmaya çalışıldı. Daha sonra elimdeki kasetleri, transkripsiyon alfabesini kullanarak deşifre ettim. Burada belirtmeden geçemeyeceğim önemli bir nokta var; fonetik araştırmaları yapan bilim adamlarının da yakından bildiği metinlerdeki seslerin yeterli derece de tespiti konusu. Kullanabileceğim fonetik laboratuvarlar olmadığından, seslerin tespitinde kulağımın, ses karşısındaki hassasiyetini ölçü kabul ettim. Dolayısıyla seslerin belirlenmesinde ortaya çıkacak hatalar, göreceli olmaktan öteye geçmeyecektir. Dikkatimden kaçan önemli hatalar olmuşsa, bağışlanmasından çok hemen düzeltilmesini rica ediyorum.

Bu tez üç bölümden oluşmaktadır: Giriş, İnceleme ve Metinler. Giriş kısmında bölge hakkında genel bilgiler yer almaktadır. İnceleme kısmında, metinler ses ve yapı (fonetik ve morfolojik) bilgisi açısından değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise, derlenen metinler bulunmaktadır.

Muğla Üniversitesi'nin varlık sebeplerinden birine paralel bir çalışma olduğuna inandığım bu tezde; teşviklerinden ve tavsiyelerinden dolayı hocam Prof. Dr. Nâmık AÇIKGÖZ'e teşekkür ediyorum. Ayrıca bana bölgede eşlik eden, değerli dostlarım; Yavuz ÇİFTÇİ ve Erdal ÇİL'e, özellikle inceleme kısmını hazırlarken, her türlü desteği vermeyi borç kabul eden, meslektaşım İsmail Turan KALLİMCİ'ye şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

Kasım 1999, MUĞLA

Mehmet GEDİZLİ

BİBLİYOGRAFYA

- Arat, R. Rahmeti**, "Türkçe metinlerde e/i meselesine dair", Makaleler,C.1. s.334-341, Ankara1987
- Buran, Ahmet**, "İk ekinin Anadolu ağızlarındaki kullanılışı",TDAY1996, s.10-18
- Caferoğlu, Ahmet**,"Anadolu ve Rumeli ağızları ünlü değişimleri"TDAY 1964, s. 1-25
- Caferoğlu, Ahmet**,"Muğla ağızı",TDAY 1962, s.107-130
- Caferoğlu, Ahmet**, "Anadolu ağızları konson değişimleri"TDAY 1963 s.1-32
- Caferoğlu, Ahmet**, "Anadolu ağızlarındaki metatez gelişmesi" TDAY 1955, s.1-7
- Caferoğlu, Ahmet**, Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme, TDK yay. Ankara 1994
- Demir, Nurettin**, "Güneybatı Anadolu ağızlarında kullanılan şimdiki zaman eki -ik gelir", UluslararasıTürk Dili Kongresi 1992, Ankara 1996
- Ercilasun, Ahmet**, "Muğla ağızında kullanılan bir şimdiki zaman şekli", Şükrü Elçin Armağanı, Ankara 1983
- Eroğlu, Zekai**, Muğla Tarihi, İzmir 1936
- Gülensoy, Tuncer**, Kütahya ve Yöresi Ağızları, TDK yay. Ankara 1988
- İslam Ansiklopedisi**, Mentеше Maddesi, MEB. Yayınları, Ankara
- Kırlı, Ali**, Ula ve Yöresi Ağızları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 1994
- Korkmaz,Zeynep**,"Anadolu ağızlarının etnik yapı ile ilişkisi sorunu"TDAY1971, s. 21-32
- Korkmaz, Zeynep**,"Batı Anadolu ağızlarında yazı dilinden ayrılan isim çekimi ekleri fonoloji-morfoloji bağlantısı" TDÜA 2.Cilt, TDK Yay. Ankara 1995
- Korkmaz, Zeynep**, " Batı anadolu ağızlarında asli vokal uzunlukları hakkında" TDAY 1953,, ss 197-203
- Korkmaz, Zeynep**, Güney Batı Anadolu Ağızları, TDK yay. Ankara1994
- Türkeş, Ünal**, Kurtuluş Savaşında Muğla, İstanbul 1973
- Uykucu, Ekrem**, Muğla Tarihi, İstanbul 1983
- Witteck, Paul**, Mentеше Beyliği, TTK yay.Ankara 1946

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

a

â: Uzun a

b

c

d

e

ê: Uzun e

è: Kapalı e

f

g

ğ: Art damak g'si

h

ı

î: Uzun ı

i

ï: Uzun i

j

k

K: g-k arası yarı tonlu k

ķ: art damak k'sı

Ḳ: ğ-ķ arası tarı tonlu k

l

m

n

o

ô: uzun ünlü

ö

õ: uzun ö

p

P: b-p arası p

r

s

ş

t

T: t-d arası t

u

û: uzun u

ü

v

F: v-f arası v

y

z

KISALTMALAR

Bkz. : Bakınız

GBAA : Güney- Batı Anadolu Ağızları

HYD : Her yönüyle Dil

KYA : Kütahya ve yöresi Ağızları

UYA : Ula ve Yöresi Ağızları

TDB : Türk Dil Bilgisi

TDK : Türk Dil Kurumu

TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TTK . Türk Tarih Kurumu

TDÜA : Türk Dili Üzerine Araştırmalar

s.: sayfa

^ : matbu harflerde uzunluk işareti

ˉ : elle yapılan ve noktalı ünlülerde uzunluk işareti

~ : nazallık işareti

_ : ünlülerde kısalık işareti

GİRİŞ

KAVAKLIDERE VE YÖRESİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Muğla'nın kuzey-doğusunda bulunan Kavaklıdere'nin, güney- batısında Yatağan ilçesi, doğusunda Denizli ili, kuzeyinde Aydın ili yer almaktadır. Muğla'ya 65 km. uzaklıkta olan, ilçenin, 1955 'ten 1991 yılına kadar Yatağan ilçesine bağlı bir nahiye olduğu¹ belirtilmektedir. Özellikle kalaycılık ve bakırcılık işletmeciliğiyle tanınan ilçenin tarihine dair kaynaklarda pek fazla bilgi yoktur. Gerek Muğla'ya gerekse diğer merkezlere uzaklığından olsa gerek, bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gerekli gelişmeyi gösterdiği söylenemez. Önemli uğraşları kalaycılık, bakır işletmeciliği, orman işleri, mermer sanayii ve dokumacılıktır. Son yıllarda gelişen mermercilik sektörü, ilçenin tanıtımına ve kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Kavaklıdere'ye bağlı iki nahiye bulunmaktadır. Bunlar; Menteşe (Genek) ve Çayboyu (Mesevle) Kasabası'dır. bu nahiyelerden birisi (Menteşe) doğusunda, diğeri de (Çayboyu) kuzey- batısında yer almaktadır. Bunların dışında on köy de ilçe merkezine bağlı yerleşim birimlerini oluşturmaktadır. Menteşe Kasabası, 1972'den beri nahiye, Çayboyu Kasabası da 1995'te nahiye olmuştur. Sürekli dışarıya göç veren bir bölge olmasından dolayı, bölgede nüfus yoğunluğu fazla değildir.

Kavaklıdere ve yöresinin gelir kaynakları, bakır işlemeciliği, orman işçiliği ve işletmeciliği, mermercilik ve köylerde tarım ve hayvancılığa bağlı küçük aile işletmeleridir. Özellikle Menteşe Kasabası ve civar köylerindeki nüfusun bölge dışına göçü, esnafılığı önemli ölçüde teşvik etmiş ve gelirin dışarıda yapılan ticaretten sağlanmasına sebep olmuştur. Kavaklıdere merkezde, gelir kaynaklarının önemli

¹ Yurt Ansk. 8. cilt, s.5919

kısmını bakır işlemeciliği oluşturmaktadır. Köylerde, tütün, hayvancılık önemli geçim kaynaklarıdır.

Bölgenin, coğrafi yapısı oldukça dağlıktır. Ormanlık alanların, önemli yer işgal ettiği ve dolayısıyla iklimin de tipik Akdeniz iklimi olduğu söylenebilir.

Kavaklıdere ve yöresinin tarihi hakkında, kaynaklarda yeterli mevcut değildir. Ulaşılan kaynaklardan elde edilen bilgiler, yeni varsayımlardan öte geçmeyecektir. Çayboyu Kasabası civarındaki tapınaklardan ve amfi tiyatrodan anlaşıldığı kadarıyla, bölge, eski Anadolu uygarlıklarının önemli yerleşim birimlerinden. Türklerin bölgeye gelmeleri ve etkileri konusundaki bilgiler Muğla'nın tarihi hakkında yapılan araştırmalarla aydınlatılabilecektir. Güvenirliği konusunda tarihçilerin kara vereceği bazı rivayetlere göre, Türklerin Muğla ve civarına gelişleri, Anadolu Selçuklular döneminde rastlanmaktadır. 1075'te Kutalmış oğlu Süleyman Şah, İznik'i alarak Anadolu Selçuklu devletini kurduğunda Anadolu üzerindeki Türk nüfuzu artmış, 1079'da Muğla ve yöresi, Türkler tarafından kuşatılmaya çalışılmış fakat, Bizans egemenliğine son verilememiştir. 1103'te tekrar bölgeye seferler düzenlenmişse de Türklerin hakimiyetine geçememiştir. Türklerin bölge üzerindeki hakimiyetleri, Anadolu beylikleri dönemine rastlanmaktadır. 1261'den sonra Antalya yöresinden Muğla kıyılarına gelen Türkler, buraya yerleşirler. 1269'da Bizanslılar Türkleri bölgeden atmaya çalışmışlarsa da başarılı olamamışlardır. 1282'de Türkler, Menteşe Bey komutasında Aydın'ı ele geçirmişlerdir. Bölgenin Türkleşmesinde önemli rol oynayan Menteşe Beyin adı, Osmanlı İmparatorluğuna bağlanıncaya kadar, bölgedeki beyliğin ismi yani Menteşe beyliği olmuştur. Osmanlılar 1451 yılında Menteşe bölgesine gelmişlerdir. Bölgenin ondan sonraki idaresi Osmanlılara bağlanmıştır².

² Bu bilgiler özel arşivimizde bulunan , Muğla tarihine ve kültürüne dair hazırlanmış bir broşürden alınmıştır. Bu belgeleri kimin hazırladığı konusunda bilgi yoktur. Bu bilgilerin güvenilirliği, tarih bilim adamlarının değerlendirmelerine bağlıdır.

Bölgenin tarihini aydınlatmaya yarayacak bir diğer kaynak, Osmanlılar döneminde Bozüyük nahiyesi hakkındaki bir çalışmadır³. 15. yy.ın başlarından 1880'lere kadar kaza konumunda olan bozüyük'e bağlı köylere bakıldığında, şu anda Kavaklıdere sınırlarında bulunan Nebiler (Nebiköy) köyünün ismi de zikredilmektedir. Bu bilgi bölgenin tarihinin 16. yy.'a kadar uzandığını net olarak vermektedir.

Bu bilgilerin ışığında bakıldığında, bölgenin Türkleşmesi ve bölgede konuşulan Türkçe'nin, çok eskilere dayandığını ve bir dilin ağzının ya da ağızlarının karakteristiğini oluşturmasına yeterli zamanı tanıdığı görülmektedir.

Kavaklıdere ve yöresinin tarihi ve sosyo- ekonomik yapısı hakkındaki bu bilgiler, bölge ağzının genel durumu ve yörede konuşulan ağzın, Anadolu ağızları içindeki yerini ve etnik yapıyla ilişkisini değerlendirmeye yardımcı olacaktır.

³ ÇANLI, Mehmet, "Osmanlı son döneminde Bozüyük (Muğla) nahiyesinin sosyo-ekonomik yapısı", Osmanlı'nın700. Yılında Muğla Sempozyumu'nda sunulan tebliğ, Muğla 1999

SES BİLGİSİ

ÜNLÜLER

Kavaklıdere ve yöresinden toplanılan metinlerde, Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan ünlülerden farklı olarak 13 ünlü kullanıldığını tespit edildi. Bunlar:

é, â, ê, î, i, ô, ö, û, ü, e, ı, i, u

ünlüleridir. Aslında bu ünlüler, yazı dilinde kullanılan 8 ünlünün, muhtelif sebeplerden dolayı değişikliğe uğramış halidir. Kapalı e, Türkçe'nin asli ünlülerinden biri sayılsa da bunun da aslen i olduğunu, zaman içinde genişleyerek meydana geldiği biliniyor. Tarafımızdan derlenen metinlerde kullanılan kapalı e'lerin bir kısmı i'den genişlemeyip e'den daralmıştır.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan ünlülerle beraber bu ünlüleri, ses yolundaki organların durumuna göre şöyle sıralanabilir.

1- Dilin durumuna göre:

a. Ön mahreçli ünlüler: e, ê, i, i, ö, ö, ü, ü

b. Orta mahreçli ünlüler: ı, î,

c. Geri mahreçli ünlüler: a, â, o, ô, u, û

2- Dudakların durumuna göre:

a. Düz ünlüler: a, â, e, ê, ê, e, ı, î, ı, i, i, i,

b. Yuvarlak ünlüler: o, ô, ö, ö, u, û, u, ü, ü

3- Çene açıklığına göre:

1)Kapalı ünlüler: ı, ı, i, i, i, u, û, u,ü, ü

2)Yarı kapalı: ê, ê, e

3) Yarı açık: â, o, ô, ö, ö

4) Açık: a

1. Uzun Ünlüler

Uzun ünlüler, normal yazı dilinde kullanılan ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzundurlar. Kavaklıdere ve yöresi ağzında bulunan uzun ünlüler, şu sebeplere bağlı olarak ortaya çıkarlar:

1- Hece kaynaşması sonucu meydana gelen uzun ünlüler:

Derleme sahasında hece kaynaşması sonucu ortaya çıkan pek çok uzun ünlü bulunmaktadır. İç ses ünlüleri arasında bulunan ğ, h, r, y ünsüzleri çoğu zaman eriyerek kendi heceleri içindeki ünlüyü uzatırlar.

çârmışsîñiz (I/61) <çağırılmışsınız, yatâ (I/138) <yatağı, kât (II/28) <kağıt, annattîna (III/9) <anlattığına, aldî (III/61) <aldığı, â (V/22) <ağa, beydâ (XIV/3) <beydağı,

yaPıcâz (II/18) <yapacağız, evlêmiz (I/181) <evlerimiz, uyûb (IV/14) <uyuyup, dikiyôz (IV/46) <dikiyoruz, cêz (VI/59) <çeyiz, şikât (VII/56) <şikayet, şêriñ (XIV/II) <şehirin, vecem (XV/50) <vereceğim, pâlî (XVI/5) <pahalî, mâlle (XVI/20) <mahalle, vâcêse (XVIII/17) <varacaksa

1- Ünsüz düşmesi sonucunda meydana gelen uzun ünlüler:

Kavaklıdere ve yöresi ağzında, bazı iç ve son ses ünsüzleri düşerek kendilerinden önceki ünlüleri uzatmışlardır. Daha çok ğ, h, k, n, r,v, y ünsüzlerinin düşmesi sonucunda uzun ünlüler oluşmaktadır.

şê (I/43) <şey, yatâ (I/138) <yatak, sôra (II/1) <sonra, sefê (III/20) <sefer, gâtal (IV/23) <kartal, mâne (VI/10) <bahane, bâlamış (VI/27) <bağlamış, âkadan (VI/40) <arkadan, geli (VII/1) <gelir, böle (VII/94) <böyle, köde (XIII/27) <köyde, sêmiş (XVII/50) <sevmiş, gadâ (XX/124) <kadar, bûda (XX/134) <burda, âşam (XXI/55) <akşam, hêbe (XXII/159) <heybe

2. Kısa Ünlüler

Kavaklıdere ve yöresi ağzından tesbit edilen metinlerde, kısa ünlüler iç seste olup, bir çeşit hece yutumu geçiş devresi özelliği göstermektedirler.

alınıyomuş (I/9), sığınâ (I/17), ayakkabı (II/24), vururuz (III/27), kokarımış (III/46), varımış (IV/8), orıya (IV/34), yerine (VI/47), gırlıvêdi (I/55), boynu (II/44), bodurum (VII/87), imzayı attırdıñ (XII/44), orda ısıttılâ (XIII/19), nöbetci amiri (XIII/56)

3. İkiz Ünlüler

Derleme sahasında ikiz ünlüler çok fazla görülmemekle beraber, üç türe de örnek bulmak mümkündür.

dier (I/19), beledie (I/148), touk (I/178), düün (II/36), döülmüş (II/42), niâyet (III/27), yaut (III/59), köüñ (III/67) daitacaklâmış (VII/42), tekirdai (VII/45), doullânan (VII/82) nâiye (VIII/34), yâut (VIII/47), köe (IX/32), sâibsiz (XI/14), bozdoan (XII/15), daılmış (XIII/53)

4. Ünlü Uyumu

Kavaklıdere ve yöresi ağzında, ünlü uyumu, çok kuvvetli bir şekilde kendini hissettirmektedir. Aslında bu özellik, bütün Güney-Batı Anadolu ağızlarında çok güçlü bir şekilde hissedilmektedir⁴. Ünlü uyumunun bölge ağzında dikkati çeken belli başlı özellikleri şöyle sıralanabilir.

1)Kavaklıdere ve yöresi ağzında yabancı dillerden alınan kelimeler ünlü uyumuna girmiştir.

lereydi (I/4) <liraydı, cuvap (I/45) <cevap, bacca (I/57) <bahçe, habar (XIII/20) <haber, tecêret (I/8) <ticaret, dene (XII/63) <tane, gölmermere (XIV/26) <gölmarmara

2)Yazı dilinde kural dışı kalarak büyük ünlü uyumunun bozulmasına sebep olan i- isim-fiili, yöre ağzında uyuma tabi olmuştur.

kôkarımış (II/46) <korkar imiş, çalarımış (IV/2) <çalar imiş, varımış (VII/38) <var imiş, tapâlarımış (XX/17) <taparlar imiş, tutâlarımış (XX/145) <tutarlar imiş, atarımış (XX/178) <atar imiş

3)-ken zarf-fiil eki -kan, -kana, -ka, -ke ve -kene şekilleriyle ünlü uyumuna tabi olmuştur.

varıkana (IV/19) <varırken, yatâkana (IV/22) <yatarken, gösterikene (V/12) <gösterirken, yatmışkana (VI/25) <yatmışken, varkan (VII/28) <varken,

4)Aitlik eki -ki de yazı dilindeki kullanımın tersine ünlü uyumuna girmiştir.

öbürkü (XVII/53) <öbürki

5. Ünlü Uyumunun Bozulması

Derleme sahasında, dil benzeşmesi kuvvetli olmasına rağmen, bazı iç ses ünsüzleri inceltici özelliğiyle ünlü uyumunun bozulmasına neden olurlar. Bu ünsüzler şunlardır: c, l, ş, y, r

olcêz (I/1) <olacağız, almeyi (IV/2) <elmayı, galeñ (VI/32) <kalayım, sıkıştiren (VI/41) <sıkıştırıyım, anleştik (XVI/17) <anlaştık, çalışmaye (XVII/74) <çalışmaya, alıncek (I/43) <alınacak, aley (I/47) <alay, arkıdeşlêñ (I/108) <arkadaşların

6. Ünlü Değişmeleri

Kavaklıdere ve yöresi ağzının en karakteristik özelliklerinden birisi, ünlü değişmeleridir. Bölge ağzındaki ünlü değişmeleri üç kısımda ele alınabilir.

1) Kelime başı ünlü değişmeleri: Bölge ağzındaki kelime başı ünlülerinin değişiminde dikkati çeken husus, geniş ünlülerin darlaşması, düz ünlülerin ise darlaşması şeklindedir. Bununla beraber kalın ünlülerin incelerek ünlü uyumunu da bozdukları söylenebilir.

u-<o-: urya (XX/112) <oraya, urdan (I/56) <ordan

o-<u-: ostulâdan (I/51) <ustalardan

a-<e-: amaneten (I/100) <emaneten

ê-<i-: êlave (I/153) <ilave, êndirdimiz (XIV/18) <indirdiğimiz

a-<e-: alme (IV/1) <elma, alettirik (IX/31) <elektrik

⁴Bkz. GBAA, s. 29 ve KYA, s. 31

ü-<ö-: üyütmüşlê (XII/8) <öğütmüşler, üzür (XXII/88) <özür

2)Kelime ortası ünlü değişmeleri: Derleme sahasındaki, kelime ortası ünlülerinde en belirgin ve yaygın özellik şudur; geniş ünlüler darlaşır, dar ünlüler genişler, düz ünlüler yuvarlaklaşır ve yuvarlak ünlüler de düzleşir.

-ı-<-u-: çavış (I/16) <çavuş, tabır (XIII/36) <tabur

-ı-<-a-: arıba (I/31) <araba, orıya (IV/34) <oraya, pantılon (VII/14) <pantolon, dalıman (X/11) <dalaman, zıman (I/59) <zaman

-u-<-e-: cuvap (I/45) <cevap

-o-<-u-: yokarı (I/88) <yukarı, hudotta (VII/49) <hudutta, soal (XV/46) <sual, goyu (XXI/3) <kuyu, şôrda (IX/5) <şurda, yonan (I/188) <yunan

-i-<-e-: yimekli (III/29) <yemekli, mesilâ (XI/1) <mesela, tenikelê (X/24) <tenekeler, lere (XVII/23) <lira, telefon (VII/63) <telefon

-ü-<-i-: müsevır (VI/21) <misafir

-ö-<-i-: böber (XII/13) <biber

3)Kelime sonu ünlü değişmeleri: Kelime sonunda meydana gelen ünlü değişmesinde, dil benzeşmesinin önemli bir etken olduğu söylenebilir.

-ı-<-a-: ordı (I/10) <orda, kını (IX/62) <kına, başgı (IX/76) <başka

-ı-<-u-: havlı (II/23) <havlu

-u-<-a-: ordu (VIII/2) <orada, sôru (IX/18) <sonra, hocu (IX/57) <hoca, burdu (XVI/9) <burda

-i-<-e-: bili (IX/7) <bile, yini (IX/39) <yine

-ü-<-e-: üstü (XIV/51) <üste

7. Ünlü Düşmesi

Bölge ağzında görülen ünlü düşmelerinde, akıcı-sızıcı ünsüzlerin önemli yeri vardır. Bunun yanında söyleyiş çabukluğundan da kaynaklandığını söylemek mümkündür.

ıØ: halcılık (I/84) <halıcılık, binaların (XI/10) <binalarının,

iØ: verriz(I/121) <veririz, üzerene (VII/37) <üzerine, evlerne (IX/54) <evlerine, ellerne (IX/63) <ellerine

eØ: gelcez (II/3) <geleceğiz, geyceg (XII/12) <giyecek

aØ: orttan (VI/56) <ortadan, parları (XIII/93) <paraları, sulancek (XIII/100) <sulanacak

uØ: avkat (XIII/90) <avukat

8. Ünlü Türemesi

Belli yahut belirsiz fonetik sebeplerle yer yer bazı kelimelerin iç veya son seslerinde ünlü türemesi dediğimiz bir takım parazit sesler doğuyor⁵. Her hangi bir yapı fonksiyonu taşımayan bu fonetik olayın Kavaklıdere ve yöresi ağzında rastlanılan belli başlı örneklerini göstermek mümkündür.

1)Kelime başı ünlü türemesi:

ırakı (XIII/30) <rakı, ilazım (I/66) <lazım, örzgar (XVIII/21) <rüzgar

2)Kelime ortası ünlü türemesi:

soñura (I/6) <sonra, santıral (I/27) <santral, etiraf (II/50) <etraf, kamiyon (V/17) <kamyon, patiron (II/58) <patron, topurag (XXII/170) <toprak, ırız (XXI/100) <ırz,

⁵ bkz. GBAA, ş. 50

herikes (XXI/64) <herkes, yumuruk (XIII/57) <yumruk, bodurum (VII/87) <bodrum, gübüre (X/9) <gübre, gümürük (XIII/4) <gümrük

3)Kelime sonrası ünlü türemesi:

yatmışkana (VI/25) <yatmışken, okuyorları (III/47) <okuyorlar, buluyorları (IV/30) <buluyorlar, dedilerkini (XIV/35) <dedilerki

B.ÜNSÜZLER

Ünsüzler, ses yolunun genel olarak, daralma bazen de kapanıp açılma durumlarında çıkan seslerdir⁶. Ünsüzler incelenirken, çıkış şekli ve çıkış yeri açısından ayrı ayrı almak gerekir⁷. Ünsüzler ağızdan çıkışları sırasında, ağız kanalında ya da diğer organlarda bir engelleme, bir kapanma ya da daralma meydana gelir. Seslerin çıkışları sırasında meydana gelen bu olaylar, ünsüzlerin niteliklerini belirlemektedir. Kavaklıdere ve yöresi ağzında, birkaç değişik fonem dışında yazı dilinde kullanılanlardan pek farklılık görünmez. Derleme sahasından elde edilen metinlere göre, burada kullanılan ünsüzlerin boğumlanma noktaları ve ses özellikleri şöyledir:

b: Çift dudak, patlayıcı, tonlu

c: Ön damak, patlayıcı, tonlu

ç: Ön damak, patlayıcı, tonsuz

d: Diş- diş eti, patlayıcı, tonlu

⁶ bkz. KYA. s. 47

⁷ bkz. HYD. S.194

f: Diş-dudak, sızıcı, tonsuz

g: ön damak, patlayıcı, tonlu

g: Arka damak, patlayıcı, tonlu

h: Nefes borusu ağzı, sızıcı, tonsuz

k: Ön damak, patlayıcı, tonsuz

ķ: Arka damak, patlayıcı, tonsuz

K: ön damak, patlayıcı, yarı tonlu

Ķ:Arka damak, patlayıcı, yarı tonlu

l: Diş- diş eti, yan boğumlanmalı, tonlu

m: Çift dudak, genzel, tonlu

n: Ön damak, genzel, tonlu

ñ: Ön damak, genzel, tonlu

p: Çift dudak, patlayıcı, tonsuz

P: Çift dudak, patlayıcı, yarı tonlu

r: Diş-diş eti, titreyci, tonlu

s: Diş, sızıcı, tonsuz

ş: Art damak, sızıcı, tonsuz

t: Diş-diş eti, patlayıcı, tonsuz

T: Diş-diş eti, patlayıcı, yarı tonsuz

v: Diş-dudak, sızıcı, tonlu

F: Diş-dudak, sızıcı, yarı tonlu

y: Arka damak, yarı ünlü, tonlu

z: Diş, sızıcı, tonlu

Burada gösterilen *Ç, K, P, T, F* ünsüzleri ara ses niteliğinde olduğu için, yarı tonlu olarak değerlendirilebilir.

K ünsüzü: Bu ünsüzün bölge ağızında kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Ön damak *g*'si ile ön damak *k*'si arasında bir yerden çıkmaktadır. Özellikle de önünde ve arkasında bulunan ünsüzlerin, tonlu ya da tonsuz oluşuna göre ara ses özelliğini daha belirgin olarak açığa vurmaktadır.

asKere (I/6), göKuveye (I/12), seKizen (VII/71), şeKilnen (VII/77)

Ç ünsüzü: Art damak *g*'si ile art damak *k*'si arasında bir ünlüdür. Daha çok önünde ve arkasında bulunan kalın ünlülerin etkisindedir. Bölge ağızında çok belirgin olarak kullanılmaktadır.

haÇÇaten (I/16), Çısmına (I/26), Çavak (I/131), Çuraklık (I/143), Çanadına (IV/30), Çurcêz (I/89)... örneklerinde olduğu gibi

P ünsüzü: Bu ünsüz de bir ara sestir. Bölge ağızında çok yaygın olarak kullanılır ve de özellikle “yap-“ fiilinin kullanımında belirgin olarak görülür. *b* ile *p* arasında bir yerden boğumlanmaktadır.

hesaPladık (I/125), yaPtı (I/146), yaPasiñ (VII/35), hePsi (XIII/52)

T ünsüzü: *T* ünsüzü de diğer ara sesler gibi *t* ile *d* arası bir ünsüzdür. Özellikle kelime ortası kullanımlarda dikkat çekecek şekilde belirginleşir. Bu ünsüz de *P* ünsüzü gibi çok yaygın olarak kullanılır.

giTcêz (I/6), isTemeyoz (III/53), usTaniñ (VII/16), Tutmuş (VIII/36), araŞTırıp (VIII/33), gösTeriyô (IX/15), çağırTmış (XI/31)

F ünsüzü: Bu ünsüz bölge ağızında çok yaygın olarak kullanılmamaktadır. V ve f arası bir ses olmasından dolayı birkaç kelimedeki kullanımıyla dikkat çekmektedir.

haFtada (IV/51), seFê (XI/35), çiFt (XI/36)

g, ? ve k, k ünsüzleri: Bu ünsüzler bir birleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Kelimenin hemen her yerinde sebeplere bağlı olmaksızın deşebilmektedirler. Bu seslerin çokça bir birleriyle yer değiştirmelerinden dolayı yukarıda belirttiğimiz ünsüzler yarı tonlu olarak ortaya çıkmıştır.

galaycılı (I/8) <kalaycılığa, goyar (III/60) <koyar, geçisi (IV/51) <keçisi

j ünsüzü: öteki Anadolu ağızlarında olduğu gibi bölge ağızında da bu ünsüz c olarak telaffuz edilmektedir. Aynı zamanda bu ses, Türkçe bir ses değildir.

candarma (I/78) <jandarma, garac (XIII/35) <garaj

ñ ünsüzü: Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılan fakat yazı dilinde gösterilmeyen bu ünsüz Kavaklıdere ve yöresi ağızında da çok kullanılmaktadır. Özellikle kelime sonlarındaki n ünsüzlerinin hemen hemen çoğu genzelleşerek, bu ünsüzle söylenmektedir.

oñarmış (VI/46) <onarmış, gazıñ (VI/48) <kazın, memliketiñ (VIII/34) <memleketin, salataniñ (XV/35), peygamberiñ (XV/26)

Yukarıdaki ünsüzlerin dışında ğ, h, k, l, n, r, y ünsüzleri düşme eğilimindedir. Daha önce Ünlü uzunlukları konusunda da değinildiği gibi bu ünsüzler çok kolay düşerek ünlülerin uzatılmasına sebep olmaktadır.

1. Ünsüz Türemesi

Kavaklıdere ve yöresi ağzında fazla görülmeyen bir ses hadisesidir. Bu özellik, Güney-Batı Anadolu ağızlarının ortak özelliğidir⁸. Birkaç kelimedede görülen ünlü türemesi örneği şunlardır:

-h- : sahat (I/165) <saat

-y- : dayre (XIV/34) <daire

-n : görmedik kin (XIV/50) <görmedik ki, yoğudin (XVI/19) <yok idi, cibilen (XXI/121) <cible

-c- : güççük (IV/8) <küçük

-ş- : aşşağı (XIII/108) <aşağı

2. Ünsüz Düşmesi

ğØ : dier (I/19) <diğer, düün (II/36) <düğün, sair (VI/61) <sağır, bâlamış (VI/27) <bağlamış, yâmir (X/12) <yağmur, yataan (I/73) <yatağan

hØ : yaut (III/59) <yahut, mâne (VI/10) <bahane, üsênlê (IV/41) <hüseyinle, mêmet (VIII/53) <mehmet, âmet (VIII/52) <ahmet, nâiyelik (VIII/34) <nahiyelik

lØ : gê (I/101) <gel, nası (VI/37) <nasıl, atmış (XIII/1) <altmış

kØ : âşam (XXI/55) <akşam, êsik (XX/116) <eksik

nØ : sôra (II/!) <sonra, isan (X/31) <insan, işat (XXI/117) <inşaat, derke (XXI/13) <derken

rØ : vêdi (!/125) <verdi, sefê (III/20) <sefer, gâtal (IV/23) <kartal, âkadan (VI/40) <arkadan, geli (VII/1) <gelir, gadâ (XX/124) <kadar, bûda (XX/134) <burda

⁸ bkz. GBAA. s. 65 ve KYA. S. 55

vØ : touk (I/178) <tavuk, doullu (II/40) <davullu, sêmiş (XVII/50) <sevmiş, ûmuşlâ (XX/161) <vurmuşlar

yØ : şê (I/43) <şey, kö (I/188) <köy, ukarda (VI/44) <yukarda, böle (VII/94) <böyle, hêbe (XXII/159) <heybe

3. Ünsüz Değişmeleri

h<ş: hurda (I/9) <şurda, hindi (XIII/6) <şimdi, hôle (XX/75) <şöyle

m<b: mindiriyô (IV/31) <bindiriyor, min (XXII/159) <bin, mâne (VI/10) <bahane

g<k : gıdâ (I/21) <kadar, ganıyomuş (VIII/13) <kanıyormuş, gıvılcım (XI/38) <kıvılcım, gavuşturalım (XXII/138) <kavuşturalım, yog (IX/28) <yok, çog (XX/34) <çok, faget (XX/38) <fakat

ş<ç,c: üş (I/15) <üş, harşlık (VII/3) <harçlık, biştirmesinde (X/10) <biçtirmesinde, gaşdı (XX/50) <kaçtı, pirinş (XXI/89) <pirinç, ağaşlarıyla (II/51) <ağaçlarıyla, iştini (III/53) <içtiğini, seştiler (XIII/5) <seçtiler, iştimâ (XXI/64) <ictima

v<f: esnavımız (II/62) <esnafımız,mutvâ (III/71) <mutfağa, fur (IV/16) <vur, müsevir (VI/21) <misafir, kavasından (XI/19) <kafasından, şovordum (XIX/56) <şofördüm, savleşmişlê (XX/193) <saflaşmışlar, tevtiş (XXI/77) <teftiş

s<ç: üs (I/164) <üş

b<p: bazarında (II/61) <pazarında, çekib (III/56) <çekip, ısbarta (V/8) <ısparta, satıb (XIV/22) <satıp, barmânı (XXII/60) <parmağını

d<t: duzlamanıñ (III/44) <tuzlamanın, daşını (XI/5) <taşını, dembel (XV/155) <tembel, dakalım (XXII/12) <takalım, büyödürken (XX/5) <büyütürken

y<ğ: deyirmen (III/26) <değirmen, üyütmüşlê (XII/8) <öğütmüşler, deyil (XIII/4) <değil, dıyan (XIV/19) <dığan, buyday (XV/37) <buğday, üsteymen (XXI/75) <üsteğmen

ñ<ğ: deñişen (III/41) <değişen

l<r: selbes (IV/20) <serbest, güleş (VII/73) <güreş

h<v: helâsılı (XIII/62) <velhasılı, hûmuş (XX/157) <vurmuş

n<m: şindi (I/27) <şimdi, goñşu (XII/22) <komşu, donuz (XVII/84) <domuz

h<k: haçamamış (I/172) <kaçamamış, bahen (XXII/74) <bakayım

h<f: hoturafını (!/177) <fotoğrafını

k<h: muktarın (II/45) <muhtarın

n<r: gıdan (II/61) <kadar

v<y: kövümüzüñ (III/52) <köyümüzün

f<v: fur (IV/16) <vur

l<y: millar (VII/85) <milyar, millon<milyon

n<l: onnar (VIII/35) <onlar

y<h: mütayit (XIII/83) <mütahit, saybı (XIV/5) <sahibi, gayvalarda (XXII/33)
<kahvelerde

s<z: otus (VII/14) <otuz

g<y: gine (IX/8) <yine

y<v: deyamlı (XIII/79) <devamlı

c<s: câra (VII/55) <sigara

m<n: om bir (VII/91) <on bir, om beş (XIV/37) <on beş

z<s: zobanıñ (XIII/49) <sobanın

c<z: accık (XXI/109) <azıcık

ş<s: ışcak (XXI/35) <sıcak

f<v: furulup (XXII/180) <vurulup

v<m: avâle (I/15) <amele

4. İkizleşme

Kavaklıdere ve yöresi ağzında, vurgulu söylenen kelimelerin iç seslerinde ünsüzlerin ikizleştiğı söylenebilir. İkizleşme çok fazla da görülmez.

emme (VII/52) <ama, amman (VI/69) <aman, aşşay (II/41) <aşağı, güççük (VI/48)
<küçük

5. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Bölge ağzında, özellikle yabancı dillerden gelen ikiz ünsüzlü bazı kelimelerdeki ünsüzlerden biri düşer. Çok yaygın olarak görülme de birkaç örnek verilebilir.

evilâ (VII/6), evelâ (III/1) <evvela, teşekür (XVII/11) <teşekkür, gûvet (XX/97)
<kuvvet

6. Benzeşme

Bir kelimedede, bazen yan yana gelen veya biraz aralıklı olarak bir arada bulunan iki sestem birinin diğetine tesir ederek onu kendisine benzettiğı, böylece iki sesin birbirine benzeştiğı görülür⁹. Benzeşmede bir sesin çıkış yeri ya da biçimi açısından bir başka sese benzer ya da eş duruma getirilmesi esastır. Kavaklıdere ve yöresi ağzında benzeşme olayı daha çok kelime kök ve gövdelerinin ek alması sırasında

⁹ bkz. TDB, s.50

görülür. Benzeşmeye uğrayan sesler, çıkış yerleri birbirine yakın olan seslerdir. İlerleyici ve gerileyici yönde olmak üzere bölgede görülen başlıca ünsüz benzeşmeleri aşağıdadır. Ünsüz benzeşmesinde bölge ağzı pek zengin sayılmaz.

bacca (I/57) <bahçe, bunnarı (I/120) <bunları, düünner (II/40) <düğünler, accık (III/14) <azıcık, om birinci (VII/91) <on birinci, annaşma (IX/45) <anlaşma, ittisas (XIV/44) <ihtisas, muttâ (I/79) <muhtar, günnük (XX/80) <günlük, üççüz (XX/101) <üç yüz, millon (VII/67) <milyon, yassı (XXI/21) <yatsı, gitmessiñ (XIII/55) <gitmezsın

Sonuç olarak ünsüz benzeşmesinin genel tablosunu şu şekilde gösterebiliriz:

-cc-<-hç-

-nn-<-nl-

-cc-<-zc-

-m b-<-n b-

-tt-<-ht-

-çç-<-çy-

-ll-<-ly-

-ss-<-ts-

-ss-<-zs-

7. Hece Kaynaşması

Hece kaynaşması olayı, Güney-Batı Anadolu ağızlarında olduğu gibi Kavaklıdere ve yöresi ağızında çok görülen bir ses hadisesidir. Ünsüz düşmesi

olayında olduğu gibi hece kaynaşması olayında da düşen sesler fonksiyonlarını ünlülere yüklemektedir. Hece kaynaşmasında kaybolan hecelerdeki ünsüzler ğ, h, y, r sesleridir. Kelime kök ve gövdelerine gelen eklerin pek çoğu hece kaynaşması sonucu ortadan kalkmış ve görevlerini en yakın ünlüye yüklemişlerdir.

çârmışsıñız (I/619) <çağırılmışsınız, yatâ (I/138) <yatağı, evlêmiz (I/181) <evlerimiz, yaPıcâz (II/18) <yapacağız, kât (II/28) <kağıt, annatîna (III/9) <anlattığına, aldî (III/61) <aldığı, uyûb (IV/14) <uyuyup, üsênlê (IV/41) <hüseyinler, dikiyôz (IV/46) <dikiyoruz, â (V/22) <ağa, cêz (VI/59) <çeyiz, şikât (VII/56) <şikayet, beydâ (XIV/3) <beydağı, mâlle (XIV/20) <mahalle, vâcêse (XVIII/17) <varacaksa, pâlı (XVI/5) <pahalı

8. Hece Yutulması

Hece yutulması, sesleri boğumlanma bakımından bir birine eşit, benzer veya aynı olan hecelerden birinin eriyip kaybolması ve böylece söylenişte tek hece görünümü vermesi olayıdır. Hece yutulması bölge ağızında fazla görülmez. Güney-Batı Anadolu ağızlarında da yaygın olmamasına rağmen aynı bölge içinde yer alan Ula ve yöresi ağızlarında yaygın olarak kullanılmaktadır¹⁰.

ezberliyon (I/37) <ezberliyorum, galen (VI/32) <kalayım, baken (VI/71) <bakayım, verem (VII/77) <vereyim, akisar (XIV/12) <akhisar

9. Vurgu

Vurgu, bir hecenin öteki veya ötekilerden daha fazla belirtilmesidir. Türkçe kelimelerin vurgusu genellikle son hecededir. Türkçe üzerinde çalışma yapan bilim

adamları bu konuda hem fikirdirler. Kavaklıdere ve yöresi ağzında da vurgu, kelime ek almamışsa son hecede ek almışsa ektedir.

onnarıñ, arabada, annaTım....gibi

¹⁰ bkz. GBAA, s. 82 KYA, s. 68 ve UYA, s.36

ŞEKİL BİLGİSİ

A. İSİMLER

1. Yapım Ekleri

Kavaklıdere ve yöresi ağzında, kullanılan yapım ekleri Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan yapım eklerinden farklı değildir. Şekil bakımından farklı görünen ekler fonksiyon bakımından aynı özellikleri göstermektedir. Bunun sebebi ise fonetik olaylardan kaynaklanmaktadır. Zaten ses bilgisi bölümünde de görüldüğü gibi yazı dilinde kullanılmayan sesler de kullanılan seslerin özelliklerini taşımaktadır. Fonetik sebeplere bağlı olarak meydana gelen değişiklikler anlam üzerinde etkili değildir. Bundan dolayı bölge ağzında kullanılan yapım ekleri, yazı dilinde kullanılan yapım eklerinden farklı değildirler.

2. Hal Ekleri

1) İlgi hali : Kavaklıdere ve yöresi ağzında kullanılan ilgi hali eki yazı dilinde kullanıldığı gibi -ın / -in, -un / -ün şeklindedir. Bunun yanında, bu ek eski Türkçe'de kullanıldığı şekliyle de -ıñ / -iñ, -uñ / -üñ olarak kullanılmaktadır¹.

onnarıñ (I/14), arkıdeşiñ (I/102), düğünüñ (II/14), muktarın (II/45) <muhtarın, köüñ (III/67) <köyün, öğretmeniñ (VIII/8), patşâñ (VI/70) <padişahın, devletiñ (XI/5), buranıñ (XI/9), mallesinin (XIV/32)

2) Yükleme hali : Güney-Batı Anadolu ağızlarında çoğunlukla yükleme hali ile yönelme hali ekleri karıştırılarak kullanılmaktadır. Kavaklıdere ve yöresinin de içinde bulunduğu bu bölgede bu iki ekin karıştırılma sebebi bilinmemektedir².

¹ bkz. TDB, s. 218

² bkz. KYA, s. 85

bölgede -ı / -i, -u / -ü eklerinin yanında -a / -e yönelme hali ekleri de kullanılmaktadır.

başardık işe (IX/36), evermeye düşünüyöz (XII/79), kızımıza siziñ ali'ye verdik (II/9)

3)Yönelme hali: Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu hal eki yükleme hali ekiyle çok karıştırılmaktadır. -a / -e ekleriyle beraber -ı / -i, -u / -ü yükleme hali ekleri de kullanılmaktadır. Yükleme hali ekleri yönelme halinde daha çok kullanılır ve bu cümlelerin akışından fark edilir.

işi gaydı olûsa gidicek babasını (VII/5), kızı bakâsañız (VII/55), akşamı yatıyôsuñuz (XIII/51), istanbul'u gittik (XIV/45), üstü çıktık (XIV/51), ben seni biçiyorun, sen beni biçiveriyôsun (XIX/68), beni gızmış (I/49), korku korku vâdım (I/58)

4)Bulunma hali : Kavaklıdere ve yöresi ağzında bulunma hali eki Türkiye Türkçe'si yazı dilinde olduğu gibi -de / -da, -te / -ta olarak kullanılmaktadır. Ayrıca birkaç kelimedede -du ve -dı şekli de kullanılır.

burda (I/8), ordı (I/10) <orda<orada, kürekte (I/21), ordu (I/24) <orada, burdu (XVI/9) <burada

5)Çıkma- Ayrılma hali : Bu ek de yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır.

âzından iplik çekêsiñ (VII/11), esKiden duyulurdu (IX/43)

6)Eşitlik hali : Yazı dilindeki şeklinden farklı bir kullanımı yoktur.

bence, onca, sizce gibi

7)Vasıta hali : Kavaklıdere ve yöresinde –la, -le, -nan, -nen, -na, -lan, -len şeklinde kullanılmaktadır.

düşüncesiyle (II/10), hayvannan (II/40), doulla (II/41), çorbasınna (III/30), dâvetiyêlen (IX/51), atınan (IX/76) <atla, gücünnen (X/30), arıbeynen (X/26), tirennen (XIII/66), cibilen (XXI/121) <jiple

8)Yön gösterme hali : Bölge ağzında geçen yön gösterme hali eki yazı dilinde kullanılan şekliyle kullanılır.

burê (I/53) <buraya, soñura (V/6) <sonra, sôra (II/1) <sonra, ori (I/72) <ora

Hal eklerinin Kavaklıdere ve yöresindeki kullanımını iki örnek üzerinde aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

	ev	siz
İlgi hali	evin	sizin
	eviñ	siziñ
Yükleme hali	evi	sizi
	eve	size
Yönelme hali	evi	sizi
	eve	size
Bulunma hali	evde	sizde
Ayrılma hali	evden	sizden
Eşitlik hali	evce	sizce

Vasıta hali	evle	siznen
	evnen	sizlen
	evne	sizne

3. İsimlerde Çokluk

Türkiye Türkçesi yazı dilinde çoğul eki –ler, -lar’dır. Kavaklıdere ve yöresinde de aynı çoğul eki kullanılmaktadır, fakat fonetik değişikliklerden dolayı çoğul ekleri aynı işlevi görmesine rağmen ayrı seslerle ifade edilmektedir. Bölge ağzında r ünsüzünün düşme ve erime eğiliminde olduğu ses bilgisi kısmında belirtilmişti. Bundan dolayı derlenen metinlerde çokluk eki olarak -nar, -ner, -nâ, -lâ ile karşılaşılacaktır. Burada n ve l ünsüzlerinin çıkış yerleri itibariyle ortak oluşları göz ardı edilmemelidir.

onnarıñ (I/14), bunnarı (I/120), düünner (II/40), insanlâ (II/40), hocalâmızıñ (III/8), gadınnar (III/42), yunanlılâ (III/67), zamannâ (XIV/13), insannâ (XVII/53)

4. İyelik Ekleri

İyelik eklerinin bölge ağzındaki kullanımını aşağıdaki gibidir:

I. Teklik şahıs eki : -m

ismim (XII/35), aylîm (I/4)

II. Teklik şahıs eki : -n, -

ismiñ (XII/37), işin

III. Teklik şahıs eki : -ı / -i, -u / -ü

aylî (I/19) <aylığı, eñ yakını (II/6)

I.Çokluk şahıs eki : -mız / -miz, -muz / -müz

ôlumuz (II/8), fakirlerimiz (III/60)

II. Çokluk şahıs eki : -ñız / -ñiz, -ñuz / -ñüz

gızıñız (II/8), köyüñüz, eviñizgibi

III. Çokluk şahıs eki : -ları / -leri

halları (I/116) <halıları

5. Aitlik Eki

Aitlik eki –ki, yazı dilinde ünlü uyumuna uymazken bölge ağzında bu ek bu kuralı devre dışı bırakarak uyuma tabi olmuştur.

şindiki (I/134), öbürkü (XVII/53), okakı (XX/93) <yukarki, o günkü (V/11)

6. Soru Eki

Kavaklıdere ve yöresinde kullanılan soru edatı yazı dilinde kullanılan “mi, mı, mu, mü”dir. Derlenen metinlerde sadece bir yerde “miñ, müñ” şeklinde geçmektedir.

biliyô musuñ? (I/116), hatırlıyoñ mu? (I/190), eyi miñ? kötü müñ? (XI/42)

B.ZAMİRLER

1. Şahıs Zamirleri

Bölgede kullanılan şahıs zamirleri yazı dilinden farklı değildir, sadece III.teklik ve III.çokluk şahıs zamirlerinde fonetik değişiklikler vardır.

ben bene (I/68), benim (I/106), beni (XII/41)

sen seniñ (XII/35), sene

o , u onu (I/197), ona

biz bizim (I/100), bize (XIV/61), bizde

siz siziñ (I/81), size (II/3), sizce

unnâ, onnar, onnâ, onlâ

Şahıs zamirlerinin bölge ağızındaki çekimi şöyledir:

Yalın	İlgin	Yükleme	Yönelme	Bulunma	Ayrılma	Eşitlik	Vasıta
ben	benim	beni	bene	bende	benden	bence	benle
sen	senin	seni	sene	sende	senden	sence	senle
	seniñ						
o , u	onuñ	onu	ona	onda	ondan	onca	onna
	unuñ	unu	una	unda	undan --		unna
biz	bizim	bizi	bize	bizde	bizden	bizce	bizle
siz	sizin	sizi	size	sizde	sizden	sizce	sizle

siziñ

onlar onlarıñ onları onlara onlarda onlardan onlarca onlarla
 onnar onnarıñ onnarı onnara onnarda onnardan onnarca onnarla
 unnar unnarıñ unnarı unnara unnarda unnardan unnarca unnarla
 unnâ unnarıñ unnarı unnara unnâda unnâdan unnâca unnâna

2. Dönüşlülük Zamiri

Kavaklıdere ve yöresi ağzında, dönüşlülük zamiri olarak “kendi” kullanılmaktadır. İyelik ekleri “kendi” zamirinin teklik ve çokluk çekimlerinin hepsiyle kullanılır.

kendim (I/114),

kendiñ, kendini (I/172)

kendi (I/170), kendisi, gendi (XXII/165)

kendimiz

kendiñiz, kendiniz

kendileri

3. İşaret Zamirleri

Bölge ağzında kullanılan işaret zamirleri yazı dilinde kullanılan zamirlerdir, fakat üçüncü teklik ve üçüncü çokluk zamirleri fonetik değişikliğe uğramış olarak görülürler.

bu

şu, hu

o, u

bunlar, bunnar, bunnâ

şunlar, şunnar, şunnâ, hunnâ, hunnar

onlar, onnar, onnâ, unnâ

onnarıñ (I/14), bunnarı (I/36), hurê geldim (I/163), hurdan (VI/44),

hu dağlar (X/13), onnâ (XX/7), hôle (XX/75)

İşaret zamirlerinin genel çekim tablosu şöyledir:

Yalın	İlgi	Yükleme	Yönelme	Bulunma	Ayrılma	Eşitlik	Vasıta
bu	bunuñ	bunu	buna,bunu	bunda	bundan	bunca	bunna
şu	şunuñ	şunu	şuna,şunu	şunda	şundan	-----	şunna
hu	hunuñ	hunu	huna,hunu	hunda	hundan	-----	hunna
o	onuñ	onu	ona,onu	onda	ondan	onca	onna/ onuna
u	unuñ	unu	una,unu	unda	undan	-----	unuñunan
bunlar	bunnarıñ	bunnarı	bunnara	bunnâda	bunnâdan	-----	bunnânan
şunnâ	şunnâñ	şunnarı	şunnara	şunnâda	şunnâdan	-----	şunnânan
hunnâ	hunnâñ	hunnarı	hunnara	hunnâda	hunnâdan	-----	hunnânan

onnâ onnâñ onnarı onnara onnâda onnâdan onnâca onnarla

4. Soru Zamirleri

Derleme sahasında kullanılan soru zamirleri beraber kullanıldıkları kelimelerle çoğu zaman birleşirler.

kim (I/51), nêsi (I/37), ne (I/66), n'isdiyôsûñuz? (VII/63), kaş para deyoz (VII/67), hangi kuruluş (XI/23), niden bu (XXI/6) <neden bu

5. Belirsizlik Zamirleri

Kavaklıdere ve yöresi ağzındaki belirsizlik zamirleri yazı dilinde kullanılanlardır. Sadece bazıları diğer gramer unsurlarında olduğu gibi fonetik değişikliklere uğramıştır.

biri (I/139), birini (VI/18), bi şê (VI/28), bi yer (XII/56), filen yerden (XIII/26), kimesne (XIX/42) <kimisi, herkes (XIX/47), herkezin (II/44), her tarafına (II/45)

B. B.SIFATLAR

1. Vasıflandırma (Niteleme) Sıfatları

Vasıflandırma sıfatları, nesnelere özelliklerini bildirirler. Kavaklıdere ve yöresi ağzında da çokça vasıflandırma sıfatı vardır.

kel gız (VI/50), öbür köden (VI/62), tarihi eserler (VIII/28), eski isminiñ (VIII/44), garı mıstıfa (XII/3) <kara mustafa, eski elbise XII/20), küçük bi tiren var (XIII/67), topal canıvar (XV/60), çatal uşlu (XX/88), öle yemê (XXI/34)

2)Belirtme Sıfatları

a)İşaret sıfatları : bu sene (I/21), u halları (I/119), o sahatın (III/3), bu köv (III/62)

b)Sayı sıfatları : üç lira (I/20), iki gişi (I/44), bi ceTvel I/91), bi gz (IV/11), iki gadın (III/26), beşê yüz binê lere para aldım (I/114,115), birê ikişê inek vâ (IV/43), üç dafa (X/34), birinci sınıf birinci tabur (XII/34)

c)Soru sıfatları : kaç (IX/31), ni (I/193), hani (IV/34), hangi (XI/23)

d)Belirsizlik sıfatları : biraz (VIII/7), bi kaç sene evelsi (IX/37), hiş bi tane (XI/30), birez (XII/62), filancı XIII/54), filan (XIII/60), hiş bi şê (XIX/44)

D. ZARFLAR

1.Yer ve Yön Zarfları

hu taraftan (I/18), aşşâ yokarı (I/93), geri (I/117), burê (I/131), hurê (I/163), içeri (IV/8), oruya (IV/11), okarı (IV/13), garşıya (VII/19)

2.Zaman zarfları

şimdi, şindi (VII/7-8), gidinceye gadâ (VII/31), seneye (VII/91), accık (XX/12), eskiden (IX/22), evelce (IX/63), agşam (XII/41),âşam (XIII/52), sabâlen (XII/41), hindi (XIII/6), öncüden (XVIII/11), êtesi gün (XVIII/9), evilâ (XVI/19)

3.Niteleme ve Durum Zarfları

gitdigece etirafı çoğaldı (XX/20), yavaşca (XX/15), çâpışırlarken (XX/147), böle (I/17)

4.Azlık- Çokluk Zarfları

daha (I/58), birez (I/52), eñ çok (IV/58)

E. FİLLER

1.Şahıs Ekleri

Birinci tip şahıs ekleri : Birinci tip şahıs ekleri, şahıs zamiri kökenli olup, bugün görülen geçmiş zaman,şart ve emir dışındaki çekimlerde, yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklik çekimlerinde kullanılan eklerdir³. Bu eklerin, bölge ağzındaki genel görünümü şöyledir:

Teklik 1.şahıs : -m,

: -n,

2. şahıs : -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ

3. şahıs : Yoktur.

Çokluk 1. şahıs: -iz, -iz, -uz, -üz

2. şahıs: -sıñız, -siñiz, -suñuz, -süñüz

³ bkz. TDB, s.268

3. şahıs: -lâ, -lê

Teklik 1.şahıs : genişletiyorun (I/10), vâdım (I/57), gidiyom (V/19), memnun olurun (VII/37), gaşdım (VII/47), atdım (VIII/10), galdırdım (VIII/12), gösdêdim (XII/30), gitmiyômuşun (XII/38),anasını saten XII/57), vericen (VI/7), yaPdırıyon (XIII/88)

Teklik 2. şahıs : bulabilirsiñ (XIII/115), gidiyôsuñ (XVII/86), alamyôsuñ (XVII/80), kesêsiñ (XIX/43),çalışısıñ (XXI/90), biliyô musuñ? (XIX/89), galyôsuñ (XVIII/33), güvenmecegsin (XXI/91)

Teklik 3. şahıs : Yoktur.

Çokluk 1. şahıs : örencêz (I/42), galcêz (I/42), gelicêz (II/2), dikiyoz (IV/46), dâdıyoz (VII/80), isdiyoz (VIII/45), dolaşıyoz VII/82)

Çokluk 2. şahıs : gittiñiz (XIII/22), yatıyôsuñuz (XIII/51), biliyôsuñuz (XVI/12), sormeyiz (XVIII/13), çârmışısıñız (I/61)

Çokluk 3. şahıs : ayırmuşlâ (I/21), godulâ (I/156), koyâlar (V/27), yaPâlar (X/36), geldilê (XII/46), ısıttılâ (XIII/19), gidêler (106), sômuşlâ (XV/43), barışiyôlâ (XVII/68), çinêler (XVIII/19)

b) İkinci tip şahıs ekleri : ikinci tip şahıs ekleri iyelik kökenli olup, bugün görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir⁴. kavaklıdere ve yöresi ağzında kullanılan ikinci tip şahıs ekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs : -m, -n

2. şahıs : -n / -ñ

3. şahıs : Yoktur.

⁴ bkz. TDB, s. 271

Çokluk 1. şahıs : -dık, -tık

2. şahıs : -ñız, -ñiz

3.şahıs : -lar, -ler, -lâ, -lê

Teklik 1. şahıs : gidiyômuşuñ (XII/38),

Teklik 2. şahıs : gitseñ (XI/40), getimedîñ (XIX/61), uyuduñ (XVIII/38)

Teklik 3. şahıs : Yoktur.

Çokluk 1. şahıs : bulduK (I/14), çıKtık (I/1)

Çokluk 2. şahıs : bakâsañız VII/55), atâsañız (VII/55)

Çokluk 3. şahıs : dutarlar (VIII/8), gitmişlê (VIII/39)

1.Şekil ve Zaman Ekleri

İsim fiil

Bütün isim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için ana yardımcı fiil, isimleri fiilleştirdiği için de isim fiili dediğimiz i- fiilinin tek başına kök olarak kesin ve belirli bir manası yoktur. Aynı şekilde başka hiçbir yapım ekini de almaz, hiç bir isim veya fiil gövdesini meydana getirmez. Kavaklıdere ve yöresi ağzında isim fiil çok sık ve belirgin olarak kullanılır.

göçer idik (I/159), kokar ımuş (III/46), var ıdı (V/7)

a)Görülen Geçmiş Zaman : -dı, -di, -du, -dü / -tı, -ti, -tu, -tü

Teklik 1. şahıs : -dım, -dim, -dum, -düm

-tım, -tim, -tum, -tüm

2. şahıs : -dın, -din , -dun, -dün

: -tın, -tin, -tun, -tün

(nazal n'li de kullanılır)

3.şahıs : -dı, -di, -tu, -tü

Çokluk 1. şahıs : -dık,-dik, -duk, -dük

: -tık, -tik, -tuk, -tük

2. şahıs : -dınız, -diniz, -dunuz, -dünüz

: -tınız, -tiniz, -tunuz, -tünüz

(nazal n'li de kullanılır)

3. şahıs :-dılâ, -dilê, -dulâ, -dülê

: -tılâ, -tilê, -tulâ, -tülê

gidemediK (I/8), çıkdık (II/52), öğrendi (V/8), vêdilê (VII/50), yâdı (X/12), gaçardık (XVIII/41), götürdülê (XXI/35), yaPdıñız (XIII/51), galdıñız (XIII/22), uyduñ (XVIII/38), getimediñ (XIX/61)

b)Öğrenilen Geçmiş Zaman : -mış, -miş, -muş, -müş

Teklik 1. şahıs : -mışım, -mişim, -muşum, -müşüm

-mışın, -mişin, -muşun, -müşün

2. şahıs : -mıŝıñ, -miŝiñ, -muŝıñ, -müŝüñ

3. şahıs : -mış, -miş, -muş, -müş

Çokluk 1. şahıs : -mıŝız, -miŝiz, -muŝuz,- müŝüz

2. şahıs : -mıŝıñız, -miŝiñiz, -muŝıñuz, -müŝüñüz

3. şahıs : -mıŝlâ, -miŝlê, -muŝlâ, -müŝlê

ben buyuruñ dememişin (I/48), bölünmemiş (IV/16), bâlamış (VI/27), annamazmış (VI/65), gurtulmuş (VI/75), örenmemiŝiñ (VI/71)

c) **Gelecek Zaman** : Ula ve yöresi ağızlarında olduğu gibi Kavaklıdere ve yöresi ağızında da gelecek zaman ekleri fonetik açıdan farklılık sergilemektedir⁵.

Teklik 1. şahıs : -cam, -cem, -icem, -can, -icen

2. şahıs : -cân, -cên, -iceñ, -ıcañ, -câsiñ, -cêsiñ

3. şahıs : -cak, -cek, -acak, -ecek, -icek, ıcak, -ceg

Çokluk 1. şahıs : -câz, -cêz, -icêz, -ıcâz

2. şahıs : -câñız, -cêñiz

3. şahıs : -caklar, -cekler, -cegler, -ceglê,

alcan ben demiş (I/39), kalcek (I/139), gelicêz (II/2), vereceksiñiz (I/189), ben ôlarda ûreŝmicen (XV/69), vericem (XVII/52), gitcên (XVII/16), yalvarıcâsiñ (XVII/82), dikiceg (XVIII/8), verceglar (XVIII/15), çıkmecek (XXI/28), dayanamicen ben (XXI/10)

⁵ bkz. UYA, s. 57

d)Geniş Zaman : Kavaklıdere ve yöresi ağzında geniş zaman eki, yazı dilinde olduğu gibidir. Sadece teklik ve çokluk ikinci şahıslarda n yerine ñ ve r'nin düşme eğiliminde olduğu yerlerde de ünlüler uzar.

Teklik 1.şahıs : -rım, -rim, -rum, -rüm

: -rın, -rin, -run, -rün

2. şahıs : --sıñ, -siñ, -suñ, -süñ

: -sın, -sin, -sun, -sün

3. şahıs : -r

: -â, -ê, -î, -i, -û, -ü

Çokluk 1. şahıs : -rız, -riz, -ruz, -rüz

2. şahıs : -rsıñız, -rsiñiz, -rsuñuz, -rsüñüz

3. şahıs : -rlar, -rler, rlâ, -rlê

alırız (I/11), dâtır (II/26), öldürdün (IV/19), atarız, gariştiririz (III/38), vururuz (III/27), çıkmaz (II/65), olursa (II/41)

e)Şimdiki Zaman : Kavaklıdere ve yöresinde şimdiki zamanın üç değişik şekilde ifade edildiği görülür. Muğla ve yöresinde yapılan çalışmalarda da bu konuya dikkat çekilmiştir⁶. Bölge ağzında şimdiki zaman eki olarak;

-yô, -yuru, -p dur-, -p bar- kullanılmaktadır. Şimdiki zaman çekimleri aşağıdaki gibidir:

-yuru ile yapılan şimdiki zaman :

⁶ bkz. UYA, s. 54 ve Ercilasun, A.Bican, "Muğla ağzında kullanılan bir şimdiki zaman şekli", Şükrü Elçin Armağanı, Ank. 1983 s.261

Teklik 1. şahıs : -yom, -yon,

2. şahıs : -yôsun, -yoñ,

3. şahıs : -yô, -yuru, -yo, -yor

Çokluk 1. şahıs : -yoruz, -yoruz -yoz,

2. şahıs : -yôsünüz, -yôñuz

3. şahıs : -yorlâ, -yorları,

-p dur- ile yapılan şimdiki zaman çekimi:

Teklik 1. şahıs : -p durun

2. şahıs : -p duruñ, -p durusuñ

3. şahıs : -p duru

Çokluk 1. şahıs : -p duruz

2. şahıs : -p durusuñuz

3. şahıs : -p durulâ

-p bar- ile yapılan şimdiki zaman çekimi:

Teklik 1. şahıs : -p barın

2. şahıs : -p barın, -p barısıñ

3. şahıs : -p barı

Çokluk 1. şahıs : -p barız

2. şahıs : -p barısıñız

3. şahıs : -p barılâ

hazırlanıyoz (I/1), bârip duru (I/49), takılıyô (II/11), büyüyo (II/44), isTemeyoz (III/53), gaçıyuru (IV/4), uyûb durumuş (IV/14), bilib duru (VI/41), deyip duru (VII/43), çalışıyoro (XV/65), yiyoru XVI/7), çekiyôsuñ (XVII/81), gıyılıyuru (XIX/47), gılıyuru (XX/84), kokuyuru (XX/128), gidiP barın (XXI/125), geliyorları (XX/63), getiriyôruzu (XVIII/27), diyoruzu (XVIII/23), gaçıyorları (XX/63)

f)Emir : Emir ekleri yalnız şekil bildiren eklerdendir⁷. Kavaklıdere ve yöresi ağzında kullanılan emir ekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs : -an, -en, -em

2. şahıs : (ek yoktur, fiillerin yalın halleri kullanılır)

3. şahıs : -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ

Çokluk 1. şahıs : -am, -em, -alım, -elim

2. şahıs : -ñ

3. şahıs : -sınlâ, -sinlê, -sunlâ, -sünlê

: -sınnâ, -sinnê, -sunnâ, -sünnê

galen (VI/32), baken (VI/71), verem (VII/77), temizlesiñ (VI/40), yesiñ (VI/48)kesilsıñ (XI/15), duruñ, gidiñ, oturuñ

g)Şart : Bölge ağzında şart eki olarak yazı dilinde olduğu gibi -se, -sa kullanılır.

olursa (II/41), uzaksa (II/30), olûsa (III/23), isdêseñiz (VI/57), benirseñiz (VI/57), veriseñ veriseñ (X/22)

⁷ bkz. TDB, s. 288

h)İstek : Yazı dilinde kullanıldığı gibi kullanılır.

ı)Gereklilik : Bu ek Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanıldığı gibidir.

SIFAT- FİLLER

Sıfat- fiiller, nesnelere hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir⁸. Kavaklıdere ve yöresi ağzında kullanılan sıfat- fiil ekleri de yazı dilinde kullanılan eklerin aynısıdır.

-an, -en : gonaşan (I/62), gelenleri (VIII/4), çıkan (XII/56), çıkannâ (XII/55), geçen (XVIII/14)

-dik, -dik, -duk, -dük : tanıdık, bildik, silikgibi

-cak, -cek, -ıcak, -icek : gelicek çocuklarımız (VII/41)

ZARF- FİLLER

Zarf olarak kullanılan fiil soylu kelimelere zarf- fiil denir.

-b, -p, -P : bârıp duru (I/49), duyuP duru (I/67), yanıp duru (XIV/55)

-a, -e, -u : korku korku (I/58)

-kanî, -ken, -ka, -ke, -kana, -kene : geçerke (XX/23), varfâna (XX/106), varka (XXI/27), oturukana (XVIII/37), çalışırkan (XVII/76), doldurukana (XIV/7)

-ınca, -ince, -unca, -ünce : geyince (VI/36), görünce (VIII/15)

⁸ bkz. TDB, s.315

-asıya, -esiye : gidesiye (VII/44)

F. BAĞLAÇLAR

ki bağlacı, yazı dilindeki gibi görülür.

dediler ki (I/89), diyom ki (VIII/37)

Diğer bağlaçlar, bazı fonetik değişikliklerinin dışında olduğu gibi kullanılmaktadır.

faget (XX/38), gâli (XVIII/42) (artık anlamında), emme (I/121), gâri (I/165), işde (II/18), velhasılı (III/5)

SONUÇ

Kavaklıdere ve yöresi ağızı, bir bütünlük arz eder. Yapılan incelemeden sonra bölge ağzının karakteristik özellikleri hakkında şunlar söylenebilir:

1- Kavaklıdere ilçe merkezi ve köyleri ağzında, ñ (nazal n) çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

2- Bazı ünsüzlerin inceltici özelliklerinin dışında, gelecek zaman eki, kalın kullanılması gereken yerlerde bile incelti olarak kullanılır.

3- Bölgede, şimdiki zaman üç farklı şekilde ifade edilmektedir. Şimdiki zaman eki –yor’un, yardımcı fiil yoru- şekli hala kendini muhafaza etmektedir.

4- Birinci şahıs eki –m dışında –n de dikkat çeken bir özelliktir.

5- Son sesteki r ünsüzü, düşerek yanındaki ünlüyü uzatır. bu ünsüzün düşmesi çok yaygın bir özelliktir.

6- Bölge ağzında, ses türemesinden çok ses düşmesi, hece kaynaşması, hece yutulması olayları çok fazladır. Bundan dolayı tasarruf olayının önemli bir özellik olduğu söylenebilir.

7- Hal eklerinden, yönelme yerine yükleme, yükleme yerine yönelme eklerinin kullanımı oldukça yaygındır. Bu özellik Güney-Batı Anadolu ağzlarının genel özelliklerine paralellik arz etmektedir.

8- Tonlulaşma bakımından, kelime başı k ve k̄ tosuz ünsüzleri tonlulaşarak g ve g olur.

9- Anadolu ağzlarında yaygın olarak görülen, k > h değişimi, Kavaklıdere ve yöresi ağzında hiç kullanılmaz.

10- Bölge ağzında asli uzunluklara rastlanmaz.

11- Bölge ağzının bir diğer özelliği, yarı tonlu ünsüzlerin kullanılmasıdır.

Tonlu ve tonsuz ünsüzlerin ara sesi niteliğindeki yar tonlu ünsüzler Ƙ,Ƙ,P;T;F' dir.

M E T İ N L E R

I

Anlatan: Hüseyin SİHİRBAZ

Yaş:72 yaşında

Menteşe Kasabası

Konu:Askerlik anıları

1 sene bin dokuz yüz kırk üç. asKerli hazırlanıyoz. soñ mayenemizi olcêz, adım hüseyin asKerli beKliyoZ, asKeri gitcêz. esKiden buranıñ ana mesleğe kalaycı ve bakırcılıK. oKuldan çıkdıKdan sôra kalaycı bakırcılıa gidiyoz aylıKla. aylım, ilk aylım bënım iki lereydi, sônda beş lere oldu, sonra yedi lere oldu, on lere oldu.

5 asKerlie gittinê gıdâ yirm beş lerê gıdâ yüKseldi. sen bin dokuz yüz kırk üç alman harbinden soñura, soñ mayeneyi olduK, asKere giTcêz, asKere almadılâ bizê. bi duraKlama oldu, bi sene terK oldu. yirm iki gişidik burda, boş Kaldık u sene, dışarı gidemediK, galaycılı gidemedik, ticêretsiz galdık. burda dört kişi birlik yaPtıK. ingilizlê hurda göKuva'da havalanı yaPıyôlardı, orıya işci alınıyomuş dedilê. gari

10 meseli birez genişletiyorun. yılı bin dokuzyüz kırküç. orı gidelim dedik, ordı iş alırız biz dediK. burdan dörtT kişi yolu çıKtık. arKıdeşiñ biri birez öñce burdeydi. burdan gittiK mûla'ya.göKove'ye giTcêz havâlanına işe gircêz. göKuveye yayan gitceñ. u tarihTe arıba yoK, şosê yoK. bu dâdan, göktepi'den yayan giTcêz. göKuvê vâdık, onnariñ yazânesini bulduK. hindi yazânê bulduK. bizim âgıdeşlêden bi dânesi

15 caydı. ben avâle işini yaPamam dedi, giTmicêm dedi. biz üç denemiz gidelim dediK. sadeTTin, emin çavış, ben. üçümüz gittik orıya. orda haKÇaten havâ gizlenme sığınâ yaPıyorlar. sıfırdan başlıyo. böyle duvar çeKmişlê arkası toPrak. hu tarafTan uçaK gelirse görmicek, ore gizleneñ uçâ. orda yirm iki gün çalıştık biz. birimiziñ aylı üç liraydı, benim aylım üç cüz yirm beş Kuruşdu, dier arKıdeşiñ aylı **20** üç buçuk liraydı. üç buçuk lire olan Kazzmada çalıştı, ben arabada çalıştım, üç lira olan kürekte çalıştı. o gıdâ ayırmışlâ aylıkları. sonra bitirdik, bu sene oranım işi Kıpandı biz burê geldik.

bin dokuz yüz kırk dört senesiniñ on ikinci ayınıñ seKizinde asKere gittik. ben havâ asKeri olaraK gittim. gâzemir'de Kaldım. ordu üç sene biTirdim. orda bène

25 mâbere alayına verdiler. mâbere alayına. mâbere alayında yirm beş gün durduKdan sonra bizê ikie ayırdılâ, bi Kısmına telli takım bi Kısmı telsiz takım diye. şindi ben telli takımını düşmüşüm. santıral üzerinde êtim görüyôz. mâbere nedir, santıral nedir, tel nedir, hat nedir, bunlar üzerinde duruyôz. telsiz takımlândan geçiP

30 bâzı derslerde birleşiyoruz. telsiz takımını dâ çok hoşum gitti benim. bi gün telsiz arbasına gitTim. âgıdeş KulaKlı'ları Takmış, eline manikülê almış, havâda uçânan Konusuyo. ne merekli bi şê. üle ben dedim ben, telsiz takımına gitcên, burda çalışmicên. başımızda salihlili çavış vâdı. onuñ adı cevdetdi. çavış beni takımına al, ben tellide çalışmicên. hoşum giTdi çok, olû dedi. sen birez çalış dedi, ben molu

35 sâtlênde yazıveren dedi. kâdıñ üstündenotuzki işareti ben bir günde ezberledim dedim. oku baK ben bunnarı ezberledim dedim. o telsiz takımını çavışı. maniküle geçmediK dâ. harfleri ezberliyon şindi ben, nêsi baKtı bu, kontrol etdi. şindi gece gitmiş bu bölük komutanı bizim nöbecimiş o gün. nöbetde söylemiş bene. demiş “ telli takımında telsize merekli bi çocuk vâ onu demiş alcan ben demiş.” ben

40 bi görem “ demiş bölük Komutanı. şindi o gün nöbeTci bölük Komutanı aley santıralına gitmiş. ben de alay santıralındayın daha, ordaki santıralın esKi... telleri yani biz de onu örencêz orda, galcêz alay santıralında. şimdi ölen yemek zamanında çok gülünş bi şê bu, gülünş değil de diKKate alıncek bi şê seKiz on tane bizde usTa asKer var yemê oturdular biz iki gişi şurda acemi sen dediler ... başına otur âniden bi

45 manyeto gelirse cevap ver, dier arkıdeşe sen de o telefonu tut, manyeto gelirse cevap ver dediler. şindi oturuken benim telefonuñ manyete çaldı ilk defa daha aldım ben mikrefonu alo alay santıralı dedim ben. o da buyuruñ aley santırali dencekmiş ben buyuruñ dememişin. ordan bi daha alo dedi.buyuruñ yüzbaşım dedim ben bizim yüzbaşı bârıP duru sanki tâlimde bağırdı gibi. telefonda bârıyo beni gizmiş. bi daha

50 bârdı, buyuruñ yüzbaşım dedim ben burası aley santıralı dedim ben ilk hatâye düzelttim ama sôna düzelttim. ostulâdan kim vâ orda dedi. baytar diye bi ârkıdeş vâ o vâ dedim. onu çâr beni dedi. onu çârdım onnan görüşdü. bu birez önce telefonda görüşen çocuğa beni sal demiş burê gönder demiş yüzbaşı. o da kaç yô sölüyoz bi telefonda konuşamadıñ dedi. hadi yüzbaşı çağırıyo seni dedi. benim elim ayâm

55 gırlıvêdi. göktum tabi dövcek diye. ben hata yaPtım ya. şindi canım isTemedi yemê. kalktık urdan. gittim düşüne düşüne bölük komutanına vârdım. önünde bi

bacca vâ bizim, kafes vâ. yüzbaşı üstémennen urda oturuyôlâ. bölük üstémennin yüzbaşı urda oturuyo ikisi. korku korku vâdım giren mi girmeyen mi giden mi gitmeyen mi adam çikin dövüyô bi tokaTda adamı düşürüyô biz dâ çocûz o zıman **60** elli kiloyuz. kork kork gittim ben büzüle büzüle gittim ben têrleyip durun böyle. vâdım buyuruñ yüzbaşım dedim bên çârmışsınız dedim kapıya dikeldim. birez önce telefonda gonaşan sen misiñ dedi. bendim dedim. üstémene suat bey dedi on seKiz seneliktir yüzbaşının dedi telefonda ilk defa ismimi tanıyıp ismimle hitabeden bu çocuK oldu beni dedi. biliyô musuñ bu çocuK oldu beni dedi. ilk defa ismimle **65** hitabeden buyuruñ yüzbaşım diyen bu çocuK oldu dedi. buyuruñ komutanım diyebilirdi dedi. zeKası ne gâdâ bize ilâzım dedi. ne yaPalım bunu? bunu telsiz takımına alalım dedilê. ben bunu duyuP durun, üstémennin dedikini zaten dedi cevdeT bene söledi bizim telli takımında bi çocuK vâ telsize dâ uygun oreÿe alalım diyo dedi . o zıman sen misiñ dedilê. benim dedim ben. dôru telsiz takımına gitcêñ burdan bi **70** dâ santıralı giTme gâli dedilê. ta ordan telsize gittim ben.asKerliñ bi mazisi bu. otuz beş ay asKerliK yaPdıK bir sene bir ay mēzûnet aldık. bin dokuz yüz kırk dörtte gittik kırk yedide geldik. on ikinci ayıñ seKizinde ori girdik on ikinci ayıñ seKizinde ordan çıkdıK. terhis olduk. sôna yataan daha nahiyeydi. biz mûla'dan en son giden şûbeniñ gönderdi asKeriz. bin dokuz yüz yirm beş doğumluyum. en son bizim mûla **75** gönderdi. doleysiyle asKerlimi annaTmış oldum.

Halcılık

şindi bi tarihte il yakınından hapsânelêden kaçaklar olmuş. bu dağları bizim ormanları sığınmış. biz de polis arasında, emniyet arasında böyle şêlê duyuyôz. bunnarı aramak için burey candarma ekip gönderdi. gece gündüz biz bunları areştiriyôz. ben, muttâ, arkıdeşlê, âzâ areşdiriyyôz. gumandan da geldi buraya **80** candarma Kûmandanı, kaymakam bey de geliyô bize Kuvvet veriyô yardım ediyôlâ hırsız arıyôz biz, arâken tabi köyün arazyi durumunu görmüşler. dediler siziñ burda büyük bi köyüñüz var. bu halk nasıl geçiniyô? gadinnâñız ne işi yaPıyô? tütünüñüz az, araziñiz az geçim zorlú içindesiñiz diye soru oldu böyle toplantıda. ben kısaca o gün için annattım. geliñ burda dedilê bi halcılık geliştirelim, halı kursu **85** Kuralım bu devam etsiñ gitsin eyi olú. eviñ içinde bi iş dedilê. ormanda bi iş değıl, tarlada bi iş değıl, gurbette bi iş deyil. yalnız bu iş eviñ içinde bi iş bundan eyi

iş olmaz dediler. amma halcılık isterseñiz, el sanatlarından hangisi olursa olsun farketmez. biz halıcılî terci ettik. sene bin dokuz yüz atmış dört. atmış dörtte.. eee...nası urc z buna? dediler ki siz bu sene ilkokuldan ıkan talebel den yirmi

90 otuz gız talebesi buluñ bize ok P yazmasını bilsin. biz yirmi tane bulduk. onn  otuz dedi, ismini v dik, adını soyadını bi ceTvel halinde yaPtık, dosya halinde yaPtık aymakaml  g nderdik. aymakamlık kabul etti, halk eytim bakanl mı devreye soktu, bize kurs isTeyiv di. aŖŖ  yokarı bu kurs iki sene s rayı geldi. burda kurs yeri bulduk ve u sene on seKiz yirmi talebe bu kursTan diplama aldı, belge aldık. halcılık **95** belgesi aldık. Ŗindi belge aldık malzeme bulamadı halı dokumak iin. tezg mız yok ursun iki tezg h vardı g t rd  aıkda galdı. Ŗindi ben burdan muqla'ya gittim. m la'da m la halk  tim merkezine gitTim. orda bu derdimizi annaTtm. g nderdil  kurs, yirmi talebemiz  rendi fakat tezg mız yok, malzeme yok hal dokumak iin buna nerden temin etc z biz. ord ki halk  timd ki yetgili kiŖil 

100 dedil ki bizim burda iki tezg h var. sene amaneten verelim g t r iyi becercek kiŖil den oreye bir yer ur. y nn  demirci'den al g  dedil . hindi gittim ben hurdan iki tezg h aldım geldim. birisini arkıdeŖiñ eve gurduk birisini benim eve gurduk, aırlık bizim ikimizde.

- s n hurasını unuttuñ. eŖiref'ten Ŗeref k y 'nden  rnek getiriv di bi seFere m sus.

105 m la civarl nda halı y n  getirdi. biz  Ŗ kilo olcek yerde iki kilo almıŖız, ik kilo yerine beŖ kilo almıŖız. bu da acemi ben de acemi hepmiz acemiz. benim halının Ŗu gıdarı bi arıŖı zeminde k kende hu gıd  y ñ bulduk, eirttik, boyattık. u halı benim evdedir hindi. Ŗindi dokuz y z atmış beŖte iki tezg h getirdik orıdan arkıdeŖl n eve benim eve urduk. bir  ikiŖ  dene halı ıkardı. bir sene daha geti atmış altı oldu

110 yıl. devlet bize ufak tiP tezg h verdi bir buuk metirelik. gene onları aldık. aldık tezg hı malzeme yok. toplandık aramızda ne yaPalım felen derken bizi g revlendirdil . sen git isbarti'ye yirmi hallık y n getir her tezg a ver dediler. Ŗindi burdan arkıdeŖl den u g n iin yirmi halı iin ok par di. para da yokdu. beŖ  y z bin  l re para aldım, birez kendim vardı. dokuz y z atmış altıda isbarti'ya gittim.

115 isbarti'dan yirmi hallık y n getirdim. geldim bu tezg hlarıñ hePsini urdum biliy  musuñ? hePsiniñ modelinden ayr ayrı verdik. hallar dokundu, hallar satılmadı. hePsi kusurlu acamı halısı. bunu satTık geri geldi bunu satTık geri geldi n 'palım

tekrâ isbarta'ya gitdim, tekirâ ikinci sefê yûñ getirdim. herkeziñ evinde bi dene halı iki dene halı vâ. u halları isbarta'da anleşme sâladım biriyle malzeme alcam halı

120 getircem kusurları var ufak tefek dedim. bunnarı idare ediñ dedim.bugün acemiz emme yarın usTa olcêz gine halı verriz size dedik. adam topla getir burê halları dedi. topladım burda halıları götürdüm. onnarı urda verdim. tekrâ malzeme aldım tekrâ malzeme verdim burıya. dedim beyifendi bu tezgahta bu halı bir ayda ik ayda dokundu bu işciye birez harçlık lâzım halsını aldık yûñ verdik olmuyô.

125 hesaPladık bir mêktar para vêdi baña. işcilere geldim parlânı verdim. böyle yirmi sene devam etti. dokuz yüz atmış altdan dokuz yüz seKsen altıya ğıdar. hani yirmi sene soñura veya on dokuz sene sôra makine halısı gelişdi türkiye'de. bûda dël türkiye'de gelişdi. daha ucuz daha gösTerişli. şindi makine halsına dôru kaydı. seKizen altıda isbarta halısını ben bırakdım. isbarta halısınıñ mâliyeti yükselivêdi.

Menteşe Kasabasının İsmi Hakkında

130 menteşe bundan altı veye yedi yüz sene kadar evvel burda bizim çütlük dedimiz bir mıntıka var orası burê doğuran bir mıntıka. çütlük orda Kavak denilen bi Kavak ağacı vâdı onun dibinde. aslımız kızılTekeli yörü orda mesken eder imiş dâ öncelêden kaç senesi bilmiyoruz zamanla orası birez daha kışın oturmeye elverişli olmadıñdan şindiki bu oturduğumuz yerê seçiyô ve burı ilk defa kendi âyle olarak

135 geliyor. burê bi ev yaPıyor. burda zamanla bi oluyor iki oluyor üç oluyor beş oluyor çoK annatsak başa çıkmaz gelişimiz urdan beri geliyor. sonra köyümüzün Kuruluşuna gelince; dâ buranın ismi genek diye ismi yok. şindi o yanî yardımcı çârmış çevreden bir âyle gelmiş bir ev yeri, ev yatâ vermiş Koñşu olarak. âyle olarak biri gelmiş. onu bi yer vermiş bunlâ burda kalcek. kalmak için düşünmüşler burası

140 güzel demişler bu sê ekmişler bi yer gelecek sene sen gene ek, geçen sene geñ galmış bi yer vâmiş gine ek demiş çârdığı kişilêden birine. öbür kişiye de sen ordaki geñi ek demiş bir diyerine de gene sen esKi ektiñ yeri gene ek demiş geñ galmış yerler gene ekilmemiş hava Kuraklık mı oldu n'oldu bilmiyoruz ve genek ismi de buradan gelmiş. şindi dokuz yüz yetmiş ikide beledie kurduk... bin dokuz yüz atmış

145 ikide mûla'ya bi vâli geldi. bu çevredeki bütün isimlerê ç harfennen isim taktı.belliboludakine çamyayla taktı ilersi burası genekdi çâdak yaPtı burda dereboyu vâ oraya çayboyu taktı. bu dokuz yüz yetmiş ikiye ğadâ gitTi. çâdak ismi burda on

sene gîdâ devam etTi. beledie urmadan evelâ ble arkıdeşl toplandık beledi yeni bi isim takam dedik nk mereklendik.gen bi manası yok. nk eyi manada

150 yorumlanıyor kt manada yorumlanıyor ne goyalım ne goyalım mla'nı esKi ismi ne menteşe. esKi ismini alalım menteşe goyalım dedik. beledienin uruld ilk gnden beri koyduk oradan geliy. isim de burdan beri geliy.

Ky Yangınıyla İlgili İki Kişi Arasında Geen Konuşma

- ârkıdeşl gurbeti gidlmiş. galaycı dili snadın sna lave etme. sra neri gidiyon mentiş gitcn mentiş mentişoğullndan gelme burası olma esKiden beri tamam mı **155** buranın ilik ismi genek ikinci ismi dokuz yz elli beş senesinde ky yandı ky yandıktan sra bi ihtilal oldu ihtilalde atmış ihtilalında ardağ ismini godulâ. elli beşde temmuz ayını otuzunda kyn yarısı yandı.

- şimdi dokuz yz elli beşde otuz temmuz gn urban bayramı gn herkes bayram yaPıy yaylada, kyde bizim yaylamız var ıdı ger idik. geldi bi habar duyduğ

160 bizim ky yanıymuş diye. bi batığ duman kabarıy. buru koştuk geldik. bizim evl yanmış gemiş, bi kısmı yanmakta. ben yangı ssına girdim, ayaablâ aymı yaktı geri dndm Taşl da ısınmış yerde. iki tarafı binal yanmış bu ara taşl ısınmış.... şu dipten ben de hur geldim yeni tutuşmuş. hu da yanıy, bi şey yaPmadık yandı gitti. o gn yz beş hne yirmi yedi dkken bi cami s samanlık

165 sayıveriy gri iki di gve vdı iinde drt sahat iinde yandı bunlar. akşam zeri oldu etfye yetişemedi. geldise de su yok. dokuz yz elli beş senesinde yangın işi bu şekilde oldu. herkez aıkta aldı iPt odalı yerleri bir aile d verildi sığlaştırıldı. devlet tarafından bize bi yediş yz lere para verildi onunla biz ivi aldık keresTe yazıvdil işcilik parası verdik ve aldımız malzemelnen evlerimizi biz **170** kendi isTedimiz gibi yaPTık. burayı pilanlıyalım dendi, halk kabul etmedi biz bildimiz gibi yaPcz dendi herkes esKi bildi gibi yaPTı yangın bu şekilde oldu bitti. sahat birde ilk başlangış evde yle haamamış kendini kurtaramamış yanmış, yangından sonra zte y tul gibi ben de grdm ararmış burları kopmuş ıkardık onnarı.

175 afidsiiz cknden aladık erkek oldnu, anadı mı? garı goca oldnu ordan bildik

- sôra ertesi gün oldu ali fendi vâ, osmannân ali şu dama çıkdılâ alilêñ aşanıñ musTaFa gillêñ damına çıkdılâ hoturafını çekdi. bi koku pis koku tabe mevsim yaz oldûndan kedi ölmüş touk ölmüş ôlak ölmüş eşeK ölmüş Koyun ölmüş tabi bi harebe. allah o günü gösTermesiñ hırısız götürebildi gıdâ alır, yangın hePisini süpürü

180 dört duvar galî. sôru ben o gün uçin âzây ıdım etiraf köylêden kamacı bulmuşlâ, zâyire geldi, yicek geldi, giyim eşyası geldi, sôna arkıdeşîñ dedi gibi... evlêmez sık ıdı evleri ayırmak için çok ûraştık. benim ev yanmadı. arkıdeşlê, vatandaş evinden topurândan çıkmak isTemedi, devlet müsâdi etdi, herkez gendi evini gendi isTedi gibi yaPtı.

185 - ben bi şê ekliyen. u gün için milletvekilimiz vâdı. geldi burda oturdu, köylê dedi yanmış eviñiz dedi, açıkda galmasıñız hiç mütessir olmayıñ dedi. ben milletvekiliyken benim arkam, sırtım galıñdır dedi. beni dedi sarıbildiñiz kadar yük sarıñ dedi, siziñ yarañıza merhem olcâm dedi, burası türk kö yonan dël dedi. yandâki ormanla ilgili kişilere de bakın dedi bu kön hissesini vereceksiñiz dedi. u tarihte

190 hatırlıyoñ mu? hatırladıñ tabi.

-hatırlamaz olun mu ben orlânı demiyon

-bak ben muhtarın valinin yanına girdim çıktım burda birisi vâ. seniñ aradıñ adam burda dedilê. adamıñ gapısı odası açık. müştak kayêmiş areştırmacı. böyle böyle nişiñ vâ başka zaman gê dedim. hakkatten işim var, işim çok acele. gelmezsiñ gelirim söz

195 vêcem bi gittim bir hafta sôra vardım tak tak. sen beni neye çârdıñ bey dedim ben. ben dedi köyüñ tarihçesini örencêm dedi, galaycı dilini örencem dedi. galaycı dili sôndan sôra ilave dedim, ben unu üç dört köy bili dedim. gavaklıdere, menteşe, çatak, bellibolu galanı anlamaz dedim. onlâ galaycılık oldû için gendi arılânda bi dil mesela gâveye yimen işi dëlê bak urgana kendir derlê ovan demek kaş demek. gendi

200 arasında bi şêlê bunlâ. bunlâ üç dört köv arasında gonusulan bi mevzo bu . merkez burası...

II

Anlatan:M. Ali ÜSTÜNDAĞ

Doğum Tarihi:1940

Menteşe Kasabası

Konu: Kız isteme ve düğün adetleri

1 evela bi öñ görüşmeden sôra olumlu cevap alındıktan sôra karşılıklı aileler arasında diolog kurulur. biz işte falan gün gelicêz bi tarih belirlenir. o tarihten sôra bu tarih içinde biz size düğürcülü gelcez denir. onna da kabul edêler. bêr taraftan üç kişi beş kişi kendi hısım akrâbâsıyla toplanır. orda o ôlan tarafınıñ ileri gelen veyât

5 önde kişisiyle, ôlan babası olması şartı olmaz. yani ôlan tarafının velisi olarak yâni babası olabilir. onlarıñ inandî eñ yakını olabilir veyaonların içersinde ağzı düzgünbiri olabilir. bunnar der ki arkıdeş allâñ izniyle peygamberiñ kavliyle siziñ gızıñız bizim ôlumuz ali'ye siziñ gızıñız fatme'ye düñürcü geldik ne diyorsuñuz. onlâda evet biz de kabul ettik siziñ düşüncelêñize biz de kızımıza siziñ ali'ye verdik

10 düşüncesiyle burda bu iş biter. bitdikten sôra birer çay kâve alınır bu arada lokum verilir. birê ağız tatlı verilir. esKiden yüzüg meselesi yoktu şimdi yüzüg takılıyô karşılıklı. genşlê gelir birê yüzüg takılır, bu şekilde o nişan ilk adım atılmış olur. bu şekilde kız verilmiş olur yani. kız isteme olayı bu şekilde biter. ondan sôra dier şeyler arkarkasına gün mesela şey tayin edilir. bu düğünüñ olcek zamanı tayin edilir.

15 ama önümüzdeki sene veyâut bu sene güzün veyât alt ay kız tarafınıñ mali durumlarına göre tesbit edilir. bunnâ da kendi aralânda anlaştıktan sonra efendim o tarihte karşılıklı giderler oğlan tarafı kız tarafına buyuruñ der gider biz bugün kesim yaPıcâz u gün unlar kesim yaPâlar. kesim de işde elbisedir karşı tarafı takımdır vesayredir. geliniñ kendi eşyalarını alır bu şekilde o iş de bitmiş olur. b'arada kız

20 tarafı bi şey yazar yane der ki arkadaş bizim bi ağırlwmız olur. o ağırlî işde n'isdiyôsüñuz denir. bu doğu'da para olarak gidê, bizim burda ağırlık denir. şimdi zamanla bu demode olmuş bi durumu var. şimdi bu arada bu ağırlıñ içersinde baña elli dene havlı yirmi dene gömlek efendim ayakkabı dâ evel çokdu. şimdi en yakınnâ kardeşine anası bubasına şu kadar ayakkabı bu şekilde yazar. o listey karşı tarafı

25 verir. o karşı taraf da kız eviniñ isdêne göre ôlan evi bunu alır kız evine gönderir. kız evi bu eşyâyı dâtır. bu okuntuyu dâtır hısıım akrabasına. okuntu, verilen davetiye. bazı bildimiz kölêde adam kipirt alıyo, lokum alıyo üş kasa on kasa yirmi kasa. hediye olmak için şimdi kât bastırma usûlü vâ. bizim memlikette davetiyeniñ ismi okuntudur. bu benim yakınım bacanañm ben bunu birez dâ uzak bu yiğenim buna da **30** ayakkabı yaParım birez dâ uzaksa buna gömlek yaParım birez dâ uzaksa havlu veririm. havlı da üç dört kalite havlı. köyün hepisine kız evi alır buna. ağırlık dedimiz bu malzemeye ôlan evi kız evine kendi taraflâni toplayarak götürü teslim eder. bu meyanda kızın gelinli vesayresi takısı bunuñ içinde gidê. ağırlık deniyo bunuñ adına. altını bilezi yüzü bu ağırlıñ içinde gider. bu okuntuyla beraber gider. ve **35** onnar da zaten düğünüñ günü belirlenmiştir. birdurumlarna göre. bu okuntu dattıktan sôra düğün kurulur. düğün günü gelir. üş gün düün olur aşşâğ yukarı. ilk günde bi dibek diye bi hadise olur. dibek hadisesi de şu bıydey döğülür. karşılıklı gençlê toplanır kız evi ôlan evi toplanır bunlar karşılıklı o şeyi döğerler bıydeyi döğerler. evela kız evi gider sôra ôlan evi gider. bunlar oynarlar karşılıklı. ama şimdi **40** bizim düünner daullu olmadı için sadece bi hayvannan. insanlâ gelip gidiyô. doul olursa doulla gidiyor. hatta şindi şu anda bu hadise kalktı. aşşâğ yokar şey olú için mevcut döülmüş bıydey oldú için.....

Bölgeyle İlgili Genel Bir Konuşma

bu iklimin verimsiz olmak dolayısıyla ekonomik yönden geçim sıkıntısı çekti için millet köyde boynu büyüyo. herkezin üçê beşê dene çolú çocú var. bak burası benim **45** burası muktarin yeri. ege bölgesinin her tarafına ekonomik yönden buranın idaresi zayıf olmak dolayısıyla şu andâki bizim köyümüzüñ toplumunu toplasañ mesela tir'den ödemiş, k irez'den burun bobalı dayıları ödemiş kiraz'da üç dört elli hane var.

şurdan güleş yolu vâ bizim. yokarda güzel bi yerdir, güleş vâdır. on beş yirmi biñ

50 kişilik alan var orda altı mâra. esKiden mûlu'ya yol giderimiş etiraf büyük çınar ağaşlarıyla doludur. kölgelik cevizlik çimen oldú yer. büyük te suyumuz var çok güzel. baccelêmiz yaylılêmız sula'lı. geçim sıkıntısı var. hemen köden çıkdık çanak gibi hiş bi yerden geliri yok. ormannık arazi.tepi köyünde torbalı'da bıraktık orda bi arkadaş var bunuñ yanında. menemen'de var ıdı, dikili'de var, ayvalı'da var,

55 berigama'da benim kardeşim meselay ediremit'te. burâniye'de var çeşî'li yerlerde herkes burlâdan çıktî zaman o memliketi gêdi zaman gördü zaman orlâda galmıştır. kalmıştır ama hebisi de esnaf olarak. işçi olarak amele olarak çalışmamıştır. genellikle esnaf olarak patron da değildir. çıraklıktan ufaglığdan gitti için alıp satıcı. yirmi tane gömlek alır onu satar arkısından yirmi dâne çorab alır onu **60** satar. u ceket alî onu satar velhasılı böleliknen izmir toptancılâdan. bizim marmaris, bodrum, fetiye bazarında hePsi antalya alanyâ gıdan, mersin'e gıdân çok çok esnavımız vâdır. bunnarın hePsi mentişelidir. bâzsı gömlek satâ bâzsı ceket satâ hani pazar yerinde ne aklına geliyô hePsini yaPar. bütün esnavımız bölelikle. hebisinin durumlânîñ yüzde atmışınıñ hebisiniñ altında ford minübüslê vâ, uzay **65** diyôlâ. un tane mırat çıkmaz köyümüzde hepsiniñ altında mensedes taksiye gıdâ vardır. ölü tüçcarlâmız çok var. servetleri olan çok var. mesela milas'da vâ, bodrum'da var, yatağan'da var....

III

Anlatan:Hacı Mehmet BACAK

Doğum Tarihi: 1931

Çamyayla Köyü

Konu:Mevlid, Askerlik, Doğum

1 mevlüt çamyayla köyünde evelâ biz aparlo deriz esKiden dellal deniyôdu bi arkıdeşimiz çıkâ filan yerin mevlidü var buyuruñ arkıdaşlar mevlüde buyuruñ der. bu arkıdaşlarımız köylerimiz, yaPancımız, yerlimiz hepimiz gelir. o sahatını , gününü söyler öylen namazından soñura geliriz mevlüde. hocalâmız oturur mevlüt

5 kitaplarınıñ birinci sayfasından başlar velhasılı soñuncu sayfasına gıdar arada guranlar okunur ve duvâlar olur bazı peygamberimize şêler beyitler yaPılır.

biz ölenlêmize mevlid okuyoruz ve dirilêmiz de aynı kezâ bi de hayır için mevlid okutabiliriz. geçmişler için mevlid okuduruz. bu mevlidin gayesi hocalâmızıñ annattîna göre yani okunan mevlidiñ biliyôsufuz gurânîñ bi sevâbı var. gine yemêñ

10 fakirine zenginine her nasılsa bi sevabı var bu şeKilde ayarlarız ve aynı zamanda da hocalâmıza dâ esKiden ne veryôlâdı bilmiyon biz olalı az çok yüzê lere iki şê lere

beşê yüz lere birê milyon hocalâmıza bi zarf içinde para verimiz. zorla değil, cebirle deil gendimiz veriz. hama memnuñ olsuñ diye veryoz zarfıñ içne goyoz pazarlık yok. bazı bazı bizim tahminimiz birez şöle değerli bi arkıdeş oldu mu onuñ mevlidi accık **15** uzanıveryô, dovaları uzanıveriyô. yogsa başga türlü parada pazarlık etmezler. ni veriseñiz zarf içinde alırlar. hatimi biz yaPdırız, devamızı camide yaParız. hatim dovası camide yaParız namazdan soñura. diri de hatim yaPtırır ölüye de hatim yaPdırız. hocalâmız yaPar, tabi bilen bilmeyen başga. öldükten soñra cenazelêmez biz esKiden burun dovası derdik hindi elham okunuyoru elham her tarafta okunû. bi **20** de tekirâ hatim ayrı iki sefê. bunda okurlar elli iki gece deriz o zıman mevlüt yaParız. nihayet netice demin annattîm gibi. dirilêmez de mevlid okutû ölülêmez de mevlid okuruz bu bir hayır işi. çocuklarımızıñ sünnetinde âlem haline vaktine göre sünnet mevlidi yaPar bâzısı da o sünnet mevlidi yaPan zengin bi arkıdeşimiz olûsa fakir çocuklar orda cücükleni aldırıverir. o da onnara garışır. lokma da olû bazı

25 esKiden arabaşı derdik o da olur ya. arabaşı dedimiz tavuk gatâlar hamırı azcık diri yaPâlar deyirmende mısır unundan olur u velhasılı onu bir iki gadın garar mesela aynen keşgek gibi onu vururuz. niâyet ortasını oyarız bi çorba yaParız tavug suyundan kaşıkla ikisini beraber yeriz. çorba çok güzeldir acılı. sade arabaşı. logma yaPılır bi de yimekli mevlid üş tane. evela mesela isdêne göre arabaşı yaParız

30 çorbasınna barabâ orta yanna sinnilerin oyarız onu goyarız. ikincisinde dedimiz gibi logma yaParız. üçüncüsü gene yemekli yaParız.yemekli olanı bu mevlidlêde evelâ ilan oluyô dedim gibi bir gün ik gün evel beş gün eveli âleme buyuruñ deriz. hatta etiraf köylêmezde mentişe'de dokuzçam'da çatak'ta ilan ederiz. filen yerin mevlidi varımış ve bazı şindi bi usul oldu asgêlê mevlid okuduyô. asKere gitceklê

35 mesela bunna da mevlid yaPdırıyô. bu öteden beri bi gelenek. bu bilgili merhomun bi usulü. bilgili merhom yetişmişlêmiziñ bi usulü bu adet üzere gidiyoz. keşgek dövülüyô. bûda dibêmez vâ daşdan döveriz bûdayı, bûdayı savırız. nihayet bi keşgek hâlne alır, atarız gazana garıştırırız. tab bunuñ içine tavug girer hafif yollu duz girer, tereyâ olur. mevlitten önce hazırlanî bunnar mevlütten önce hazırlanî.

40 arkadaşın dedi gibi bu yöre köylên hepsi aynı usuldendir. mentişe, dokuzçam, çatak, Çamyayla hebişi aynı usuldür. deñişen pek bi şê yoktur. çocuklar dödûnda burda otuz gün kıklâlar kırk gün kıklâlar yani gadınnar hamam yaPar açıkçası. iki

gün üçüncüsü gün tuzlâlâ çocukları âzına, gözüne. âlâlar, sızlâlar kimesne kadınlar bağırı ölüyô çıkıyô diye. gaye bu duzlamaniñ âzı gözü mesela koltuk altları

45 kokutmasıñ şeklinde. goya çocuk anasından meydana geldi zaman duzlanmazsa yarın âzı kokarımış şöle şöle bi şeyler. teri kokarımış, böle bi üsöl. yalnız bu hindi hastanelêde yok. ezan okuyôlar çocuk doğdû zaman gulâna. mesela fatiha okuyoları bilen gadınar amma bi de şindi o çocûñ sünnetline oğlak verdim inek verdim at verdim diye sünnetline bi şêlê verlyôdu. o da sabit idi ama gerçi tapı yoktu buralâda

50 da verilen söz sabit oluyôdu. o çocûñ sünnetline ne verilmiş bir dönüm tarla o onuñ olurdu gâri. soñura onuñ oluyôdu. şimdi öle bi şê yok vermiyoz. deminden dedim gibi asKer çocuklar gidiş emir kağıtları geldi zaman nihayet onnar eskiden yogdu şindi rakı da içiyi keratalâ biz işhini isTemeyoz. dâ bizim zamanımızda ırakı filan yoktu. biz hatta harman yerinden tarladan gelir idik dôru asKere gider idik. ama

55 şimdi bizim torunlarımız burlâda geziyo içiyô bayram ediyo davul çalıyo nihayet gidecekleri gün bi mevlid okuduyôlâ camide ondan sôra hebisi sabâla çekib gidiyôlâ şöbeya. eñ soñ gidişde biz bûda kövümüzüñ çıkışı vâdır orada bi asKerlik dovası vâ hocalâmız biliyô onu asKere dova edili gidenlere. hepimiziñ elini öper nihayet galkâlâ giderler. evet hâşlık egseriyet akribâları yaut yakınları zenginlerimiz dâ çok **60** goyar, fakirlerimiz birez az goyar. yani bi deva asKeri giden çocuk aşşâ yokarı şübeden aldî az bi paradır ya dâ ondan fazla bi para biriktiri. böle usullêemiz çok eyidir, devam ediyo. hemen hemen bu köv hiş galmaz. hebisi kövüñ çışına varı.

Çamyayla Köyü Adı Üzerine Bir Konuşma

demin söledimiz gibi daha evel en soñ yani yonan diye geçiyô hatta bellibol deñilmesi de yonan'dan galma. bellibol'dan sôra çamyayla oluyô yeñi ismi.

65 deñiştirenlê devlet deñiştirdi. târikini bilmeyon da dedelêm burda oturuyôdu. bunnar işde elinde bulundû gadar araziyle öle pek bi esnaf, sônadan galaycı. burası hisson şehrimiş. sôradan burey yunanlılâ işgal etmiş bu bizim köüñ ismi de evelce belibol sônadan bellibol gitmiş. bu o zamanlarda burda âlar varmış. âlar bu köy taksim etmişler. üç dört kişiniñ emrine çalışmış bu köy. burda mutvak gaynarmış. bu **70** âlañ evinde fakir fıkara onnardan geçinirmiş. çevredêki olanlar da burey bolluk oldû için bellibol biz ona yorum yaParız kendimiz sôradan. şindi mutvâ sôradan örendik biz.

IV

Anlatan:Mehmet TAHTALI

Doğum Tarihi:1930

Çamyayla Köyü

Konu:Masal

1 bi adamın üç ôlu varmış. bu adamıñ da bi alma bahçası varmış. masal annadıyoz gâli. şindi bu almeyi gece birisi çalarımış. böyüg ôlan ben bunu beklêcên deyô gidiyô tûfênnen varyô. guyudan bi dev çıkmış bu alme bu alme baççesine gelirken büyük kaçmış korkmuş onuñ çayırtısından. ortan ôlan gidiyô beklemê gene kaçıyoru.

5 güççük gidiyoru, güççük varyor. dev gelirkeni almayı almâ güççük kaçmamış. bi sıkı çekmiş, tüfek atmış ona, takip ediyo o yaralı dev guyuya girmiş guyuya. ne bu demiş? baba buraya almayı alan dev guyuya girdi beñ salın siz burıya içeriye. salmışlâ içeri güççük ôlanı o cesurmuş. bi kapıyı açıyo bu beş oñ gidâ gız var-ımış ôrda bi bakıyô üle gardeşim sen burê niye geldiñ yâ. burdu dev vâ hergün bizim birê **10** denemizi yeyô deyô o gızlâ. nêse çıkâ okarı çıkar yukarı yukarı kızları çe'dirtmiş yukarı âbêleri vâ ya. kendine gelmiş sıra oruya gözel bi gız çıkmış okarıya aşâdan ôlan salmış da. ôda bekleyen gâdeşi hindi o alır diye güççük gardeşine kötülük yapmış. çıkâmamak istemiş okarı, ipini kesiveriyô. bi düşüyô çocuk yedinci gattan yeriñ dibine. ôrıya varyo bu dev uyûb durumuş amma masal bu duydum bunu.

15 çocuk bakıyô deve üle sen mi geldiñ tabi yêcek onu kılış var elinde bi dene vuruyô deve, hiş bölünmemiş emme kesilmiş bi dâ fur diyo hayır sen sallan deyor çocuk. sallanıyô iki şark oluyô dev ikiye bölünmüş. ôdan çıkıyô piyasaya dev ölmüş dev ölmüş dev ölmüş yayılıyô ôtalıga. oranıñ pâtişâ mı beyi mi neyise çocû gel bakalım burıya, sen bu devi niye öldürdüñ? su gıtlıgımış o dev varıkana dev ölesiye **20** su selbes olmuş. sen nêden geldiñ? dünya yüzüne çıkarıvêñ beni deyo. ben burê düştüm dünyaya çıkarıverıñ? diyoru çocuk. şindi gidiyo bi gavâñ dibine uykuya yatıyo, dünyaya çıkarıvercekler emme. neyiyle çıkarceklê. uykuya yatâkana gavag varmış gavâñ dibine yatmış bi bakıyô gâtal yuvası gâtalıñ inigleri orda duruyômuş. oña dâ bi yılan gelmiş yemê gelmiş. cık cık cık düşüb durulâmış şêlê enikler yılan

25 yemesiñ deye. çocukta bakmış yılanı öldürmüş. gene yatmış gâtal geliyo büyük gâtal bi bakıyô benim enikleri yiyen bu diye çocû öldürmek isTeyo. âllah tarafından bi dil geliyo yılanı öldüren bu elleme onu dêye. gâtal bakıyo çocuğa ôlum sen benden ne isteyoñ len diyo. ben dünyaya çıkıcam diyo beni burdan çıkar. ben seni dünyaya çıkarın diyo gârtal. gidiyô tabi suyu akıttî beylêñ yanna. bana kırk okÇa su buluveriñ **30** diyo. o zaman oÇÇa var. buluyoları helhasılı Çanadına alıyo..... ortasına kendi mindiriyô. cart dedik sıra su curt dedik sıra et var var var böyle havâya geliyo. tam öncekleri yeriñ üstüne geliyoru bu et tükeniyo. cart deyo et yok. budunu bi kesiyo çocuk âzına veriyô gârtalıñ. isan eti oldûnu biliyô gartal yemeyô. âşâ enmêyo tâlaya yürü bakam deyo gartal. tabi kesmiş ya yaPıstırıyô orıya ayak topal olmuyô hani **35** yürüyô çocuk geliyô. o gız dün oluP durûmuş gâdaşına sevdi gız. varyô o dün o ôlana galıyor o gızı o ôlan alıyor. masal da burda bitiyô.

* * *

kara saPan vardı kara saPanna tarlaları nadas ederdik. bi yılda ekerdik yani biz buna gurulama deriz. bazı Çarıg gırdardık sulu yerlere arpa buydey gır yerlere. soñradan gırlara da darı arpa ekmeye başladık ondan şimdi ekiyoz, hala devam ediyô. bu **40** yüzden geçimmiz aşâ yokarı iyi açıkça. esKiden kenâlara çıkâdı yörüklê dâlara orlâda bazı üsenlê deriz onnariñ nâmına beş on tane yörük vardı. orlarda dağda yaşâlardı. bizim köyüñ meresini yedirilêdi. bedava güdêlerdi. şimdi ise o yörükler kalmadı. bizde birê ikişê inek vâ bâzsında hiç yok meselâ bu şeKilde köyümüz idare oluyô. tütüncülük yaPıyoz, tütüncülê idare oluyô. nisan aylânda tütün ekeriz esKiden **45** ocak yetiştiridik, fidan, hindi yetiştirmiyoz birez para vâ, tembellik vâ nidêsin hindi. bunuñ için burıya alıp geliyôz dikiyôz. mevsimi geldi mi gıryôz. şindi ananıñ üsdüne çıktık. yetmiş goçana ğidâ çıktık. tütüncülükden güzel para var ama bizim bura tütün dikmez. öle üş, beş, on tane amale getirmiş değıl, kendi halinde. eñ çok yaPan bi ton meselâ yahut beş yüz kilo, fazla tütüncülük yok burda. şimdilik keçı **50** azaldı demin dedimiz gibi. her âlade birê ikişê geçı var. biz geçı deriz. davar dedim inek denir. üç beş geçisi olan meselâ haFtada bir gün böyle sıralâ. köyümüzde kimsecikte benim görüşüm şindi yüz elli iki yüz tane geçı zor çıkar tâminim üzere. bunu güderiz. bütün köy meydanına toplanır bunuñ adına biz gezeg deriz, çoban gezê deriz. bundan ufag tefeK gurbanımızı bâzı süt yôrt gibi şêlêmizi kendi idaramızı

55 yoksa bizim köde Pazar guruluP da süt yört satmayız.

V

Anlatan:Cevdet DEMİR

Doğum Tarihi:1958

Çamyayla Köyü

Konu:Muhtelif- Güreş Ağalığı

1 şimdi bin dokuz yüz atmış seKiz senesinde babam rahmetliK biz beş ôlan bi gız olmamız nedeniyle denizli kale köylerine hayvanna merkebile galaycılâ giderdik. başKa ne annaTalım. ondan sonra geldimiz zaman bu galaycılık mevsimi eylul ekim aylarında oluyo. ekim aylarında aydın germenciñ bozköy, incirlova'nıñ dâ köylerinde 5 çalışırdık. köyüñ geçimi mâlim daha önceden kalaycı ve bakırcıdı. son bin dokuz yüz yetmiş yediden soñura köyümüzde halıcılık ilan oldu. bu halıcılîda ilk getiren arkadaşımız bu köyümüzde oturan bi terzi ali var ıdı onuñ gız çocuğu, bi arkıdeşten örendi şimdi mûlî'da oturuyo. ondan sôra bizim köyümüzde ısbarta halısı dokuması bir geleneksel hâle geldi. bu halları dokuyup satarkana veya dokudanlardan biz

10 bunuñ ticaretini örenerek bin dokuz yüz yetmiş yediden soñura köyümüz teşvik üzerine seyyar halıcı oldu. bin dokuz yüz seksende esnaf arkadaşlarımız o günkü yılları şartlar onu gösterikene bazı arkadaşlarımız iş kaybına ûradı. halıcılık biraz zayıfladı. bin dokuz yüz seKsende tekrar köyümüz bu meslege tekrar döndü. şimdi ben bin dokuz yüz seKsen senesinde asKerden geldim. asKerli bahriye asKeri olarak 15 istanbul rumeli kavânda yaPtım. on beş yirmi tane asker ardeşim olması sebebiyle fetiye'ye kalaycılık olarak gittim. bin dokuz yüz seKsen üç seKsen dörde gadar kalaycılık yaPtım. seksen dörtten soñura halıcılık meslêne döndüm. kamiyon aldım halıcılî bıraktım, galaycılî bıraktım, şimdi oto komisyoncusuyum. ticaretle uğraşıyom. yazın da köyüme geliyom üç ay kalıyom tekrar fetiye gidiyom.

20 çocukların ilkokul tatil döneminden dolaysıyla üç ay kalabiliyom. vallâ işde köyümü çok sevdim için köyümün ihtiyaçları nedeniyle yani ben aslında kendim adına â deyilim. köyümü temsil ederek âyım. köyümüñ âsıyım civar köylere garşı. herşêden evel bi köyüñ adı okunû köyümüñ adına kömüñ âsıyım kendi adıma olmuş

olsa farketmez. işde cami yararına yaPdırdık, yâlı pehlivan güreşi düzenledik. camiye **25** yâlı pehlivan güreşinde biliyôsuñuz o güreşin bi âsı seçiliyô. cenâbı allah bize nasib etti. doksan beş doksan altı senesinde yüksek paralarda köüñ âsı olduk. ôrta yere kuzu veya dana koyâlar açık artırma usuli cazgır anos eder eñ fazla parayı veren kişi o güreşin âsı olur. vallâ ben hiş bir hediye almadım. ilk sene bakırdan bi vazo verdilê.

VI

Anlatan: Murat GÖL

Doğum Tarihi:1949

Çatak Köyü

Konu:Masal

1 şimdi köyüñ birinde fakir birisi varmış, çalışmaya gitmiş. fakir gariban dış kölere çalışmaya gitmiş. gitti zaman da âylesi de azcık yakışıklı birisiymiş. bayâ bir süre gelmemiş, hanımı hamile galmış. kebe denir yani şêlere göre hâmile denir, gebe kalmış. köyüñ de bi veziri varmış, patışahı. o kadını gözden geçirmiş, yani onu bi iş **5** yaPabili mi diye giden o fakir adamın âylesini. kadının birisine demiş ki, köyüñ ihtiyarınıñ birisine; filenceniñ âlesiniñ bana bi şêlê ayarlâsañ saña on tane altın vericen demiş. o kadın da bi gün gitmiş iki gün gitmiş üçüncüde gebe oldûnu annamış. âşe fatma nêse sen hamilesiñ galiba, hamileyin demiş. benim adam gideli şu gıdâ oldu, i ben bi baken çocûñ iyi mi kötü mü bi eksi var mı saında solunda

10 bakem demiş. kadıncâz da inanmış. o bi mâne yaPmış, kaç gızım bunuñ golunuñ biri yok ihtiyar gadın. n'olcek nene demiş. bunu demiş filen adam yerne getiri. o pâtişa altın vêceg olmuş ya ona oyalanıyô yaPâ bilin mi yaPô. çöp çatanlıg yaPıyô. ee gadıncâz da inanmış iyi ben söyleveren u da zâten öle bi şê arıyo. gelmiş o da bi bakmış hagigaten yok. ee n'olcek bu ben yerne getirin bunu, gê getir. işini yaPmış **15** halletmiş zaman geşmiş çocuk dünyaya gelmiş. iyi sâlam ve çocug çocuk dünyaya geldikten sôna gelmiş gocası da çalışmakdan. geldi zaman çocûnu sevmeye durmuş. ee tabi görmemiş ya hanımı da demiş ki yâ sen bunu seviybde gidêkene golunuñ birini noksan goyub gitmissin ee n'olcek. ben demiş filen adama yerne getirdim. adam bunu tabe añlayo. n'apen bu adamı hiş seslenmemiş kimseye. ben

20 demiş bu adamı onuñ da üç tane kızı varmış bi hanımı varmış. ôdan evden çıkıyo bi kadın elbisesi giyiyo onuñ yanına müsevir oluyô. beni deyo bi işci alır mısıñız yanıñıza hizmetci. hanımına gızlâna danışıyo eyi alalım. bunuñ adına da kel kız komuşlâ. alalım deyo. bi gün akşam olmuş tabe yataceklê, öbür patişâñ ôlu yokmuş, üç gızı bi karısı varmış. odanıñ birisine kızlânan beraber yatağ etmişler.

25 hanımı kendi beyinne beraber yatmış. şindi orda yatmışkana gece gızlara demişki ben şindi sizine bi oyun oynıyalım çok güzel bi oyun. nasıl olcek oynıyalım demiş onnâ da. o âletini beline bâlamış güzelce şindi demiş ben okûcen siz amin dêceksiñiz ben okûcen siz amin dêceksiñiz. birimizde bi şê çıkcek. olur mu olû başlamışlâ. o okû amin deyo ben de çıktı, gôvemış gamışı, gızlâñ üçün de halletmiş. bi gün gece

30 öle iki gece öle annesi demişki kızlarına siz niye uyumuyorsuñuz sabâ gülüşüyôsüñuz, niye bi şê mi vâ. anne demişlê bizim kel gız okuyo üfürüyo biz amin deyoz onda bi şê çıkıyo eyleniyoz çok güzel bişê bi gün ben de galen demiş eyi gal bi gün hanım da galiyo. aynısını gene okûyo üfürüyo yaPıyo gene çıktı hanımı da yaPıyo, dörtleyo. galmış patişah kendisi. şindi tabe bi zaman geçmiş. hadeñ bu gün

35 bir gır gezsine gidelim. bi gaz gızartmışlâ bütün. tabe orda yêcekler işcekler ya, acık da yağışıklmış zaten. kadın elbisesi geyincê gadar kadın tipi varmış onda. o patişah da onu da gözüne kestirmiş herif. hanımdan ayrı nası denk getiri de nasıl yaPabilirin diye o da kafaya koymuş. o da patişâ ayarlama yaPıyomuş. iyi her şê hazırlanmış. kızlâna hanımına demiş ki gide goñ gıra biz kel gızla şu evi kapadıvecêz

40 temizlesiñ biz âkadan varız filen demiş. onları salem kel gızı bi şêlê yaPem demiş. kel gız da bilib duru. nêyse onlâ gidiyolâ bakmış kel gızı birez sıkıştiren demiş. o da olur ama o zıman birez fıstık çektir yiyelim öle olur demiş. camı galdırmış eviñ arkasında da caddede bi fıstık satan varmış seyyar. fıstıkçı fıstık çek demiş, camı bi indiriyô ukardan kafasını çıkarmışmış u ara hurdan ensesinden

45 kıştırıyo. u ara hemen pantolonunu çıkariyo arkadan patişâda. o çek dermiş fıstıkçı bi kilo dâ çekermiş o camı çek deyo. arada oñuda oñarmış orda. bi şê de deymemiş ve arkadan gitmişlê piknik yerine. gidiyolâ ora sofralâ hazırlanmış. şindi güççük gız demiş ki bu gazıñ bacâñıñ birini ayırmış bunu kel gız yesiñ demiş birisi bi bacanı ayırmış bunu kel gız yesiñ biri ganadını kopâmış bunu kel gız yesiñ. yemişlê

50 ya heb. sôña adam aklına gelmiş. sizi.... kel gız beni de demiş. hebisini o yesiñ

demiş. iş meydana çıkıyo tabe bi şê de deymeyo patışah. hindi bu patşâñ gızınıñ birini isTemê gelmişlê başga bi köyün patışâñ ôluna. isTemê geliyolar. dâ esKiden kızları işedib de alıyolâmiş bi kap içine. şindi gızlarıñ sidi hem altın hem gümüş deye böyle ses çıkardıyômuş. geliñlêñki ne hoş dermiş, goca garılâñkı faldım faş dêmiş.

55 nêse gızı bi işediyolâ öbürleri dinleyo bu gız bize gelmez tamam bu galsıñ benim orttan gız vâ onu verelim. onu işediyolâ o da olmaz. büyük gızı hePsi bozulmuş. bende bi de kel gız vâ isdêseñiz, işiñize gelirse beyenirseñiz onu verem diyo olur deyolâ. bi de onu işediyolâ bu bize geli diyolâ tamam verelim alalım. kel gız demiş ki ben varın ama yedi deve cêz yaPveriñ şu gıda para verseñiz şu gidâ şunu

60 yaParsañız varın demiş. olur öbür taraf da kabul etmiş yalnız tek bi şartım var demiş. giderken benim atı çeken adam sair olcek dilsiz ve sair olcek demiş olur onu da buluruz demişlê. düün başlamış öbür köden gelin almâ geliyorlar. sağıra çektirmişlê atı geline bir kaç tane alma koymuş ceviz gibi ufak bişê koymuş cebine. giderkene cebinden çıkarîmiş atâmış atı çekene. o geriye dönê bakarımış ona şeyiñ

65 altından âletini gösterimiş. kimse annamazmış. âşam onuñ yicêni herkes bili. birez da giderimiş bi dâ atarımış soñuna gadar eve varmışlâ, indirmişler. akşam olmuş gerdeğe giricek. patışâñ ôlunu gerdeğe gatmışlâ. gene aleti ona göre bâlamış. patşâñ ôlu gelmiş yaPen diyo yok bi şê sabah olmuş ôlanıñ babasına demişki ben anıvêcen sizin ôluñuzda iş yok amman sen seslenme bu gece gene gatalım seni eve.

70 akşam da oluyo iki gün gene aynı olcê yok. patşâñ ôluna demişki sen bunu yaPmasını bilmiyoñ öğrenmemişsiñ sen yat baken yatırmış bi de oñu oñarmış oncâz da seslenmemiş. sabah olmuş gene n'oldu . ôluñ yaPemeyo. patşâñ ôlu demişki ben bundan ayrılçên, ona da söylêmemiş. ôlum etme tutma bi iki gün dâ dene mene hayır. ayrılçên amma bene kırk deve ceyiz yaPâsañ şu gidâ eşya etcêñ. o zıman ayrılırın

75 demiş. ötki patşâñ yaPtî ile dönmüş gelmiş eve fakirlikten de gurtulmuş hanımınıñ intikamını da almış.

VII

Anlatan:Şükrü TAHTA

Doğum Tarihi:1941

Menteşe Kasabası

Konu:Terzilik ve askerlik hakkında

1 eveli usulü şindi çırak alcân dedi zaman babası geli benim çırâmı alcağ mısın, öredivêceg misin? öredirin amma beş sene bene hizmet edê derlê. hizmet arasında haFtalık aylık yok şimdiki dönem değil ha sonra ben bayramdan bayrama harşlık veren aylık yıllık vêmem. beş sene bene hizmet etcek, işi gaydı olûsa gidicek

5 babasını. o zaman devamlı benim yanımda alcek devamlı gecı gündüz. ve kumaş kesiyoz. kumaş kestimiz zaman tâ otuz beş sene evila başladım ben. elli yedide. ölüm sındî vê şimdi makas oluyô tabe. elli yedide başladım ben. atmışda elli dokuzda aldım çırag aldım. çırag mektepten çıktî zaman para pul yok şindi vâ da o zıman yok. hâşlık ben gönlüm olursa. düünü gidêse, düünü gidêken benden izin alır. başı boş

10 geli gitmek yok, mektep talebesi gibi. meslêmiz üzerine ölüm ipli çok çekme makeneniñ âzından iplik çekêsiñ, yerde kes büyüğ kestiñ mi tasaruf yönünden makeneniñ çıkışında hemen kesiceğsin. bi şekilde öle diyosuñ. şindi bizim elbise dikiminde burası dikim üzerinde hassastır. hazırı pek önem vermiyo. devamlı pantilon çeket yelek. bundan otuz sene evila kadın erkek dikêdik. kadınla erkek biz

15 kendimiz dikeriz. manto içi dışı gelinlik. elbisê kendimiz alırız. ilkokuldan çıkınca usTanıñ yanına terziliğe. biz bakarak öğreniriz şindiki gibi yazı üzerinde dêli. oturdû gâşısına elini bâlâlâ böyle, devamlı bir ay ik ay bakarsıñ devamlı. ineyi nasıl sokuyô baka baka soñura eliñe bi parça veri aynısını yaP yaPamadıñ mı çat. ondan sôra bi dâ geçêsin garşıya devamlı bakâsın. bi dâ veri eliñe bi parça gine olmaz gine

20 pat. ondan sôna demeg ki hâfızañ iyi dêli beniñki iyidi. eliñi bi pâça veri sen eliñi devamlı sok çıkar. böyle ine arkadan dürtüyôsuñ ya. sokup çıkarısın sokup çıkarısın bu şekilde ikinci gelişte iplik takar taktî zaman düme başlâsıñ böyle dolanmâ gine olmamış gine dik üçüncüde dümeyi dolaşırısñ gâli. ôv güzel olmuş dedimi hemen seni makine zâten bakıyô. gözünüñ biri hurê bakıyô demeg ki parçayı çıktî yere aynı

25 âkîdâkı hedef denk gelecek. çıkışı var ya burê goyosuñ burası köşelidir burası

böledir. çıkâkan köşel yerne denk getirmeyosuñ da yuvâlak yanrı dâk getiriyôsüñ. onuñ çıkışında köşeli yerlê u şekil. bu şekil böyle örenib gidiyô. dikmeye başlayoz, elişini başlayoz, bravo yaPıyoz kesime ik ay varkan. kesim golaydır, kesimi ik ayda örenisiñ iki ayda tamam. señ usTañ gidêken gitti aldî yerden gösterir. kendine bi pâça **30** aliveri hem makas alî hem bi gönye aliveri, hayırlı ôğurlu olsun gelir dügganı açiveri gene. gitti yere aldî yere alır gidê. asKeri gidinceye gadâ örenisiñ.

* * *

acemili manısı'da manısı'dan sôna tekirdâna. ben izini çıkçam dedim. daha on beş günlüz. ula sen şindi izini mi çıkıyoñ dedi çat döşedi bi tîmen o gıdâ. asKerde terzidim, acamide terzidim, soñrada. ipsala'ya asKerlik şôbesine gittim. elbise dikme **35** olayı şindi de vâ. acamilikte asKer arkadaşlâna paçı kıaldısın kep yaPâsıñ. burdan gidiyôsüñ usTa birline assubay der ki beni bi elbise dikiveriseñ memnuñ olurun der gine seniñ kendi isdêñ üzere. burda terzilik urda terzilik. tekirdâ'nda vardım hemen işdimâ vâ dedilê hemen u an tevtiş varımış. kemal turalı deye bi komtan vârdı bölük komtanı. iki gün üş gün geçti tekirdâ'nda bi kapıt çevirdik o **40** zıman çevirme olayı varıdı ters dönderisiñ de. biz on altı gişi oray gittik, manısa'dan gittik. bizim arKadaşlâ, argadaşlâ dedi yarın gidiyoz, neri gidiyoz şubelê dırtacaklâmış, arkadaşlâ deyo bana. baş çavuş vardı terzilin yaPıyon ben. u yemê gitti. yemê gidesiye gıdâ ben yazıcıya vâdım filen baş çavuş dosyam vêsıñ deyip duru dedim. ben o yemê gidesiye gadâ o dosya aldım öbür arkadaşlâñ âkasından. koş koş **45** koş tâ nizamiyede yetişdim. tekirdâ'nda yüz doksan piyade alayında. şubelê gitcek deniyo ya galmam ya dik babam dik nizamide erişdim. arkedeşlê sen nasıl geldiñ burê diyolâ ben dedim ben evra'lâ aldım gaşdım dedim. vardık orê şube başganlâna. köde iki dene terzi vâdı ikimiz de hemşeriz ya. volkan burê gelir gidê ya. bi gura çekdik beni ipsala asKerlik şubesi çıgdı. ipsala dâ hudotda yonanistanıñ **50** çıkışında. neyse o zıman elimize vêdilê poşatları. keşan'a indik keşan'dan sôna ipsala arabası vâ mı vâ o zamanlâ araba yok bi dene gidiyo dedilê. nası allahtan denk geldi. ôda yatcâdık emme biz o zamana gıdâ. bi bindik dôru ipsala'ya. bi vâdık yüzbaşıya elimizden aldılâ çantalâ. akşam oldu. dâtımımıza olduñuz amma dedi yüzbaşı borası dedi elli seKiz piyade sürgün alayı vâdır dedi bi hatalı bi iş felen

55 yaPâsañız bi kadın kızı bakâsañız laf atâsañız benim asKerim sabahları câra işdi diye şikât gelirse bi dene tokat furmam dedi elli seKiz piyade alayı dedi. o da keşan'daymış, su yokmuş sürgün yaParım dedi. biz arkıdeşlê vâdı altı tene hePsi polis. yüz kızartıcı laf etmeyiñ atana da bi şeKil böyle mâzilê.

* * *

kasabada bi güreş tertip komtesi guruluyo güreş yaPılcek mevzo çıktı zaman. otuz 60 gişiden komite guruluyo. komite evlâ şêsini bastırıyo afişlerini, ondan soñra dâtilcek olan pılıketlere sonra arkasından biletlê bastırıyo. ik üç arkıdeş görev alıyo. izmir'deki pılıket bascek olanlara telifon ediliyo. telefon edildi zaman adam geliyo buraya yarına geldi zaman n'isdiyôsusuñ arkadaş beş yüz tane biñ tane afiş isTeyoz kırk tane pilaket isTeyoz büyüklere vermek için. arkasından annaşıyo kırk millon 65 elli millon seKizen neyse o kalkıp gidiyo. undan sonra tertip komitesine muğla güreş tertip komitesi var ya adam deyo ki kaç tane pêlevan isTeyoñ mesela üsen acar, taşcı bunnar kaş para deyoz iki yüz elli millon gidiyo üçcüz seKizen üçcüz elli bêle bazâlî tabi tutuyôsusuñ. âkasındakılâ onnâ biliyo gâli. normelleri vâ vilêyet vilêyet mesela deyo ki ben seKiz gurubum seKiz gıdâ annaşıyôsusuñ büyü'lê arasında 70 seKizinnen iki yüz seKizen milyona mutabık vâdık. âkasından vilayet çapında olan güleşçilere unnâ kaç para isTeyon deyoru seKizen milyon elli milyon onnâ geliyo bi gurub seKizê dene onikişê dene arkasından. izmir bölgesine ediyôsusuñ komitesine unnadan annaşıyôsusuñ on iki on üç tane. bu sene kırk tane güleş anlaşması vardı. kendileri duyuP da gelen erzurum, artvin bilmem ne antalya, tekirdağ'ndan 75 seKizen dene güreşçi oldu. bunlâ kendileri geliyo. yâlı pêlivan güreşi. geleneksel yaPmâ çalışıyo. güreşi biz bazı cami yararına yaPtık ilk dafa sôna camınıñ altındâ dükkenleri kiraya verem deye o şeKilnen yaPtık. üçüncüsünü okula çocu'lara yardım yiyicek işcek mesela kömür gibi cam ihtiyacları dödüncüye de belediye yararına belediye de yollara pilaket daşı yaPtırıyo katkısı olsun deye. nasib olursa bi dâ da 80 ortaokuluñ üstüne lise yaPmağa düşünüyo. unu olcek vaziyette. biletleri dâdiyo vilayet vilayet. belediye başgannâ bıragıyoz satcâsıñ deye. bu şeKilde organizesini yaPıyo. kölere araba dutuyo doullânan dolaşıyo on yedi haziranda güreşlerimize buyuruñ. şikilê biz peg görmêyo da güzel oluyo iyi oluyo. cazgırlâda bârıyo başlıyolâ güleşe. âlık meydana çıkıyo âlık seçimi oluyo buranıñ âlını alcek vâ mı

85 deniyo. ıkıyo biri drt yz milyon deyor altı yz deyo yedi yz deyo bi millar satıldı bu sene bi millar yz bin lere.  n n karı   oluyo. adam gidiyo mlu'da soruyo. mlu'dan izmir'den bodurum'dan heP geliyol .   kim olmuş   kim olmuş şah tevenin s bi tabi orda kaldırıyol  boynunu bindiriyol  o da gururlanıyo tabe. gleşl  bittikten geri doullarınan her ileri gelen valisi gaymakamı zenginner daullan karşlanıyo

90 doullan uğurlanıyo. tabe zevkli olunca herkez gelm  havaslanıy . galabalıg oluyo bizimki trkiye'de ombirinci. seneye nasib olsa ikinci olm  dşnyoz. hakigat sleyon bak. trkiye'de biz d  yeni guruluş ombirinci. antalya'n da v  v  da v . başta kırkpınar, kırkpınar'dan s na biz beşpınar isd yoz. beş dene pınar akıyo ble orda.

VIII

Anlatan:Ali M L

Doğum Tarihi:1933

ayboyu Kasabası

Konu: Hayat hikayeleri

1 ben size ilkokulda yedim day  annaten. şimdi ben gavaglıdere ilkokulunda okudum. ilkokulu ordu bitirdim.  da okurken biraz d  yaramazlım vardı. gava'lıdereniń oc bu mıntıkanıń ocnu orda blceci mlceci deye ř  yaP lardı bu mıntıkadan gelenleri. blceci ne oluyor? bizim bu zir tla ilgilenen kişileri onnar

5 blceci falan der biz onnarı kalaycı deyoruz. onnar galaycı sanatı.. bi çatıřma oluy  aramızda. řimdi orda osman bey isminde bi bařretmen v rdı onuń  lu v dı adnan çok řımarık bi ocugdu. gava'lıdereniń oc da biraz řeyleri  retmeniń çocu'larını taraf dutarlardı.  retmeniń  lu gelir bi tokat at  kimse sesini çıkarmaz ama biz ona alıřmamıřız bu muhitiń oc. geldi bana bi tokat attı ben dedim bi dane

10 de ben ona atdım řimdi all  r met eylesiń  ld kore'den geldi o ocug gene'li ismail'in  lu sen bařretmeniń  lunu nasıl dv siń deye sdme sdme gelir  lum git falan dedigse de dinlemedi galdırdım bi yumruk vurdum ben ohoo burnu ganıy muř zaten bi beyaz gmleg v dı zerinde al gmleg giymiř gibi oldu. daha evelsi ben adnan'a bi tokat vurunca gitti babasına sledi. hatta ... bu sefer ikinci oc

15 al gmleg giymiş gibi grnce yanında bi irfan bey isminde başga  retmen varıdı

ona terbiyesini yaP dedi bana. şimdi adamcâz bi tuttu tekme tokat tekme tokat ben de biraz şımarıktım. hemen daş aldım ordan öğretmeni vurmak isTedim ama nerê vurceksin. adam fırsatı vermedi bene çaput parçası gibi cansız bırakıyô nerdêse. ilerde o gavağlılân evinden birisi ya bu gadâ çocug dövülmez bırag dedi ve ondan

20 sôra gurtulabildik.

* * *

şindi mesevle bizim tabi isim mesevle türkce bir kelime değil. bin dokuz yüz atmış inkilabından sôra tutdulâ buranıñ adını çayboyu olarak değıştirdiler. biz bunu köylüler olarak da garşıyız zaten belki arkadaşlar köylülerin içinde kabul edenler de vâdir fakat ben bi türlü hazmedemiyorum hala daha çayboyu deyemiyorum sôradan

25 mesevleliyim diyorum. şimdi mesevleliyim deyişimin sebebi şu mesevle türkiyede bi dafa ismi olmayan bir köy belki dünyada da eşi olmayan bir köy. bu eşi olmayışının şeyi şu mesevle ilk dafa şûda topraklar mahallesi denilen bi yer var orda tarihi eserler var illere mahsus vilayet lityalarının başşehrimiş sôra bunlar firigyalılarla bir savaş oluyor bu savaşta lidyallar savaşı gaybetmişler orası şehir olarak galmış.

30 arıdan zaman geçiyor kolera hastalı çıkmış o bölgeden kolera hastalı çıkınca çok böle cadelerde sokaklarda isgelet yığımlı halinde insanlar su gaybediyo vücuttan. o suyu telafi edemedikleri için çoğu ölmüş. bu sefer orası kaza oluyor şimdi bir müddet kazayla yönetilirken artık o sonraki şeyi araştıırıp bulamadım. kazalık burda bozüyük galmış. o devirde nâiyelik şêlere veriliyômuş âlara memliketin âlarına nâiye müdürü

35 onnardan oluyômuş. bizim âlar çok söz sâbiymiş demiş ki ben yaPamicen nâhiye müdürlünü gavağlıdere'deki â yaPısın Tutmuş gavağlıdere'deki ağaya hediye etmiş şeyi bizim nahiyeli burası köy olarak galmış. şimdi ben diyom ki bütün yönetimleri sinesinde saklıyan hatta burda mentişe beylile gavağlı beyli dulkadiroğulları beyli savaşırken mesevle üzerinden gitmişlê. şu faprikaların yaPıldı yer var ya sellim oturâ

40 denilen yer orda bir alay epey galmış. orda bu mesevle üzerinden gitmişler. orda savaşlar olmuş şimdi biz köyümüzün tarihini mesevle olarak yarın gelecek çocuklarımızı mesevle budur dedimiz mesevlenin neresi oldunu kendi çocuglarımız bilmêcek. o bakımdan ben bizim köyün târinin bilinmesi bakımından mesevlenin tanıtılması köyümüzün tanıtılması bakımından esKi isminiñ tekrar geriye verilmesi

45 için ûraş vercêz yani tabe isdiyoruz. lugattaki şeyi olarak garışdırdık yalnız şöle

bi şey var hana acaba mesirelikden mi hani türkçeniñ tam bi garşlı hanı bir güzellik yâut bir seyretme yeri bir şê olarak mıdır? lugat anlamı türkçede böyle mesevleniñ tam bi lugat anlamı yok ama kelimeler değişik olarak şê yaPıldıysa mesirelik hanı güzellik anlamına. ... onlar işde o manada onlarıñ şê etdiler duydûmuz şêler.

50 anlatıyoruz çünkü yeni şêde lugatta böle bi şê bulamadım için ben şê yaPıyorum. sôra bizim köyden burdan yetişmiş alimler de var. bi bekir efendi bi âmet efendi bi mâmet efendi deye kişiler yetişmiş. mesevleden isdanbul'da hocalık yaPmış.

IX

Anlatan: MusTafa İNCE

Doğum Tarihi: 1927

Çayboyu Kasabası

Konu: Köyün tarihi hakkında

1 köyüñ gurluşu garşıda esas toplum yeri burası. garşıdaki yerde esas köyüñ gurluşu var. ilK gurluşu şu karşındaki şimdiki belediyeniñ gurlu olanıñ üs kısmında. vebâ hastalından ôdaki isanlân hePsi ölmüşler o zaman. ondan soñra gelen bi kimse buraya romalılâdan bi akım gelmiş burası romalılarıñ mezarlı boydan boya **5** hePsi buranıñ romalı. şôrda bi mahalle var romalarıñ yonanca ismi vâ hisar deyoş onlarıñ galesi. etirafi gözcülük yaPdıkları yer burası. bûda ondan dâ bi çok zaman sôra müslümanlâda gelmiş müslüman gavmi gelmiş buraya hatta harb bili yaPmışlâ. ilerde bi dâ dağ var tepe orada romalların rumlarıñ galesi gine asâcık deniliyo o tepeye asâcık deniliyo. bunlar rumlarıñ esas rum şêsi burası. sümerler etiler muğla'ya **10** gelmiş mentişeller tekeller gelmişler. o zıman gelen bi ğavim tekrar burda yurt tutunmuş. yontma taş devrinden beriye şu vadiniñ büyüğ vadiniñ içersinde mekan tutulan bi çok yerler var. şindi bizim doğu kuzeyimize gelen bi yêde yontmu taş devrinden ğalma ğızlar oynar denilen çok zengin sinemacılık tiyatırôculuk yaPılmış mâbetler var orda. buranıñ hükümdarlına ôdan idare edilmiş. tabi bi zaman târi yok **15** bunuñ da ôdaki yıkıntılar bunu gösTeriyô zaten. bu bölü devam edi gele tabi insanlar tekrar müslümanlık kavmini girince akın gelince müslümanlık devam etmiş burda romallâdan kimsi ğalmamış etilêden sümerlerden temizlenmiş unnar. undan sôru bu yerli göçebeler yörükler gelip buraya geçici olarak bi müddet durup geçmek

sûretile mesîrelik yer sulak yayla olarak bura mesevle mesûre denilmiş yâut mesevle **20** denilmiş bi gârşık isimden yakıştırma olarak mesevle olarak ğalmış buranıñ ismi. şîndi deñiştirildi çayboyu oldu burasınıñ. bu mıntıka halkı arâzide çalışmaklan eskiden nüfus azdın burda çivtlikti âların çivtligidi halk bunları hizmet ederdi. âlardan bi kısmı öldü bi kısmından satın aldı halk. çoK çalışkandır buranıñ halkı. unnâ da çalışmêle satın aldılâ topraklarını mekan tuttulâ çoğaldılâ kölü çoğaldı. bi

25 kısmı göç yaPtı aydın'a civar kasabaları gittiler. şimdi geçim burda tütün, mısır, ekin (buğday) çobancılık ğalmadı. esKi yazı okulu vâmış bundan atmış yetmiş sene eveli ôda amcam bizim sülâlemizden mollalilê sülalesinden çok kişiler burda ilim adamı olmuşlar. tabi onlâdan kimse yog şimdi. tornunuñ tornunuñ en esKileri sonları bizler varız. ben ilk beş icad oldu bu köde ilk beşten çıktım bu köde. köylü halkı

30 inşât işlerinde çalışmak suretile yan gelir yaPâr da geçimi bu şeKilde devam ettirdiler. şindi bi kaç senden beri yâni yirmi otus senden beri alattirik su geldi. beş on senden beri su du geldi köe devlet yardımınnan oldu bunnar. alettiri kövlü dernek gurarak hatta ben dernek icad ettim gurdum burda. onuñla alettiri yirmi sene otus sene eveli getirdik köylü faydılandı. undan sôra köyde bi kaç almanyalıniñ yâdımı **35** oldu bu köüñ içinde dernêñ gurulmasında almanyalılarıñ yardımı oldu köylü halktan da topladık ve başardık işe köylüm faliyeti geşti güzelleşti. muhtarlîñ deĝişimi oldu belediye teşkilâtı oldu bi kaç sene evelsi oldu belediye. ondan sôna da burda mermerden daştan sanayi guruldu ocaglar açıldı köylü halkınıñ bi kısmı orda gündelik aylık çalışıyô. gini yan gelir dışarda inşâtlâda çalışın oluyo. esKiden

40 okuyan evlede okuyan az insan bulunûrdu bi gişi iki gişi ikinci sınıf üçüncü sınıfdan çıgmış şimdi lisiden çıkanlar çoğaldı. lisilerden çıkanlar çoğaldı. köyüñ geçim durumu bu yaşam hali bu.

* * *

evlencek insan esKidenki gibi olmuyo. ben bilmem ya esKiden duyulurdu derlerdi gızı gömüden anası buvası isTermiş ona gömüden alış veriş yaPâlarımı, görmüden **45** annaşma yaPâlar evlenirlermiş. bu pâtişahlık zamanında cumûriyetten evelce. cumûriyetten sôra bu zaman zaman deñişe deñişe şimdi gız ôlan anlaşıyô görüyô beĝenyô undan sôra anasına buvasına sölüyô isTeyô. vêse alıyo vêmesse ğaçırımı

yaPıyo. onu geçiryô alıyo. verise anneşmeye göre nişan yaPıyô arkasından düğün
yaPıyô evi olmuş olmamış sorun değil anneşmeye bâlı bunnar. düün hazırlıkları

50 köyde birlik vâdır. düğün evinde yâut gız evinde bütün müsafirler köyler
etiraflar etirafi olmayanlar da yâni dost olanlarıñ hePsi dâvetiyêlen çârılır. okuntu
denilir ona. bu davetiyêlen çârılır onnar düğün yerin gelirler çalgıları olur çeşi'li
çalgıları kadın da gelir köçe'ler de gelir muntazam düünnê olur şenliklê olur. yemek
yedirilir gecelik galceg olanları gomşular evlerne müsafir olarak uzaktan gelenleri alı

55 görler. yedirilir içirilir iki gün üç gün bâzı hali vağti müsait olanlar yaPar bâzları
bi gün yaPar bi günnük çaldırır bırakır. hocêlen de yaParlar. ilahi düün derler ona
hocular bi mevlit yaPâlar. gadırôlu hocalar ötekilênden de bulunur bâzı arda hana
kaçak hocalâdan da vâdır. unnar okurlar gurandan okurlar biraz destan gibi bi şêler
de okurlar âyet okurlar ilahi çekêler öle getiriler gelini. düün biter. düün bitince evi

60 gâtiveriler ôlanı geline güvênen geline. âtik damat evlenmiş olur. kına gecesi
yaPılır kına gecesinde aynı şenli'ler yaPılır gız âlatmazlar. çalgınan oynarlar. herkes
gonum gonşu gızlar toplanır onu kını yakâlar gızlarda. orê toplanan gızlarda kını
yakılır. onnâñ ellerne de yakâlar başka bi şê olmaz. damat ona kınalıktan evelce
kalföre götürür kıza bi onuñla beraber. esKiden bi yere gitmezlêdi nikahlân mı vâdı

65 dâ evelcede öñceden nikahlanılırdı. şimdi düün günü başladığında niğahlanıyô
yâut gelin almı günü niğah anleşmeye bâlı. geln almaya bütün halk.. cuma günde
başlâ düğün cumâtesi pazar günü biter. çâşamba gün başlar pêşembe gün biter.
çâşamba gün başlayan pêşembe gün biten düğün cuma gün duvağ derler ona gızlar
toplanır gadınnar yeni geliniñ alışTırma yaParlar oynarlar çalâlar kendileri sölêler

70 unu duvağ denir. gız geçırma gün ayı yoğtur. cuma günü başlar cumâtesi pazar
günü biter. haFtanıñ üç günü düün olur. bi dâ var. cumâtesi gün başlar pazar gün
biter iki gün olur tek gün pazar gün de olur. anneşmeye bâlı bunnar. adamıñ vağtini
göre anneşmesine göre bi di çarşamba perşembe günü olur buna öñ düğün deriz
ötekini ters düün deriz esKi düğünlerden galmadır o. dâ evelden de başlyapılır

75 çârşamb perşembe devam edê perşembe gün biter. âyn duvak ondu da yaPılır
başğı bi şê yaPılmaz düünnêde. yemeKler dâvetiyêler şenliKler eveli atınan gidêlerdi
şimdi taksi kamyon otubüs çoğ unlardan gidiliyô.

X

Anlatan: Şevket TÛLÛ

Doğum Tarihi:1929

Çayboyu Kasabası

Konu: Köy hayat tarzı hakkında

1 tarım üzerinde tütüncülüğ yaPâlar. mısır eker bûday eker sôra sanayi üzerinde inşat üzerinde çalışır yüzde ellisi atmışı. mermer sanayi gelirken görmüşüñdür karşıda fapirkalar. mermer ocağları om beş sene önce yokdun yedi seKiz senelik. işi gircek olanı alıyolâ. devlet fapirkası değıl. balıkesir'den gelmiş hûdan gelmiş bûdan gelmiş **5** adam arazi almış yaPdirmiş annadıñ mı ğurmuş bi fapirka çalıştırıyo. vatandaş orda ekmek parasını çıkarıyo. onnar da tarımıñ üzerinde yardımcı oluyor. tütün diker yetiştiri bûday mâsül efendim mısır vesayre. bizim bırası yüzde ellisi atmışı tarım üzerinde kırkı ortalama iş üzerinde inşât üzerinde çalışır. yarısı yüzde beşi onu bu fapirkalara, yeni guruldu orê gidiyo. traktörüne para verisiñ gübüresine para verisiñ **10** çivtine para verisiñ patozun para verisiñ ondan sôra biştirmesinde kadınlar biçer. öle döver biçer yoktur bizde hanı dalıman ovası gibi. ekim ayında kasım ayında ekilir yılbaşından önce. aralık şubat ğidâ ekilen olur. hava şartlâna bakâ. şindi yâmir yâdı mı başlar millet ekime. kırsal kesim hu dağlar ekmeyo. bu darınıñ yatâ kalkcak buday olcak şu mısır. iki dafa ürün alıyoz. hava yâmazsa sulanır.

15 -tütün işi nasıl oluyor?

da mayıs ortalarında on on beş yirmi mûla'nın bölgesinde. fidan tütün ocâ deriz ona fide. önce ocâ çıkarısıñ oñdan sôra tômunu ekêsiñ.

-ocak nasıl olur?

önce çapılâsıñ soñra dırmı'lasın tohumu ısladıñ zaman ellen serper ekêsiñ. ekdikten **20** sonra naylonlan basdırısıñ şubat ayında başlâ onuñ işlemi. ocağ şubat aylânda ondan sôra mayısıñ onu on beşi böyle gelişir. kadınlar diker. onu gübüre verilmez tabanını veriseñ verisiñ ilk başlangışta. hayvan gübüresini ince elekden geçirisiñ anadıñ mı kepek gibi serpilir. üre gübüresi var ya ince tuz gibi öle kabul et. fideniñ üstünü böle serdiñ zaman o bitti zaman. tütün sulamağ için tenikilê vâdır süzgüler

25 hanı bahçeleri sulâlar ya öle çiçe'leri suladîñ gibi püskürtmeli. ellen yolunû köfeleriñ içini yerleşir. araziye götürüsün merkebilen veyaut arıbeynen neyse. orda amele diker kadın. dikimi kazıklan dikilir, elle kadın diker çivilen. makine var tütün dikme, onnarıñ teşkilatı burda yok o milas'ta var o şimdi yatân ovasını yeni geldi. mûla ğarıdağı yaylasında var. onuñ köfesi var onu ellen çekerler böle. arık çekeriz **30** ellen çekili insan gücünnen. başladında bi arıkcının önünde beş gişi on gişi öle yaPılıyo kademe kademe. makine dedim o teşkilat ayrı. onuñ isan gücü az makine gücü fazladır. o araziye bi günde bitiri gider. ondan sôra sulu dikeriz onu sôna bi de su verisiñ undan sôra ombeş yirmi gün bir ay dedi mi yerini arazisini göre çapa deriz hana üç dafa bi çapa atasıñ üç dafa sulasıñ. bu sulu arazilêde. kırsal kesimde su **35** ihtiyacı yok sadece çapaya ihtiyacı vâ. onuñ suyu havadan ener. yetişti zaman ellen kırma yaPâlar.

XI

Anlatan: Niyazi AKÇAL

Doğum Tarihi:1940

Derebağ Köyü

Konu:Köyün yerleşim tarihi hak.

1 şindi tâmin ettimizi göre arazilerimizde bağ ismi taşıyan çok tarlalâ vâdır. mesila berket bağı dolay bağı killik bağı bu şekilde ben bu ismi bordan aldım tahmin ediyon bu köyün etirafi bâlık oldû için zamanla bağımış burası. atmış senesinde yaPıldı ilkokul devlet vatandaş işbirliğiyle yaPıldı bu kendi katkılâmız da oldu **5** devletiñ yardımı da oldu az çok o şekilde yaPıldı. daşını öküzlerle çektiğimiz yaPtık. arba yaPtık afedesiñ öküzlerle arabaniñ üzerine daş goyduk öküzleri çektirdik arıbeyne daşını kumunu o şekilde çekdik. bu şekilde yaPtık okula. bizim bu köy çayboyu'ya ısınmadı. esKiden mesevlêdi orası bu oranıñ mahallesiydi bu derebağ. bu mesevle esKiden bi çivtlimiş. şimdi şöle olmuş. buranıñ halkı hatta bi şehir halinde bi yermiş **10** hamam yıkı'ları bile vardı o beledie binaların oldû yerde yıkı'lânı bilir. sen de hatırlâsıñ dê mi? bi hastalık gelmiş burê salgın bi hastalık halk bu hastalıktan kaçınmış. devamlı süre'li günde beş on gişi ölüyömuş. kaçan kaçmış ölen ölmüş bi yilangöz denen bi adam varmış ben kaçmicem demiş kaçmamış galmiş ôda. bu

esKiden sâibsiz ğalan yerler meytanmal diye bi ad vârdı tü'çesini bilmeyom malıñ
15 meytambalı ğalsıñ hanı hiş kimseñ nesliñ kesilsıñ diyolâ ya. devleti ğalmış bu
mesevle. milas tarafında bi bey varmış esKiden köle beslermiş araplardan köle. o
köleye evlenme çağı geldi mi everilermiş onu biraz arazi bi ev yaPar işde hadi sen
bundan sonna kendiñ başıñ ğurtar çalış çabala. milaslı bi bey varmış o zamanlarda o
beyiñ kölesi gelişmiş tabe evlenmiş yetişmiş o kendi kavasından bey tabi çiftlig
20 sayibi bunnar ya hangi çiftli veren ben buna biraz arazi vercek kölesine de
düşünüken hanımına sômuş eri verelim. ya demiş hazırından vécêmize mesevle çiftli
satılmış bunu demiş mûlu'dan ilan ediyô hükümet gidelim paramızla orayı alalım
hazırlıĝ vermiyelim demiş. neysi gelmiş bu şê bey hükümetten yeri hangi kuruluş
ilgileniyôsa o zıman bu çiftli almış. o arada kölê almış gelmiş burê yerleşdimiş. sen
25 demiş bu arazi seniñ burê yerleş burda çalışdır ne yaP yaP. sôndan sôndan
toplanmışlâ.....onnan o ortaĝ çiftcilik şurasını sen ek ortak burasını sen ek dêken bi
yerleşim birimi oluşmuş tekrâ yeniden. herkez yaPtî ğaldırdî mahsülüñ yarısına â
deniyo ğâri ya arab o â oluyô kölelikten çıkıyô ğâri yarsını onu verilermiş yarsını
kendileri alıyolâmış. bi ğişi bûdan hasTalıĝdan ğaçmıyan yılangöz dedim adam onu
30 hiş bi tane bi şê getirmeyomuş. o bey arab bey bunuñ farkını varmış bi ğün onu
çaĝırTmış sen demiş bene hiş bi şê getirmiyôsuñ benim arâziniñ mülküñ içinde
oturuyôsuñ hayır demiş seniñ mülküñ içinde deĝilin ben bu yer benim kendimin
esKiden. nasıl olur ya demiş bu çiftlig benim parêlen aldım burayı o da o zamanıñ
ilmuhaber denirdi vergi maĝbuzları çıkâmış oña gösdemiş kendisine bak demiş ben
35 arazimiñ vergisine ödeyon o zıman â bi şey deyememiş. bi kaç seFe çağırmış
böle olmuyoru. niâyet o dedimiz yılangöz dedimiz adam bi ğün çiFt tarlasında çiFt
sürêken çeKedini çıkâmış maĝbuzlâ cebindemiş. çalıları kesmiş ateşlemiş ôdan bi
gıvılcım ôdan çekediniñ üsTüne çeket yanmış maĝbuzlâ da yanmış. adam hasTa
olmuş gahrından yani aĝa bi dâ çağırısa nasıl. yahu adamıñ kavası tam çalınayomuş
40 yahu gitseñ vâridat mı deniyo ne deniyôsa o tapunuñ şeyi vâdir orda ôdan bi dâ
çıkâddırı. ğârından hasTa olmuş yatmış. gadın gelmiş arabıñ orta'lıñı yaPan
çivtcilêden bi kadın gelmiş sormuş işde nassıñ eyi miñ kötü müñ? dayıñ demiş hasTa
bagsan ya o yılangöz'üñ hanımı neden yâ demiş. her zaman â çağırıyo maĝbuzları
gösTeriyôdu dün demiş çiftte gitti yerde maĝbuzlâ çegetini gıvılcım almış çeget

45 yanmış magbuzlâ da yanmış ilmuhaberleri yağmış şindi â bi dâ çağırsa ne cevab vêcez nedicêz deye gârından yatıyô demiş. öbür kadın seyirtmiş hemen arabıñ yanna müjdelêcek. seniñ yılangöz ilmuhaberleri yağmış şimdi fırsat eliñde o bi dâ adam gönderiyo oraya çağıddırıyo bu sever adam ora gitmeyô. yorgan yasdıg ne varsa hayvanı yügedinnen çegip gidiyô hala dâ nesilleri bergama'da varmış o yılangözün. masal böylece bitdi.

XII

Anlatan: Davut PARMAKSIZ

Doğum Tarihi: 1941

Derebağ Köyü

Konu: Hayat hikayesi

1 şimdi bizim şu dağda kış yurda denilen bi yer varmış. şimdi üç yörük gelirmiş oraya her zaman ôdan gona'lar geçêlermiş. geçtiKden sôru da bunnâ nasılsa ordu yerleşmişlê galmışlâ. şimdi bunlâ da üç sülale garı mıstıfa, garı ismêl, mollu veli. şimdi bizim bu derebağ üç sülale. o zamanlâda da bi gura'lıg vâmış böyle yêcek işcek **5** bi şê yoğ. şimdi bi tane erkeş birinden kesêlêmiş bi tane erkeş birinden kesêlermiş. e'meg yoğ. şimdi bunnar davaz'da bilmem ne âsı demişler bi şê vâ mahsul varmış gitmişler onlar orê varıyolar. orê vardı'ları zaman da ôdan iki kilo gadâ bi mahsul bulmuşlâ. onu getirmişlê üyütmüşlê yêlerken birbirlêne ünnêlermiş mıstıfâ mollu veli gine et emêñ üstünde yakışyô dê mi dêlermiş. ben bu gadar bu köün üç sülaleden **10** geldini biliyon.

* * *

ilkokul okudum. okuduğdan sôra çiftçilig yaPıyôn. ben âyleniñ soñdan ikinciyin eñ küçün büyü. çoğ fark vâ canım. o zamanlâda giyim yoğ soñra efendim geyceg işceg ğıt. biz o zamannâda deyelim ki patlıcan böber böyle sebzeye kendimiz ne zaman yetiştirisek o zaman görüyôduk bi pazara üç günde varıp geliyôduk. üç günde **15** hayvannan gidiyôduk burdan yat köyde galıp bozdoan pazarın varıyoz. ôdan tekirâ pazarlıyoz gine yarı yolda kalıyoz üç günde bi adamıñ pazarı gitmesü için yılda eñ fazla gitcê üç sefê iki sefê o şekilde. aşşag yokar om beş sefer değirmene.

asKeri gidişimiz bizim yedi gişi burdan. tabe komşular bizi yolu ğadar uğurlar bizi arba yoğ yayan olurak bozdôn'a vardîmızda ôdu soyunuyoz. hani yeni elbiselêmizle **20** asKeri elbisesi yok. ordan esKi elbise giyip yani postılamıyoz askerde yeni elbiseleri çalıyolâ falan deniyô. o şeKilde gitdik ve gidişimiz tabe haliyle burda gini de mêşurdu gidêken hâşlık ğatâlar gonum goñşu birbiriñ bu şeKilde gitdik. şimdi gidişimiz bizim iki arkadaş erzincan'a gitdik. erzincan'da arkadaş okuma yazma bilmiyôdu. o şe de ğaldı okuma yazma binâlânda ben de okuma yazma bilen acamı **25** birinde topcu olarak gittim. velâsılı üş gün arkadaşı bulamadım ğaybettik. sônu sordum bunnara benim dedim bu okumu yazmada olan argadaşı nasıl bulurum nerde bulurum. taraf ettilê bene tâ şurda ilerdê binâlâda bulûsuñ. dolaşdım molaştım eñ soñunda geliken şöle kenarı çekilmiş potininiñ bağcını bağlıyô orda buldum. bulduktan sôna da anneştik, gonuştuk, o beni yerni gösTerdi ben onu yerimi

30 gösdêdim. ôdan ben elazığ'ı geldim. ben telsizdêdim telsiz mâbereydim. çok disiplin vâdı erzincan'da o ğadar disiplin. hele ilk erzincan'a varışım benim. o şeden bi hemşerim vâdı gyucağdan bi hemşerim vâdı çavış onu takım çavışdı benim. şimdi vâdik biz koğuşlâ böle yan yana. beni ilk çavış aldı vâdı şey gösTerivêdi bak dedi şeye güzel oku birinci sınıf birinci tabur. ben vardım hindi içer giriyom içer

35 girdim zaman ismim sölüyom ya arkadaş seniñ bûda ismiñ yok çıkıyom gine okuyom oraya okudûm zaman yâ çavuşuñ baña dedi bu tekirâ varıyom gine içeri ağşam oldu yatcêz o diyôki yâ arkedeş ismiñ yok ôdan bağırdılâ bunnar başka koğuş varmış. ben de sağımı gidiyômuşum solumu gitmiyômuşun yañlış gidiyômuşuñ. şimdi herkes yerni almış benim yerim kapınıñ arkasında ğalmış. şindi mutfâ gidiyoz

40 mutfâ gidişimiz bizim her iki sâtta deñişiyo mutfağta. nöbetnen gidiyoz üş sefer beni nöbet.... êtes gün sabâlen çavuş söledim. çavuşum beni üş sefê mutfâ götürdülê kaç sefê götürmeleri gerekiyô dedim. dedi ki bi sefer götürceklê. üş sefê götürdülê olur mu yâ dedi. üş sefê götürdülê çavışım dedim. sen dedi bundan sônu goluñu imza atdır dedi. imzayı atdırıñ mı biter. ıhı dersiniñ bi dâ götüremezle dedi. ertesi gün

45 başladı mutfâ götürdülê gene. götürüken gittim ben birinciye dedim ben çavuşum bene mutfâ ğaldırıp duruyolâ horê imza ativê, o imzayı atıverdi. tekirâ geldilê gene başladı. her iki sâtdede gene uyarıyolâ. êrtesi gün çavuş sordu bu svê bene sen dedi kaç sever gittiñi mutvâ mutfâ bi sefer gittim ama sabbâ ıhılan geçiyô benim vakit dedim.

uyutmuyorlarki imzayı gösTeriyoz götürmeyolar amma uyutmeyôlar. yâ bir iki sefer
50 söledisem buna gine têsir etmedi. üsdümüze bi şê dâ geldi ondan sôra biz şeye
geştik.

dayağ yedim yer gene ayrı. olmaz mı var. şimdi ordan geştik allahsız tabur denilen bi
şeye telli telsize geştik. ôda da allahsız tabur erzincan'da elli dokuz top alatıdı o
zaman. şimdi orê vâdik biz. herkes sınıf sınıf ayırdılâ ben tellidêdim. şimdi tellide

55 mâbereci arıyolâmış. lisiden çıkannâ ortaokuldan çıkannâ şêde êtim yerinde
bağırılâ bağırıldıkdan sôru da ilkokuldan çıkan dedi. yâ bu eyi bi yer olmamış olsa
beni çağırılmazlâ herhal dedim ben. anasını saten ne areyb durulâ bunnâ çıktım ben.

şimdi allahsız tabur dedigleri için korkuyon çok. derslere o gadar diKkKat tanıyom
önem veriyom defter aldım, Kalem aldım. hana çok gorkuyom dayağ atceglê. cami

60 dedi marş marş. cami dedi hu gadar êtim yerinden bi şê neyse vardık biz orê.
guyucagli iki dene arkadaşım vardı. ulan allah'tan nasıl geldiñ buraya dedi. orası

mâbere bölümü ateş idare o gadar disiplin var ki orası birez daha ağırmiş. vâmamla
bi iki dene yêleşdirdi bene çavış. hoş geldiñ iki dene atdı. hoş geldiñ diye iki dene
atdı. bakıñ dedi benim anam orasbı vallahi yemin ediyom dedi öldürüm dedi biriñize

65 ikiñize hiç önemli değil benim için deyo. arkasından teymen geldi. teymen dedi
ki bunnâñ eti seniñ kemi benim. yemeK eñ evelâ bunlar dağıtılcek, öñcü bunlâ
gelcek, bunlâ gitcek. yalnız derslêde o kadar önemli. bilmiyom ama dayağ yemeg
zaten yok ta elimiziñ üstünde furuyô avcumuzun içinde.....

XIII

Anlatan:Yakup ALKAR

Doğum Tarihi:1941

Çavdır Köyü

Konu: Askerlik anıları

1 atmış birde asKere gitdim. ardahan'a acemiye. asKerliñ bitimi iran kapı tabe
asKerlikte tabırdeydik biz birlik olarak garagolları çıkardık. âbe şırnak garıgolları
vâdır. bûlada âltaydan altaya değışim yaPardık garakollâda. dağıtıma gittik. şırnak
deyil iran kapı gümürük dağıtıma oraya gittik. yani şirvan birlimiz yani. sınıf seyyar
5 jandarma orê seştiler garagollarda galdık. garakolda bi gün üstêmen vâdı takımında.

yılbaşı deye hindi bulmeye saldı kürt köylerine. kürt köyünde bulamadık sisten ğardan. yirmi dört sât ğaragolda ğaldık. şê dâda ğaldık karîñ içinde. sis, karakol bulamadık. sabah ezanı okunurka ezan sesi duyduk ama nêdêdini bilmiyoz. bi sarp dağa varmışız. eyer elli metire dâ ileri gitmiş olsek biñ beş yüz metire uçurumu

10 gitcemişiz aşşaya. ben uyumeK isTedim. niğde'li bi arkadaşıım vâdı hasan özyaşar deye o arkedeş uyutmağ isTemedi tabi doğu yönleri bizden birez dâ tecürbeli olduğu için doñâ kalırız dedi. o dese de ben ayakta bi ufak kaye buldum ben onuñ dibine az sığındım. arkıdeş salleyô beni uyarıyô ama kalkmeye tağat yok. yirmi dört sahat karîñ içinde kaldıñ demek. neyse sabâleyin de ışıyasıya gıdâ yoldan bi kürt

15 geçiyômuş hayvannan beraber. ya dedi kalk kürt geliyô dedi onu bakalım. sürdü beni az dâ ileriye kalkemeyon elim ayâm tutulmuş. ôdan kürdü bağırdı onuñ hayvanınnan beraber o kürt köyünü geldik. adam bizi çay demledi. tereyânan ğâvaltı yaPtırdı. onnarîñ mâranîñ içinde mârada duruyô onnâ zaten ya, ocak şe'linde tandır şe'linde derîñ bi şê vâ. onuñ içinde tezek yakıyôlâ. orda ısıttılâ bize. karakol, tabır

20 oldû gibi ayâ kalkmış tabi bizi arımağ için nerde deye. neyse habar vêdilê ordan ğarıgola ğıdâ biz ğarıgola geldik tabur komutanı geldi. biñbaşı vâdı. o dedi nêde ğaldıñız nê içi gittiñiz felen araştırdı. ben dedim üstêmenim yolladı. yılbaşı hindi bulmaya. helâsıl o hindi bulmeye gitti deye o keyfi saldı deye biñbaşı bize o üstêmene yaPmadî galmadı. sônu üstêmen birez rüşvetcidi. gaçagcı geçer iran

25 hudutundan, bize mesela der ki bize siz gavağlıdere tarafını gitceğsiñiz bugün pusuya fakat gündüzden kaçakçıları geçirirmiş. êtes gün siz orê gittiñiz filen yerden gaçagcı geçti onnarnan anneşmelimiş. nihayet âbê deñilen o köde sivillernen bi çatışmeye girdik aşay yokar beş altı yüz goyun geçiyômuş iran hududuna. nise biz onuñ dedi yere gitmedik ters tarafa gitdik onuñ dedi yerden. altı yüz küsur goyun,

30 ayakkabı, ırakı, kolanyağı, pôtukal, elma gibi bi şêlê geçiyo. ğâşıya bunnarı yakaladık. üstêmen bizden bölükte o sinoplu dedim çocuk çingene gibi bi şêdi. çok uyanık on başıdı açıkgöz. üstêmene ğâşı çıktı. tabır komutanına bildirmiş tabır komutanından sonra alay komutannâna. geldiler oraya altı yüz goyunu teslim aldılar iran hudutundan gümürüğe. bizleri otuz kadar bi goyun bıraĒtılar. yeyiñ bunları deye

35 faĒat ne bilmem o üstêmen de zaten o zaman gödük bi dâ da gömedik yüzünü. sürgün gitti başĒa tarafa. dâ halen daha asKerliñ hatırasını çekiyon. o yirmi dört sât

o ğarıñ içinde ğalmam dâ hâlen ayağlâm romatizma. tabırı geldik tabi altay sonra değiştik. bi gün ağşam yatıyom tabırda ârı sancı içersinde uyandım yani. bağırıyom aldılar bi hastaneye deñizlili bi assubay vâdı doktor onu götürdüler arĖadař

40 ğarıyôlaya yatırdılar beni ama bi dene yini vûdular ğaPıdan ben ârıyı her Şeye dâ râzi oldum. bırağ dedim bu ineyi de yimicen ama sôna o assubay dedi sôna annasıñ durumu dedi. iki tane ineyi yaPtılar üçüncü inide ğaşdım tabırdan hastânden ğaşdım. âkıdeşim yani etiñ üzerine bi tane ataş goymuřsuñ başga hiş bi Şe deĝil fağat arâsıñ soñra dedi taburcu ettiler beni dâ hâlen de o bi ineyi yimedimi çekiyoz. asĖerli

45 bitirdik geldik, geldik ama...tabırda bi gün nöbet tutuyon. biñbařı nöbetci âmirimiş. levazımı beni nöbetci diktilê. tabi ardahan'dan yeni tayin olduk oraya ben marangozhanedeyim ya bizim bölük komutanınıñ ğıcı'lından bize nöbet yazdırmış. bi Şe yaPmıyôlar yatıyôlar filan diye aslında yaPılcek bi Şe de yok. yaPcek oldûmuz neydi biñbařınıñ çocû var ufaĖ. zobanıñ etirafına bi kafes yaPılcek kafes yaPıldı

50 alçak yaPılmış biraz dâ yüksek yaPılcemiş bundan. işte akşam ğadâ bi kafes yaPdıñız deye zobanıñ etirafına akşamı yatıyôsuñuz bûda bunları nöbete yazcêsiñiz yazıcıya. yazmış gün endi yoğ ğazinôya vâdım subaylâ hePsi âşam üzeri yemê daılmış. biñbařı nöbetci âmirimiş âkıdeş ben hiç bilmiyon dedi ki nöbetci git dedi filancı onbaşı çağır ĝe bene dödüncü bölüĝde filan dedi. komutanım ben nöbet yerini

55 terkedemem dedim. nasıl etmessiñ yav dedi. bayâ bi gitcêsiñ gidêsiñ gitmessiñ gitmêcem dedim evet sen nöbetci âmirisiñ ama ğoluñda kolluk yok. neyise nasıl kalktı bu benim yanına geldi bi yumuruk vurdu bu bârıma dôru yüzü yokarı hazırol vaziyeti silânan gittig biz. kalken dedim kalkamadım. ğolumdan tuttu ğaldıdı diñeldim ben nefesim alamadım zaten ikinci bi dâ gine yüzüñ yokarı gittim. nasıl

60 gitmessiñ filan dedi gidemem filan gini nefesim alameyon ben ama gidemem dedim. çünkü nöbet yerini terkedemem. emme sen biñbařı olmuřuñ ama oranıñ bi nöbetci amiri vâ. nöbetci amiri gollûñ yok ğoluñda helâsılı ârkadeş bu Şekilde ğünlêmiř ĝeçti. atmış üçüñ altıncı ayıñ yirmi yedisinde geldim ben askerden. yirmi dört aydı o zaman asĖerlik. yirmi dört ay günü ğünne asĖerlig yaPtım. bir gün iznim

65 yoğtur.

o ğarıñ içinde ğalmam dâ hâlen ayağlâm romatizma. tabırı geldik tabi altay sonra değiştik. bi gün aĶşam yatıyom tabırda ârı sancı içersinde uyandım yani. baĒırıyom aldılar bi hastaneye deñizlili bi assubay vâdı doktor onu götürdüler arĶadaş

40 ğarıyôlaya yatırdılar beni ama bi dene yini vûdular ğaPıdan ben ârıyı her şeye dâ râzi oldum. bıraĶ dedim bu ineyi de yimicen ama sôna o assubay dedi sôna annasıñ durumu dedi. iki tane ineyi yaPtılar üçüncü inide ğaşdım tabırdan hastânden ğaşdım. âkıdeşim yani etiñ üzerine bi tane ataş goymuşsuñ başga hiş bi şê deĒil faĶat arâsıñ soñra dedi taburcu ettiler beni dâ hâlen de o bi ineyi yimedimi çekiyoz. asKerli

45 bitirdik geldik, geldik ama...tabırda bi gün nöbet tutuyon. biñbaşı nöbetci âmirimiş. levazımı beni nöbetci diktilê. tabi ardahan'dan yeni tayin olduk oraya ben marangozhanedeyim ya bizim bölük komutanınıñ ğıcı'lından bize nöbet yazdırmış. bi şê yaPmıyôlar yatıyôlar filan diye aslında yaPılcek bi şê de yok. yaPcek oldûmuz neydi biñbaşınıñ çocû var ufaĶ. zobanıñ etirafına bi kafes yaPılcek kafes yaPıldı

50 alçak yaPılmış biraz dâ yüksek yaPılcemiş bundan. işte akşam ğadâ bi kafes yaPdıñız deye zobanıñ etirafına akşamı yatıyôsuz bûda bunları nöbete yazcêsiñiz yazıcıya. yazmış gün endi yoĶ gazinôya vâdım subaylâ hePsi âşam üzeri yemê dailmiş. biñbaşı nöbetci âmirimiş âkıdeş ben hiç bilmiyon dedi ki nöbetci ğit dedi filancı onbaşî çağır Ēe bene dödüncü bölüĒde filan dedi. komutanım ben nöbet yerini

55 terkedemem dedim. nasıl etmessiñ yav dedi. bayâ bi ğitcêsiñ ğidêsiñ ğitmessiñ ğitmêcem dedim evet sen nöbetci âmirisiñ ama ğoluñda kolluk yok. neyise nasıl kalktı bu benim yanıma Ēeldi bi yumuruk vurdu bu bârıma dôru yüzü yokarı hazırol vaziyeti silânan gittig biz. kalken dedim kalkamadım. ğolumdan tuttu Ēaldîdi diñeldim ben nefesim alamadım zaten ikinci bi dâ Ēine yüzüñ yokarı gittim. nasıl

60 ğitmessiñ filan dedi Ēidemem filan Ēini nefesim alameyon ben ama Ēidemem dedim. çünkü nöbet yerini terkedemem. emme sen biñbaşı olmuşsuñ ama oranıñ bi nöbetci amiri vâ. nöbetci amiri Ēollûñ yok Ēoluñda helâsılı ârkadeş bu şeKilde Ēünlêemiz Ēeçti. atmış üçüñ altıncı ayıñ yirmi yedisinde Ēeldim ben askerden. yirmi dört aydı o zaman asKerlik. yirmi dört ay Ēünü Ēünne asKerlig yaPtım. bir Ēün iznim

65 yoĶtur.

bûdan tirennen Ēittik Ēiderke şêde horasan'dan ileriye kars'ı Ēadar takavüt derlêdi tabe onuñ hattı daha küçük bi tiren var takavüt derler onnâna. onnarlan Ēittik kars'a

ğadar. kars'tan otobüsten ardahan'a gittik ağdarmalı olarak. ardahan'da eğitim yerinde işte birez galdık undan sôra dâtım oldu orê geldik. iran hudûtundan şu

70 şekildi. bize horasan'ı gıdâ otubüs büyük otubüslerle gönderdi. çünkü iran hudûtundan kaçak eşya para ve sayre alırlar hesabına tabır komutanı otubüs isTerdi. yoğlumu yaPar otubüslernen horasan'a ğadar gönderidi. ondan sônası kendi parañınan geliyoñ. dönüšte kendim inşâtçıydım. deyamlı inşâta çalışırdık, o zaman da inşâtçıydım. fağat şindi kendim terkettim ğalan hani benim evlat olarak üç

75 evlâtım vardı. birni seKsen beşte beyin ğanamasından ğaybettim, birne seKsen dörtte şurda depoda moturuñ altında ğaldıdı motor yuvarlandı ğavağlıdere'de. ğaldık tek evlatıñ elinde şindi bina yaPtırdım üç ğatlı köye, ôlanlar için yaPıldı bina. o da askerlini vâdı geldi. şırnak'têdi şenoba'da orda asKerlik yaPtı. helâsıl işde evini bitirmeye nişanlamaya evermeye düşünüyöz. ôlan inşâta çalışıyô deyamlı yatân'da.

80 ne yaPalım âkıdeş memleketimizi bekliyoz. demeggi ben elli guruş yömiyenen başladım çıraklıya elli guruş. elli guruşa ağşamı gıdâ hamballık yaPâdik çırağlıkta. ondan sôra tabi sanatı ustuleştik. şahsı çalıştırdık, adam çalıştırdık. şimdi de yaş elli oldu. dolandırdılar ârkıdeşim. şindi mûlu'da biri vâdı. hem mütayit hem avkat. o ôlunnan bi şirket aşmışlar. âylesi, ôlu, ğızı şirket olmuşlar. bu yataân termik

85 santıraliniñ yüzünde ilerde bu termik santıralınıñ işçileriniñ emekçileriñ köylünüñ binasını aldık onları yaPtık. sônu cami vâdı camiyi annaştık. onuñ inşâtını yaParka aşâ yokâ iki yüz kırk metre kare çıkan bi ğalb vardı bende onu dedi ben gökuva'da fırın yaPdırıyon bu ğalbü bene ver ben dedi ğalıbıñ parasını ödiyem olur çüngü onuñ bi inşâtını yaPıyoz. peki para ğâşile açık senet verem dedi. vêdi. parayı alamadık.

90 camıyı yaPtık gine alamadık. nihayet yataân'da bi avkat vâdı avkatı tuttuk, üstelik para da verdik. bu sıfır reno arıbaları iki buçuk üç milyon lireydi. o zaman bizim aşâ yokar beş milyon geçik paramız vâdı. kesemizdê parayı da hâcadık. o sıfır reno arıbalanıñ paraları da gitdi. iki avkat arasında dolandırıldık. anlaştılar bizim paray da.... çalıştımız allah berket vêsiñ. kendi arazimizde tütün buğday ve sayre

95 bunlarla urgaşıyoz. olsa bundan beş alt sene evel beş inêm vâdı. tabi bu durumlar yüzünden birez yıpradık. satdık şimdi bi inek bi tâne de düvesi var. bunnarla tütüncülü meşgulüm. tek ôlum o da yataân'da inşâta çalışıyô. şindi ben sât dört buçukta ğalktım. aylem tarlaya tütün ğırmaya gitti ben evde ine'leri samannadım,

yemledim pazara geldim burê şimdi döncem geriye. tütün işinnen meşgulum. günnük **100** kendi evimiziñ tarlamızıñ işinnen meşgulüz. darı sulancek zebze sulancek ve yaut çapılancek ve yaut toplanıp gelip bi şêler olcek. bunnar evimiziñ işinnen meşgulüz. çünkü dışa güneş ağşama gıdar üzerimizden geşti günner olur. şimdi ne yaPcêñ tütün dizcêñ gölgide. hindi bunu yaPabiliyoñ gölgide başga ne yaPcêñ hiş bi şê yaPamıyoñ. bizim köyüñ geçim kaynâ bizim arazimiz suludû. gır arazi yoŖtû

105 bizde bûda herkes kendini bahçe ve meyva zebze bi şeyler yetiştiriyô. sônu zeytin vâdır. köyümüzüñ sayır köylêden dışları çalışmıye gidêler kadınlar. ameleliğe gider tütünü gider pamû gider ama bizim köyden çıkan olmaz. çüngü bizim köylümüz kendi gelirni aşşag yokâ kendisi temin edebiliyô ama kendi gelirini kendi temin ediyô dedisem de bunuñ yüzde yüzü değıl yüzde ellisi yaut yetmiş beşi. dışı

110 dışda dışâda geçiyô. sônu bizim köyümüz bundan aşşag yokâ beş on sene evelâ yetiştirmiş bi dene geniş bulamassıñ. nasıl ilkokuldan çıktı sanâta bu şeKildeyiz. inşâta gider, bakırcılî gider kimisi okur. dünya üzerinde ne tür bi şêler varsa bütün bunnarman meşguldür. bizde yirmbeş yaşından tut atmış yaşına gadâ adam bulamassıñ gündüzleri. hele bu güz dönemleri, bahar dönemlerinde çün bütün

115 dıştadır. kölede işe yarımicek, iş görmicek adamlar var, bulabilirsıñ. bu şeKilde geçiniyoz.

XIV

Anlatan:Ömer MERTOĞLU

Doğum Tarihi:1944

Menteşe Kasabası

Konu: Hayat hikayesi

1 mansa'ya kırkağaç, soma'ya gidiyôruz. bu yörede yaPıyoz bakırcılığı. orda dâ fazla şê yaPılıyo. bakırcılı orda satış yaPıyoz. burdan dört arkadaş çıktık burdan. bozdân'da dutlu gâve denilen yerde yattık u gece. ertesi gün nazilli'den beydâ yüzünü aşdık. nerde akşam orda yatıyoruz. beydâını ilersini geçtik urda tabi

5 hayvanları saman yok ne şê vâ. dolduruyoz torbaları saybı varsa isdiyoz. ne bilem biz üç beş kişi bi tınası vardık. üç beş gişiyiz biz, beş alt tene hayvanımız var. doldurukana bizi orda sahibi de gördü. arkamızdan kovalıyo biz de kaçıyoz u da

kovalıyo bizi. yakalancêz çuvalı silkelivêdik hadi. ondan sôna yakalayamadı âtik bizi. şêde beydâi'nda oluyo bu. orda ödemiş'iñ içinden gidiyoz. ödemiş'iñ içinden **10** geçerkene ne kadar olsa hani bureye afedersiñ çingenler gelir bi sürü, biz hayvanlarla şêriñ içinden geçêken ödemiş'iñ. ödemiş'den geçdik. urdan akisar'a vardık, akisar'da yatdık. urê vâdik urdan gene doldurduk çuvalları tamamen. u zamannâ para pul yok ki. ekmê isdiyoz. egmek isTerdik, govun felen isTedik. some'ye vardık işte o zıman orlarda bi müddet bakırcılık yaPtık. hayvana dört ğazan **15** sararız. ikişer ikişer ğazanı sararız. ikişê de eşye sararız. meselâ icabında ekmek de götürüz. unnarı sararız. bi köve vardımız zaman indiriz köve. usTamız yayılır biz çırağız o zaman için. ğatırla bereber kendim de var iki yüz kırk lere aylığım. ik üz kırk lere gittik. êndirdimiz zaman urê usTa sergiyi açardı. köe vardımız zaman biz de ğazanı alıruz sırtımıza, elimize bir kaç tane dıyan onları elimize alırdık. ve yât **20** kavamızı bi sini mâlle mâlle bakırcı geldi diye dolaşırdık. satabilirsek satâdik satamassak dolaşır gelirdik mahallerde. satâsañ eyiydi satmassañ bize darılırdı usTamız. satamadı iş yaPamadı bize tabi halinen darılırdı. satıb gelcêsın derdi ve yaut müşteri getircêsın derdi. biz icabında müşderi bulurduk ğazan müşderisi. usTaniñ yanını getiridik. usTamız yanını getiricik, usTamızla bazarlî Onnar yaPardı **25** icabında. urdan geldim ben asKeri gittim. urdan geldikten sôna bi sene kalaycılî gittik gölmermere'ye. orda seKiz ayda geldim. urda çok rezil oldum. galaycılâ gittik. galaycılâ gittimiz yerde tam poyrazın ğarşısına yalag ğazdık. soğuk, kar yağıyo, orda kap yıkardım ben. seKiz ayda geldik yedi seKiz aydan sôna geldim. saç sagalı ğarışmış. burê geldim asKerlig işi gelmiş. allah dedim bundan bi dâ nasibimi kessiñ **30** dedim. işde bi dâ da asĝeden sôra gitmedim artık. atmış yediden sôra atmış altıdan sôra gitmedim artık.

* * *

asKeri ilk önce burda mansa'da göşmen mallesinin kenarında yaPtım er êtim taburunda. asKerde urda bir cumartesi pazardı ombeş günnük asKerdim. yemekânê gitmezdik şöyle bi dayre oluverirdik yeme'leri orda yeyiverirdik. herkesin önüne birê **35** tabak birê kaşık veriler idi. yedig biz yemekleri undan sonra dedilerkini herkes bölük yemekâneler derse gircek dediler. eyi dedim ben derse gircekler. b'arada ombeş günnük asKeriz bilmiyoruz ki. onlar tek sırada yemekânê giriyôlar ben de

ufak suyum geldi kenara dōru. hurda göçmen mâllesi var dere onnar orê girinceye dek hemen bi ufak su dōken şurê dedim ben. ufak su dökünceye gıdâ bunnar

40 girmişler içeriye. kapınıñ arkasında kapınıñ önünde bi nöbetçi çovuşûnan nöbetçi onbaşı dikelip duru. bene sen nêrde galdın, nerdeydiñ dedilê. şöle bi ufag su dōken dedim sıkıştım. kimden izin aldıñ dedilê iki dane dakı dakıvêdi çovuş. ondan sōna bi dâ mı dedim ben. ondan izinsiz gitmedim artık. iki dane daktınî gözlerimden yaş çıgdı. osta birinde ordan melemen'de ittisas gördük. ik ay menemen'de yaPdık.

45 melimen'den isdanbul'u gittik. ik ay ittisas gördük. undan soñra dedilerki melemendeyken isdanbul'a inzibata ayırcakmış dedilê. boyu bir yetmişden fazla olanlar inzibata ayırcakmış dediler. biz seviniyoruz. nitekim inzibata ayrıldık. isdanbul gitcêz. istanbul'dan tiren geldi melimen'e. tirennen bandırma'ya gıdâ, bandırma'ya gıdâ tirennen gitdik. bandırma'dan sōra vapur geldi girdi girdi. vapur **50** binmedik görmedikkin o zımana gadar. gemi nedir bilmeyoz. geldi goça bi şê. bindik una sât dokuzda hareket etdi urdan. biz en üstü çıktık ik üç arkedeş urda serin serin gideriz dedik yaz günü, seKizinci doguzuncu aylarda. biz orê çıktık, gece dalgı vurdugca biz urda gece üşüdük. bi de aşâ indik. aşâda yatacak yer yok. herkes uyumuş. isdanbul'u vardık. dedilerkini isdanbul görünüyö ışıkları dendi. geldik

55 geldik dediler isdanbul'a. bi bagtık isdanbul'uñ her tarafı ışg yanıp duru. biz tâ urê, demirledi gemi gitmedi. sabâ bekledi sabâñ olmasına. saba oldu saba oldugdan sonra sirkeci'ymış artık sōradan örendik. sabâlen orê yanaşdı gemi sirkeci'ye. ordan revolara bindirdiler zeytinburnu müsafirâneye götürdüler. zeytinburnu'ymuş orası. biz sonradan öreniyoz zeytinburnu olduğunu. bindik revolara zeytinburnu'na

60 götürdülê. bi hafta gıdâ zeytinburnu'nunda misafirânede galdık. ordan sonra tekrar revolarla bir hafta sonra istanbul merkez komutanlına götürdüler bize. harbiyede yirm ay istanbul'da galdık. asKerliğe yirm ay urda bitirdik.

XV

Anlatan:Ömer Göçer

Doğum Tarihi:1945

Çavdır Köyü

Konu:Hayat hikayesi

1 isim versem de zaten bi mahsürü yok. bin dokuz yüz doksan iki seçimlerini doksan altı seçimlerinde falan olsa gerek. bizim menteşe şoforu oldumuz için menteşe arkadaşlarımız var. menteşê de arkadaşlarımızdan alisi muktâr aday velisi muktâr aday abtullah muktâr aday didim ki ben bunnara kelam olarak.... siziñ didim

5 ben kaşdene muktârınız vâ da dedim ben muktâ oluyôsünüz hepimiz aday oluyôsünüz. dedi ki bunnar bene dört dene muktâr var dedi velâsıl hemen dilim için gitdi. yatân gavaglıdere ilçe oldu kavaglıdere'de iki muktâr var. mentişe belediye dörd muktâr var velâsılı dedim ki ben unnara geldim buraya belediyeye mentişede dörd dene muktâr oluyô da bura ilçe neden iki dene muktâr oluyô dedim ilçe

10 teşkilatlına. tamam dedilê bölü bölüverem dedilê mahalleñe, mahalle bölelim tamam böldük dedilê. başga bi isim ben dedim cumuriyet mahallesi. ilkokulu var cumuriyet mahallesi ololcak benim mahallenin adı. kendi oturdum mıntıga cumûriyet mâllesi olucek. bakırcılar mahallesinden ayırcêz cumûriyet mahallesi. velâsıl cumûriyet mahallesine ayrıldı. tamam dedilê mahalleñi ayırıveriyöz tamam

15 cumûriyet oldu. ben de muktâr adayımın. tamam dedim ben de muhtar adayımın velhâsılı doksan altıda seçim yok taha, biz dedik muktâr adayınız. biz muktâr adayınız derken doksan ikiniñ haziranında seçim var dediler. velhâsıl seçim oldû için biz seçimlere girdik. bi kaç arkıdeşnen yarış yaptık. doksan ikiniñ haziranın ikisinde muktâr olduk. muhtar olduk gavaglıdere cumhuriyet mahalle muhtar olarak yataân

20 şoforluk yapıyorum, gelip gidiyöz. velhâsıl bu şekil hikayem bu kadar.

* * *

bizim düşünlerimiz şöyle bir iştirak bir vesile elçi şêsi birbirine tanışma falan olur. birsi iki arkadaş olur ev, yova gurmâg için birbirine yardımcı olanlar olur. bunu bi şê yaPâlar, birisi tavsiye eder onu alalım şöyle edelim veyâutda gız istemek için onu, arkıdeş falan gızıñı isdêcez acaba sen bize yardımcı olû musun falan birisini böyle bi

25 şekilde istemiye giderler. birincis isdêler ikici üçüncüsünde verilise tamam dëlirse gidêler allahıñ emiri peygamberiñ gavlinnen gızıñ babasından isterler. olmecek olursa arkadaş o iş olmıcek gelmeñize gerek yog falan derler. bundan soñra iki âyle mutuf olurlar artık geliler giderler. nişan bi müddet sôna olan tarafı nişan yaPalım der, nişana şêseler nişandan sôra düğün işi yaPar. esKiden dovul zurnaydı **30** şindi kısaltılmış oldu ekonomig durumlar biraz esKi şêsi şu andaki durumlarıñ şêsinde bir gün mevlit okunuyor, mevlitlen yaPılıyor bir gün dü balo yaPılıyor yemek veriyôla akşam da balo yaPılıyor esKiden doul zurna üç gün cumadan başlar cumartesi pazar esKiden ârbı da olmadıñdan atılan da gelirdi otuz seni eveli olan hikaye. düğün yeme'leri normal şekilde guru fasillemiz vardır bizim mêşur onuñ

35 yanında pilav var pilavıñ yanında salata salataniñ yanında böber kızartması düünde yaParız. bi di çorba yaParlar üç döt çog şeyimizden keşgek vardır. buydaydan döğme döğülür keşgek vardır keşgekden sôra tatlısı vâdir elde ilme yaPılyı ilm unundan yaPılyô ilme hâlvası deyôlar. bazı esKiden bazar helvasından yaParlardı. şindi....

* * *

40 adam tam sofraya oturmuş tam arkedeş sofrâ oturunca bi ağzına almış işê etmiş yemê âzına almış gaşıgnan aldı zaman perde çekilmiş, bi bagmış ki bi kadın asılıp duru. ev sâbınıñ adam garısını asmış şimdi devam etmiş yemeğe ama ev sâbı başlamışla argadaş saşırmiş şindi gelen giden sômuşlâ bütün kimse gelen giden bu garî neden astıñ deye soranları bütün kellesini âmiş adam. almış yalnız bu adam

45 seslenmeyince bu saşırmiş tabi. ya argıdeş bu gıdâ adam geldi demiş burê demiş bu garî ne asdıñ deye soru soal etdi demiş sen neden sômadıñ demiş. ula âğıdeş demiş ben demiş altay gittim çalıştım üç dene akıl aldım birisini bulanık sudan geçmicêñ ikisini de demiş üzeriñe farz olmıyan işe garışma demiş üçüncü demiş. üçüncü söylemem ben demiş parı vêdim de aldım bunnarı demiş. tamam ula demiş bi

50 kese altın vecem sana almış kesê gözüñnen gömediñe demiş inanma âkideş. üle âğıdeş demiş bu garî biz böyle böyle zina yaPdı deye asdıñ ûdu bunu gözümne gömedik böyle böyle dedilê biz garî asdıñ. âğıdeş demiş garî salâsıñ demiş gösuñ demiş ben filan yere gidiyon dêsiñ demiş eyê bu garı bu işi yaPıyôsañ demiş gözüñnen görmediñ işe garışma demiş.

* * *

55 köde bi dane dembel adam varmış dembel çok dembel garı çalışır çabalanırmış
 üle adam çalışmeye git ya ôrdan bûdan allah verise ayâmı versin dermiş. garınıñ bi
 gün dırdırından gurtulmamış, garı ülen demiş eñ soñura bi bohce egmek alen giden
 çalışan gelen demiş. gitmiş yaya haylı beş altı saat, varmış bi pınarıñ yanna bi
 suyunu işmiş yemêni yemiş ôda yatmış uyumuş. tembel ya zaten onuñ âkasından bi
60 tene bi gocu geçi gelmiş pıñâdan suyunu işmiş öle geçmiş âkasından bi topal
 canıvar gelmiş canavar da suyunu işmiş bagmış gocu geçi ôda. gocu geçi güzêl onu
 afiyetle yemiş. ule demiş allah demiş topal canavarıñ nasibini ayâna verise demiş ben
 niden orlâ çalışmê giden geri giden demiş. beni evimde köyümdê vêsîñ allah demiş
 ayâmda vêsîñ demiş. çegmiş gelmiş geri. geliyoru tabi garısı gine mi geldiñ. şölü

65 bölü dêlerken çalışî duruyô evde. garısı gine ni yaPcek köde. gadın çalışıyoru
 ediyor. bi gün odunu gitmiş garısı konum koñşu şêsinden odun yaPâkan bi de o
 şeyiñ dibinde bi küp altın buldum gidem alalım gelelim ülen demiş git demiş delimiñ
 sen demiş. topal canavarıñ nasibini allah ayâna vêdi demiş benim de bi gün ayâma
 veri demiş git demiş ben ôlarda ûreşmicên. nêse adam gitmeyince gi'miş komşulâna

70 gomşulâ filen yêde ben bi küp altın buldum adamı dedim gi'medi siznen gidem
 alam gelem. adamlar tabe gomşular uyanık. ya şimdi olmas sabâle erken gidelim.
 tabi garı sabâle erken gi'cêz be'liyoru, varıyoru gece onnâ küpü aldınnan geliyoru.
 gomşuları altını aldınnan geliyoru. küpü aldıglânnan geliyôlar. içine miçine
 bagmadan evi getiriyôla bi bakıyorlar ki küpüñ içinde yılanlâ böle gaynaşıyoru. ülen

75 bu orasbı deyola bizi yılanları sogdurcêdi. biz bunuñ ne yaPalım biz bunuñ
 ocânıñ tepesinden dökelim ki yılanları gösüñ bi yô diyo hepsi. ocagların tepesinden
 esKiden bizim evler dam şeklinde oldq için bu duvardan ocaglîñ deligleri vâdır
 ocaglîñ tepesinden onlar ordan yılan döküyor. garı garı diyoru ben seni demedim mi
 allah ayâmı vêsîñ deye. altınlâ dömülümüş böle adam minderiñ altına hebisini adam

80 gômuş. bu da bu gıdâ.

XVI

Anlatan: Ali DUMAN

Doğum Tarihi: 1946

Ortaköy Köyü

Konu: Hayat hikayesi

1 keçi güdüyörüm. anamdan dôdu doğalı yaPıyorum. kırkaltı yaşındeyin, elli bir yaşındeyin. anamdan doğdu doğalı meselâ çobancılık yaPıyom, zor oluyor. ilkokuldan çıkdım ondan sôra keçi güdüyörüm goyun keçi dağlarda. başka bi çivcilik yaPıyörüm. otuz beş keçi var. ordan doğudduruyörüm, böyüdüyörüm,

5 satıyoruz ucuz pâlı satıyoruz. işde bu şekilde geçimimizi sâleyoz. ocag şubat aylarında doğurur. eylulda çivtleşirler yani yügürler. ocag şubat aylarında doğurlar böyle oluyor. çalı yiyor, pıynar yiyor meşi yiyor. yaylê çıkmêyôm devamlı evde duruyor yani dâdan ağşam eve geliyor yayleye gitmeyom. kış yaPmeyörüm işte bu şekillêde oluyor. bazılarını kurbanı hazırlarım bazı ôğlâkan burdu satarım bazarda

10 satarım. ben çalarım. isdêsen bi gaval olsu da çalsam. kövde kendimiñ var çalarım. ufag yaştan örendim, elimde eveli bir gargı aldım garganıñ içi govug olur tabe biliyôsuz. ondan sôru bi bazardan satma bi gaval aldım şindi onu çalıyorum. bâzı havı çekdirim bâzı türkü çektirim bâzı boş boşuna çalarım. o şekilde örendim gittim. çocug var. dört çocûm vardı. biri ôlan asKerde iksini gelin etdim bi tanesi

15 galdı. beş tane altın istediler. evela gendim anneştik kız olarak. ôrdan isTettim. ôdan nâsip olursa gız tarafına isTettig oldu nâsibmiş. altın isTediler taktig bi çivt bilezik küpe falan düvün ettik evlendik. hêcanlı deyildim. anleştig ya kızıla anleştik ondan sôra öyle saldım isTemeye. vermêcek olsa başga tarafi salardım, vazgeçerdim. anleştig oldu. atı mindirdik o zıman bizim köv evilâ arıba yoğudin onuñ için atile

20 getirdik bazar gün. bazartesi gün başladı perşembe gün gêln alması oldu. davul vardın zurnu vardın gırnête vârdın. gırnête vârdın bu şekilde oldu. aşşag okar yirm beş senelik işte o aralâda. icâbında memnun oluyöz icabında nevfret de ediyöz. ama hindi sahalar selbest oldu eyiyiz. öñcü bi an çam dikildi nefret ile karşıladık. güdemêyöz. kurt gömedik.

XVII

Anlatan:Mehmet DOĞRU

Doğum Tarihi:1973

Ortaköy Köyü

Konu:Hayat hikayesi

1 işe aydın çini'de başladım. çıraglıg hayatımın beş yılı burda geçti. tabi yalnız kalıyôdum. yemê falan hep kendim yaPıyôdum. çıraklık hayatım boyunca yemê dayıma kendim yaPtım. beş yıl boyunca aydın çine'de çalıştım. demir dôrama pirofil dôramada çalıştım ve burda beş yıl hizmet ettim. burdan sôra asKeri gittim artık.

5 burdan sôra asKerli başladım artık. acemi birlim narlıdere izmir narlıdere'de yaPtım. orda aşşa yokar atmış gün galdım. burda acem birlim geçti artık. sonra usTa birlim ankara bayrak garnizonu garnizonda yaPtım. ordu kademedede çalış. demir pirofil dôramalar orda aynı hizmete devam ettim ve bi de kademe onbaşısı olarak devam ettim görevme orda. tabi bu göreve devam ettim sürece orda devam ettim.

10 taktir falan aldım ordan askerlim boyunca yani bu işleri yaPtımdan dolayı taktir ve teşekkür verdiler orda bana. usTa birinde sadece bir dafa dayak yedim. o da şindi şên girişi vardı garnizonuñ girişi vardı. iki tane giriş vâ biri ortıdaki giriş biri çıkıştaki giriş. bu bizim kademe komutanı vâdı bu komutanımız bana dedi ki, kademeniñ şêsi vâdı açılır otomatik kapısı vâ kapı kiklenmiş açılmıyô yâne bana dedi

15 garnizonun giriş kapısı anlamış oldum ben giriş kapısına gitmiştim. oda orta kapıdemiş bu arzı yaPmış unu yaPmê gitcên yâni. bunu tamir etmeg için gitmişdim ben. tamir etmeye gittim zaman işde yanlışlınan orê gitmem bunuñ yüzünden iki toket yedik. şindi köyde şu anda köyde duruyon ben. meslêm demir dôrama köde devam ettiriyon bu işi kendim yaPıyorum köyde. şindi kendim bu işe önce gidiyôz

20 mesela adam benim diyô kapım var pencirem var bunu yaPıver diyô. önce ölçüyoz bunu ne kadar gider normalde buna tabi yüz milyon gider bunuñ ben elli milyon leresini alıyorum. gidiyorum demirimi alıyorum ordan yaPıyorum teslim ediyorum adama geri kalan parayı ondan alıyorum. soñra bu iş böyle devam ediyor. tabi köy yerinde ilginç olaylar çok geçer insanıñ başından. ortam olarak köylü

25 normal yani köylü aramızda konuşma aynı değişen bi tarafı yok yani. şimdi köyde mesela geliken bazı şeLe tartışmalar oluyo beraber aramızda. mesela hindi tartışmalarda genelde köy üzerinde oluyo tartışma mesela. köyü su gelmiş mesela suyuñ diyo ki adam bugün köyü hizmet yaPın su gelmiş suyun tonu bugün kavaklıdere'de on beş bin lira bizim orda atmış bin lira suyun tonu mesela. bu

30 çayboyu'ndan geliyo bizim oreye su bunların tartışması oluyo köyde. mesela muhtarla pahalı oldû için tartışması oluyô bunlarıñ yâne bunnar için çok büyük tartışmalâ oluyo mesela.... bu şeKil tartışmalar çok oluyor yani. yazın gece sabah üşte kalkarlar tütün kırmak için gece üşte giderler tarlasından sâat onu kadar kırâlar. sonra gelirler evde onu ağşama gadar dizerler. ondan sôru şeye atarlar onu

35 gırmandala atarlar. ızgara oluyo yani ôdan toprâñ üzerine goyuyôla kuruması için bunu yane. iskif diyolâ sônra basdırıp şe ediyôlâ bastırıp balye şeklinde tekel alıyo onu. dikim işleri nisan havanıñ şartlarına göre değişıyo bizim orda. nisan ayında falan başlıyo mayıs nisan ayı genelde. ekim buydayda haziran avustos ayı bu aylarda biçiliyô. biz bunu alıyôz. mesela yatağan'a geliyô şe olarak alıyôz yani dikmêyoz

40 kendimiz. alıyoz öle yetişdiriyoz. elle dikerler amale olarak. tıraktörlen şu zamanlâda son zamanlâda tıraktörle dikiliyo devamlı. şu anda daha esKiden elle dikiyôlâdı. şimdi şöle oluyôdu. on tane amale buluyôlâdı iki gişi buluyôlâ. iki gişi elinde şeyle amale yani iki gişi önde garıg çekiyo arkedêki on kişi arkasından dikiyô yâne bu şeKil oluyôdu. akşamı gıdâ devamlı bu beş altı gün dikiyô mesela tarlasını

45 göre değişir yâne dikiliyordu bu şeKilde oluyordu. şimdi tütün dikilirken sabah seKizde başlanır tütüne ondan bi onbeş dakika dinlenilir. on beş dakkanıñ ardından tekrar başlanır sâat on iki. on ikiden biri kadar istirât edêler yemek yerler. birden başlarlar saat beşi gadar. yani üřdü de bi dinlenme olur arada beşde iş biter. beşde iş bittikten sonra direkmen eviñ gelirsñ. öncelikle şu andêki dönemler eski dönemlê

50 bu şeKil değil. eski dönemlerde mesela bir ôlan gitse bir gızı sêmiş olsa isTemiş olsa vermiyôlâ mesela bu sefer mecbûren kaçırnak zorunda galıyor. mesela isTedi halde esKi dönemde olsa vermiyô o olmaz daha zengine vericem diye düşünen insannâ var bunu bu şeKilde vermek istê. peki n'oluyô bu sefer öbürkü sevdi gızı alabilmek için kaçırnak zorunda galıyô vermedikleri için. zôrla ve çok olaylar oldû

55 bi yer yani böyle olaylarıñ oldû. böyle bizim köyde olmuyô da eskiden olan

olaylar zorla çoğ olmuş yâni böyle bi olaylar. esKi olayları bi kaçını ancak biliyorum hepsini bilemem yâni. benim bildim kadarıyla bizim kendi köyümüzden deyil nebiler'den istetmişler olmamış. babası annesi vermemiş diyelim. eski dönemlerde bu tabi ôrdan bu gidiyorlâ gızı seviyômuş ôlan veya kız onu sêmiyô bu sefer bunuñ **60** istedi olmuyô kızı ordan alıyô zorla geçi güdêken dağda yâni genelde eskiden geçi çoğmuş geçi güdêken alıyô dâdan kaçırıyô mesela. zorla yâni evet zorla. bağırı çağırı yâni götürüyô kıza dağdan. böylece götürdükten sôra normelde bi dağda mesela bi ev buluyô dağda o evde üç beş altı gün kalıyo o evde. ondan sôra tabi bu iş karısı oluyô âylesi oluyô artık o beş altı gün sôra tekrâ evini dönüyô. kendi evine

65 geliyô âtik olay tamamen bitmiş oluyô yâne âtik hanımı olmuş oluyô. ondan sôra belki beş altı yıl kesin konuşmuyôlâ mesela. kızın da annesi ôlan da onûla konuşmuyô kesinlikle beş altı yıl konuşmuyôlâ. barıştırma sôna kendiliğinden barışıyô gergtiğinde yâne kendiliğinden barışıyôlâ yâne sônada. orteye giren insanlâ oluyô barıştırılm diye onnâ barıştırmicem diyô veya amcası dayısı bunnarı

70 anneştiriyô barıştırıyô soñunda. bu şekilde barışmış oluyolâ yani. bizim köde kesim yaPılıyô orman kesimi genelde şindi onu anneten sizne. ben diyelim izmir'den kesim almışım ôrtuköylü'yüm izmir'den kesim aldım izmir'e kesimi gidicêm. aldım ordan beş yüz hektar kesim bunu yaPıcam mesela. burdan giderim işe ekimde ekimiñ soñlarını dôru. ordan varım orê bu biñ metire aldım kesime başlarım çalışmaya ve

75 tabi kış yoğun gidiyô orlarda kar çoğ oluyô yüksek yerlerde oluyô genellikle yaPtımız işler bunuñ için kış yoğun oluyô orda. çalışırken da kar yağıyô on beş gün boş galyorsun bu şekil kesimde mesela. ondan sôra kendiñ gidiyôsuñ işçi di götürüyôsuñ yanıñda kendiñ yetmessen işçi di götürüyôsuñ çalışmag için. bunu soyuyôsuñ süvüdüyôsuñ odunnu topluyôsuñ yolu siter ediyôsuñ hepsini yolu

80 indiriyôsuñ bunuñ. aldın işden ve günü geldi zaman parayı alamıyôsuñ çoğ zorluklar çekiyôsuñ ödeme yaPılmıyô mesela işiñ bitirmişiñ kophile, kophile kesmişiñ hepsini bitiriyôsuñ kophile parasını almaya geldiñ zaman alamıyôsuñ hiçbi zaman için. şu an beş ay altay en az altay süre içinde bu parayı kesinlikle hiş bi parayı alamıyôsuñ kesinlikle yâne. müdürü çıkıyôsuñ müdür dâyi benim

85 ödeyemecem diyo. benim işletmemde para yok diyo. şef almıyô parayı gidiyôsuñ müdürlükden alıyôsuñ parayı kendiñ gidiyôsuñ almak için. müdürü çıkıyôsuñ yalvarı

gibi alıcêne yalvarıcasıñ yâne boyun büküyôsuñ öle alıyôsuñ o alın teri paraña. boyun büküyôsuñ karşıısında. yaPani hayvan genelde domuzla karşılaşısiñ tavşan dağda keklik olur. bu şekilde hayvannarla genelde donuz gördüm ben dağda **85** çalışırken. kesinlikle zarar vermiyô hiş bi zararı olmuyô. tavşanıñ hiş bi zararı olmuyô, keklik de sesleri çok güzeldir. hiş bi zararı olmuyô hayvannâñ hepsi. avcılık yaPmam.

XVIII

Anlatan: Adem ÖN

Doğum Tarihi: 1965

Çamlıyurt Köyü

Konu: Köy hayatı hakkında

1 şubatta fideler ekilir. manga yaParız mangaya atarız fidanı üstünden samreyi atarız. geçi gübüresi yâne geçi gübüresi. kırk elli günde yetişiyô artık. tarleye dikmek zamanında dikilir. hazırlını sürüyôruz mesele öküznen sürüyoz bunu çapênen kürênen hazırlıyoz yâne uzun şeklinde on metire yirmi metire. fideden sôra tarlaya **5** diyoruz. ilk deviriz. devirme yaParız tarlaya ondan sôra sürgülü sürgü çekilir üstünden ikinci bi dâ sürülür undan sôra dikim. bi köfünü kaç kişi dikebilir? beş altı dikebilir. fide hazırlına mangadan ağşamdan sökeriz ondan sôra üç beş kişi amalâ buluruz sökeriz köfünüñ içini koyarız akşamdan mesela ondan sôra kaç kişi dikiceg bunu beş kişi on kişi onları akşamdan hazırlarız. êtesi gün öñünde kaç kişi arık **10** çekiyô tabi arıkçı çekiliyô bunuñ onu kaç kişi mesela beş kişiye iki tane arıkçı öñünde buluruz. öncüden hazırlarız yâne sabâ götürüz tarlaya aynen. sât on on bir arası yedide bıragırız. ekseri bizim orâ kadınlar diker yâne kadınnar diker. siz sormeñiz lazım ki ben şöle değerlendirmem lâzım. tarlalar az oldü için az yeterli gelmiyô az geliyô yani. dönüm parası alıyoruz. geçen seneniñ yüzde a'mıışı artış bu **15** sene vercegler dâ almadıg. buyday işi ekimde ekilir hazıranda da biçiyôruz. topluyôruz sırtınan topluyoz buna, traktor falan deyil yâni. sırtınan topluyôruz patoz vâcêse patoznan patozuñ vâcê yerleri patozo atdırıyoz artık. esKiden hayvannan govardıg ama onnar yok gâri. şindi esKiden düveri çeker toplardık şöle açardık mesela üç tane beş tâne hayvan birbirini çatarlar ağşam gâdar govarlar çinêler. beygir

20 oluyô eşeK oluyôru. ondan sôra da rüzgar şeKlinden yaPênen savuruluyô yane. tinas yaPılıyoz sonna örzgar zor oluyo tabe. şu anda değıl esKidendi. esKiden geliniyôdu n'âpceñ mecuburiyette zor şâtlar altında yaPılıyôdu ama şindi biz eskidenki işler olsêdi şimdi yaPılmaz diyoruz yâne. çocuk yeni dünyaya geldi isim vemesi âylesi olarak veya gomsusu olarak bi isim verilir. hoca gulâna ezan okuyo.

25 hocayı getiriyoruz öñceden söyliüyôruzu benim çocû isim göyulcek mesela o isim söliüyôñ hocaya bu ezanı okuyarak soñra da isimi gulâna söliüyô yâni. sünneti eKseri getiriyôruzu sâlık ocaglânda veyâut getiriyoruz sünnetciniñ yanına orda kestirib geliyoruz yane veyahut mevlit şeKlinde. normel giderlerken arkasından toplanılır gonum goñşu köyli orda uğurlarlâ. öpüşürlê kokuşurlâ neyise. cebine tabi çay hâsılı

30 para konur. asKerli bolu'da yaPtım. kumando tugayında yaPtım. elbette tabi asKerde zor şartları var. dört ay haggâri'de galdım doğu görevim oldu. ôda çog zor durumlarda galdım. segis kilometire tam tesisât koşular var. efendim o zaman koşemeyincê gadar ne olcek elbette gêrde galıyôsuñ. gêrde galdıñ zaman sen neye goşmêyoñ şeKlinde daya'lar var. goşamayınca daya'da yêceñ. efendim nöbetlerde

35 uyursuñ dayak yidik uyuduk. isanları iyi. garacı nöbeti gittik nöbette durukan tabê arabalar var urda arabalâñ öñünde oturukan tabê içini girdik. evelâ dışını dê içini girdik. oturukana orda uyumuş galmışız ikinci nöbet geldi. nöbetci tabi nöbetci subayı sen neye uyuduñ uyumuşuk çat pat dayak. soğan soyduk. soğan soyumu şindi seçilir mesela kepleri alırlâ. kepleri alırlar bere deriz biz aslında bere bizim şêlê bere

40 toplâlar siz siz ağşam mutfaya. soğan soyar, patates soyar, ne bulundûsa artıg. şindi biz ordan geçardık. on on bir onikiyi gada be'liyoñ orda. pates soyuyoñ soğan soyuyoñ köfte yaPıyoñ bi şêlê tabe ne buldûsa onu yaPıyoñ gâli. zevKli hale tab

XIX

Anlatan:Ergül.....

Doğum Tarihi:1963

Nebiler Köyü

Konu: Köy hayatına dair

1 kövde çivtcilik tütüncülüğ vâ ekincilig hayvancılığ var. büyük baş hayvan var ifag baş hayvan keçi goyun. kopiretif var kopiretiften alıyoruz biz bunu. dört beş kişi gurup halinde gidiyôz bi gişini üstünde işte onu kesip soyuyoz sürütmesini yaPıyoz

yola yoldan deppoya na'liyetini yaPıyöz kendimiz tıraktör ile, têlikeli oluyor. yâmır

5 yâğdı zaman kaygan olur kayıô, yaşlı gördümü kaygan oluyor. yanımızdê arkıdeşlênen yaParız. yâ işde kesim işi yaPıyoruz, kesimden olur işde başga ne olcek hölü soyam bölü soyam sen fazla soyduñ ben az soydum ittaynan yarış yaPılyô. hızlı soymuş sen eveli biti ben eveli bitiren diye öyle yarış yaParız. arkımızdê eveli çabık bitiricek birê ağıç alırız işde hankımız eveli çabık bitirecek diye acelênen yaParız iyi

10 çalışırız. ormanıñ geliri iyidir. biz ormanıñ içindêz biz zâten kendimiz köyümüz ormanıñ içinde. düğünüm mêlütü oldu mêlüt yaPtıg işde. yâ şindi ben var ya nê olsa köylü gonuşması az olû. bende yâni şindi ben ilk isTettim verdiler ondan sora üş döt ay sôna düğünüm oldu. cuma gün ağşam başladı pazar gün ağşam bitti. işgi işdiler bâğırdılar döğüşdüler çağırdılar gayet.. cuma gün saat dokuzdan sonra davul geldi.

15 cuma gün akşam dokuzdan sôna gece dokuzdan sôra. yâ ışıklandırıyo, meydanı ışıklandırıyo ondan sônra misavirleri karşılıyorlar ondan sonna ne bileyim içiyorlar, masey oynuyorlar, öf çekib bâğırıyorlar. cumâtesi gün sabâ gıdarı oluyor cuma gün ağşam başlıyor sabâ gıdarı bitiyor. cumârtesi gün akşam bi dâ başlıyor pazar sabahına gıdarı pazar gün ağşamlên üş beş tane arabênen geln alıp geliyor. normel

20 dokuz on gibi başlar. başlangışta yemek verilir misaFirlere hoş beş edilir. gereken neyse, gereken yani müsaFiri garşılamañ yane yemeK yeme ondan sonra çay gâve ikram edersin. ilk okuntu dâtıyoz ya mendil olur, havlu olur, kart basdırısın hane böle şê okuntu diyoz. benim düğünüm var perşembe gün gel, cuma gün gel. yaklaşık bütün mêraba dediñ çevreñ yâne arkadaşın, amcaña, dayıña köylüne, akrabâña uzağ

25 yakın neyse tanıdın mêraba dediñ arkadaşına okuntu dağıtıyôsıñ. gidiyôsıñ oynayıP ganğıyib geliyôsıñ. giderken kına dêrler bizde kını gomê gideriz ôrda bi iki sât durruz kına yakılır ve tekrar geri dönülür. gündüz de olur ağşam da olur bi şê değışmez, tabi galabalıg gidê en az beş altı... beş alt tâne araba gidê orda oynarlar kalgırlar kına yakılır gine aynı arabênen dönülür. akşam gidersin gece sât on onbir

30 dönêsın, gündüz giderseñ dört beş dönersin eñ geç. uzağtan olursa aynıdır, çok uzağ olmassa değışmez. pazar günü gidersin beş on tâne araba davul zurna köylüler toplanır gider gelin alır geliriz. deyelim eñ güzeli deynosun ki yâni bizim yârın gelin almeye gitcêz köy olarak zâten dıştan eveli okuntu verdiñ için farketmiyoru gidiyossuñ bi iki sât orda oynayıP galğıyorsuñ gelin alıb geliyôsıñ. goley goley bi

35 şey çıgmaz. yâ onu normeli verisiñ. toprak bastınıñ aynı. ilk vardıñ zaman kapı aşmazlar üş beş gurus para verisiñ ondan sôra kapı açarlar gelin arabaya bindirdiñ zaman arabaniñ önün durular üş beş gurus o zaman verisiñ biter yani. cumartesi gün giyyor gelinli. gelinli çıkarıyor taç çıkarmeyor. şindi cumârtesi gün burê baş düzdürmê gelirsiñ baş düzmê zaman gelinli giyer. cumartesi gün gece kalıyor ya

40 sâdice gelinli çıkarır, taji galır, cumartesi sabah giyer, pazar gün agşam çıkarır. gelin eve geldiğinde ôlak keserler ondan sô evi çıkarlar orda beklerler. gayınbabasın derler ne veriyôsüñ? o der kimesne bağ verir kimesne bahçe. ondan sôra böyle mal veren olur. babası bi ayrı annesi bi ayrı ondan sôra geriye mal kesêsiñ gelini eve çıkarısıñ böyle bekler. hiş bi şê söylenmez. zaten gelin arabadan indimi her şey biter

45 yâne. normel duvâ olur hoca ondan sônra hoca da olur, amcası dayısı dedesi ve babası gelini arebeye goyar gönderir. normel duvâlar oluyor. bi şê abdes, namaz gılınıyor, nihayeti nikah gıyılıyor, herkes işine. pazartesi sabah olur köylünüñ ellerini öper kendi mahalleñi başga yeri gitmessiñ. ondan sôna dayıñı amcañı uzag yakın.... takmazlar da veriller yani. şindi elini öbtü zaman gönlünden ne çıkar ama

50 yüz ama elli böyle bi para veriler gönlünden çıkan çıkmayan vermez yâne. o ombeş yirmi gün zâten gitmessiñ. bir ay gezersiñ amcañı dayıñı uzağ yakın akırabân gezesiñ. ondan sôra başlarsıñ dağda çam kesmeye tomburuk yüklemeye. tomburug dağdan çam keseriz yol kenarına sürüdürüz tıraktörü yükler depoya teslim ederiz. zor golay çekiyoruz. sen şunu yaPtıñ ben bunu yaPtıñ ben bunu çekem öle olur yâni. ben

55 asKeri giderke herkes kölü uğurladı gittim. on üç kişi mi neydik. ondan sôna gittik malatyâ teslim olduk acam birli. acam birli bitti tekrar geldik bi dâ uğurladılar usTa birlime. usTa birlinden bi dâ gelirken. dayak yedim asKerde şovordum. devamlı operasyona gidêdim. gaçag oluyor, terörü yâne ihbar oluyor deñişik deñişik her zaman şofordüm biliyômusuñ? bir gün silahımı getirmişsiñ kasaturamı getirmemişin

60 diye dayak yedik. görevden geldim silahımı almışın kasatura ârbada galmiş. kasaturayı niye getimediñ deye bölük komutanı döğdü. ben zâten ombeş günnük vâdım devamlı operasyona gittim. şofordum ben davı çıgmazdım ama devamlı mecbûrum arabaya yirmi dört sât gittim günler olurdu. çivtcilig, tarla, ekin, orak. orag ekini dibinden biçerler toplâlâr hâman yaPar dövêler. patoz vâr da patozla

65 döverler yâni. ekin haziranda başlar temmus ağustosta biter. hayvan gübüresi atıyoruz normel gübüre de atıyôruz. ilâc atıyôz ot oluyô bi şêlê ot ilâcı olur. köylü toplanır seniñKini bi gün biçeriz benimKini bi gün biçeriz olur öle yâne. adam topluyorum icâb ettinde para icâb ettinde ben seni biçiyorun sen beni biçiveriyôsüñ öle yâni.

XX

Anlatan:Kemal BORU

Doğum Tarihi:1340

Nebiler Köyü/ Kuyualan Mah.

Konu: Peygamberimizin Hayatı

1 hazireti peygamber mekke'de meydana geliyor, ôrda doğuyoru. tabi babası abdillah dünyayı gelmeden ölüyor, annesi âmine peygamberimiz dünyayı geldikten ik ay sôna o da ölüyor. ondan sôna peygamberimiziñ bi süT annesi tutuyorulâ, süT annesi halime. onuñ yanda altı yaşına gadâ büyüyor. ondan sôna halime'niñ de eveli **5** onnâda fakirimiş. ôdu çocû bakarken peygamberi bakarken yetiştirip büyüdürken evleri bollug içinde galmış. ondan sonra alıb geliyor yani o taraflarını teslim ediyor, haşimoğullarıdır onnâ da. onnâra teslim ediyor. soñura işde haşimoğullarından ebü muttalib, ebü muttalib hazireti ali'niñ babası. o onlarıñ himayesinde büyüyor sôna efendim tabi peygamberlig daha gelmezüden evvel birez **10** mûciza geliyor. sôna efendim namaz gılmak öğretiliyor buna cebirail geliyor namaz gılmag öğretiliyor. bu kendisi örendikten soñura o amcası ôlu hazireti ali onu da öğretiyor namaz gılmayı. beraber daha durûken accık büyütçe geliştigçe hülâsa etirafından kendisine muhammedil emin denmiş. muhammedil emin denilmeniñ mânası yani doğru bi kimse yani emniyet edilir her şey ona. o şeKilde **15** bunna tabi biraz büyüyor, tıfil deliganlı oluyor yavâşca müslümanlî yaymaya başlıyor. fakat kureyşin halkı buna düşman oluyor. bizim kendi tabi onnâ putlara tapâlarımış, mekke'yi mükerrermeyi putıla doldırmışlâ. o put. yani onnâ gâri bizi kendi dinimizden çeviriyor da müslümanlî davet ediyor diye gızmışlar ona öldürceg olmuşlâ. peygamberimizi öldürceg olmuşlâ. peygamberimiz tabi gitdikce **20** gitdikce etirafi çoğalıyor. hazireti ebû Bekir onuñ babalî deyo. hazireti ebû bekir

müslüman oluyor hazireti ali müslüman oluyor hazireti ömer müslüman oluyor. hazireti ömer peygamberi ben öldürün deye gitmiş. gitmiş de işde giderken onuñ kızkardeşi varmış eniştesi kızkardeşi onnariñ eviñ dibinden geçerken guran okûb durumuş onnar. o onnarı öldüren deye orê çıkmış evele başda. ôda da çıgmış işi

25 başaramamış. gızgardeşi üzerine atılmış sen ne yaPıyurun deye sôna ordan nêse güş bi hal gûtulmuş ôdan peygamberi gidiyoru öldürmê. peygamberimizi gâpısından içeri gireki hazireti ali efendimiz golundan yaPışmış, hazireti ali de dünyanıñ aslanı hâ. hane peygamberimiz böle âladî zaman yaradan allah onu yâ rasûlüm âlama ben seni üş guvvet verdim demiş. birisi aslanım ali, ikincisi düldül at, üçüncüsü zülfükar **30** kılış demiş. zülfükar gılıcıñ üstüne gılıç yok o zımanda eñ güzeli. de sônu peygamberimiziñ yanna varasıya gadâ peygamberimiz gâri onuñ vaziyetinden añlamış bırakıñ ömer'i bırakıñ demiş, ömer'iñ niyeti eyidir demiş neyse hazireti ali'yle hazireti ebû bekir oturmuş peygamberiñ yanbaşına ôda hülâsa konuşmuşlâ. ôda kelimê şâdet geti müslüman ol demiş, seni çoğ severin demiş o da hülâsa

35 müslüman olmuş. ondan sôra guvvet buluyoru tâbi. kureyş halkınıñ kafileleri on çif kâfile varmış on üş kafileniñ reisleri bi arê toplanmışlâ. on iki gişi bir ağşam öldürmeg isTemişlê peygambere. peygamberimize eviñ böle öñünde ayazlık vâ ôda yatarken üsdüne bi yôgan atmış yatarken ôda öldürceklê, faget peygamberimiz onu añleyoru tâbe kendisi ôden o anda onu cebirail gelmiş heralde cebirail geliyoru da

40 sen kalk yasini şerifi okuyaraktan mezêligten yalıñ avuş topurak al demiş yasini şerifi okuyaraktan onnariñ üzerine sêpivê demiş ôdan çık git demiş. mezêlikten topurak almış yasini şerifi okumuş onnariñ üzerini sêpvemiş. on iki gâbile rêsiniñ on ikisi de uyumuş o anda. peygamberimiz yavêşce çıkmış hazireti ebû bekir'iñ evini varmış ebû bekir'i almış. ayak bâmaglarınıñ ucunu basarag hıra dağını geçiyorları,

45 gidiyorlar peygamberimizilen ebû bekir. ikisi geçiyorlâ. vâmişlâ ôda hıra dağında bi mâra varımış, mârayı gimişlê. mârayı gimişlê hemen mârayı gidigten örümcek kapınıñ ağzını ağ yaPmış. bi göğërçin gelmiş iki yımîta doğumuş üsdüne. bu artık onü izini belisiz ediyôlar hanı görünmesiñ kâfirler kesmesiñ deye. sôna o on iki gişi bekleyen on iki gişi bi an için uyumuşlâ o mezêligten alınan topurak sêpilesiye bi an **50** için uyumuşlâ ondan sôra bi uyanıyorlâ ah muhammet gâşdı deyordâ. ondan sôna geliyorlâ yavêşce yôganı ediyorlâ onnâ zâten gelmeden hazireti ali efendimiz

sıçırarmış gâlmış yalın kılıç eline almış ne isTeyorsuñuz demiş. o zaman onuñ hazireti ali oldûnu añlamışlâ şindi bunu öldürüsek biz haşimoğulları bütün bize düşman olû biz mağlûb oluruz bunu bırakalım demişlê bıragmışlâ. öldürceg olsalâdı **55** zâte öldüremêceglê onu. onnarıñ hepisini gırceg o. ôdan dönüvêmişlê hazireti ali efendimiz de ordan kalkıyor şindi on iki gişi ağız birli yaPıyordlâ. biz sabah olsuñ bunuñ izini tâkibedelim gâşdı bu nerê gitti sabah oluyoruz izini bi takibediyorulâ gide gide gide hıra dağına. izçi varmış izçi takibediyoruz önlerinde. hıra dağını vâmış mâraniñ kapısını dayanmışlâ. aradıñız adam işde bûdadır demiş o izçi. onnâda bi **60** bayordlâ örümceg ağ gêmiş sôna efendim iki güvêçin dômuş. bunuñ burası kırk sene olmuş girilip çıkılmaz olalı bûda adam mı olû demişlê. onnar ilerden geliken içerden hazireti ebû bekir görüyor da peygamberimiz de o anda uyûvêmiş işde hanı gâri gece yorgun geliyorları orê yalın ayak mesela. ebû bekir'ın gözünden yaş damlamış, peygamber onuñ diziniñ üsdünde uyumuşmuş diziniñ üsdüne **65** peygamberiñ yüzünü yaş damlamış. bi uyanıyor muhammed, ni u diyor ya ebû bekir diyor. ya rasulallah geldilê deyor bizi şehid etceglê deyor. ya ebû bekir korkma deyor tañırı bizimlen beraberdir deyor. soñura gelmişler işde bi ağzına bakmışlâ bûda zâten isan gimemiş çıkmamış bûda kimse yok demişlê. u izçi de aradıñız adam ya bûdadı ya göge çıkdı bûdan demiş başga bi şê dememiş. dönmüşlê **70** gitmişler onnâ ordan. onnâ gittikten sôna peygamberimiz tabi ôdan kalkıyor gâri peygamberimiziñ de bi köleleri var ımış onnarıñ köle süt getiriyor ôda süTü işmişlê goyun süTü işmişlê ordan gitmişlê. medine'yi gidiyordlâ gâri. mekke'yi mükerrermeden kafirlêden kaçıyorlâ medinê hicret ediyordlâ. medinê giriyorlâ medinê giderken arkalarından daha başga yetişenler olmuş adamıñ biri atı goştûmuş **75** yanaşmış yane hôle faget yani peygabarı vurcak tam birez ne gıdâ yağlaşdı gâri elli metire filen diyelim mesilâ atıñ ön ayakları kitlenmiş guma kalkamamış at sôna ordan bağırılmış ya muhammet benim atı kurtar dua et ben dönen geri demiş. beni soranlara yok bu yollâda dêrin ben seni demiş. ôdan peygamberimiz onu duvâ etmiş gene atını ayfını çıkâmış bu dönmüş geri. onnâ yola revân olmuşlâ hülâsa mekke'ylen **80** medine'niñ arası on iki günnük yolmuş yayan yolu bu deve yolu. on ki gün sôna medine'niñ daha üsdünde yukarda kübâ denilen bi yer varmış. o kübâ'ya vâmış peygamberimiz ôda inmiş gonağlamış orê bi mescit yaPmışlâ o yaPılan mescitte ilk

cuma namazını ôda gılmış peygamberimiz. cuma namazı ondan sôna ğılınıyoru ğâri, ilk cumayı orda ğılıyoru ondan sôna medine'yi gidiyoru. devesi varmış altında devê **85** biniyoru bütün medineliler karşıleyorlâ müslümanlı ğabul ediyorlâ karşıleyorlâ. kimesi benim eve git kimesi benim eve git o devê işaret edermiş. deve nerê çökêse ben orê inerin deye. bi hôle medine'niñ meydanlık bi yer varmış orê deve çögmüş. ya rasullah in ğâri demişlê gene de inmemiş. deve hemen kalkmış orê ilk mescidi yaPmişlâ. mescid namaz için câmi var ya eveli mescidimiş. ondan sôna ôdan

90 peygamberimiz hâ devi bi daha kalkmış bi adam, adamıñ ismi aklımda yok unutmuşuñ. bi adamıñ eviniñ önünü varıyoru deve çöküyoru o zıman peygamberimiz iniyoru o eve müsafir oluyor. ilk gün eviñ alt ğatında yatmış peygamberimiz, siz üsde yatıñ ben altta. sabah olmuş kakmışlâ okâkı ğattan eviñ sâhipleri inmişlê ya rasulallah biz bu gece uyku uyuyamadık çok merak etdik sen bûda yattıñ biz

95 yukarda yattıĝ olmadı bu iş demişlê yalvarmışlâ yakâmışlâ peygamberi yukar çıkarmışlâ. ondan sônu yıkarda yatıyoru. ondan sôna işde müslümanlıĝ çoĝaldıĝca çoĝalıyoru ğûvet buluyor. nihayet ölü ölü derken şindi bedir denilen bi yer varmış bedir. hâ peygamberimiziñ ilk harbetti yâne ğazve peygamberimiziñ gitti harplara ğazve deniyor hazireti ali'niñ gitti harplere cenk deniyor. o bedir denilen yere

100 peygamberimize ğâri cebrail tarafından emrediliyoru ordan peygamberimiz üçcüz Kişilik bi ordu toployoru, üçcüz kişilik ordûylan gidiyoru bedir'e. bedir'den de mekkelileriñ kervan yolu geçiyor. eveli böyle develerilen ğatırlarılan kervan var. o kervan yolunu kesiyor. ôda kervanı dûdurcaĝ ğâri, dûduruyor tâbi ôdan o mekkelileriñ birsi ğâri kervancılarıñ birsi bi goşturuyor mekki'ye sabâlâ onnâ

105 tapınmê gidêlermiş. putlâ yaPmişlâ tahtılâdan da orê tapınmê gidiyorlâ orê varıkana adam ğâri berki adam o haberci adam yakasını paçasını yîtarmış avaz avaz bağırarak işde muhammediler kervanıñ yolunu kesdi kervanı zabdetteler diye haber vermiş orıya. sonra oradan mekke'yi mükerrermeden dokuz yüz elli Kişi yekûnu dokuz yüz elli Kişilik bir ordu toplanmış. devilerini bindiglerinnen o bedir'e.

110 o kısımda su yômuş hana susuzmuş. peygamberimiz ôda su guyusu ğazdîmiş ôda bir iki guyu göl gökden yâmur yâdî zaman dolsun da tabi asKerleri su işcek. urıya yâmur yâmış su dolmuş hazireti ali efendimiz yanında bir iki âkıdeşile suya gitmiş orê suyu gidesiye ötekilêden de suya gelmiş oraya mekkelilêden onnarı esir

etmişlê. alıp varyolâ muhammed'e esir oldu deyorlâ iki üş neyise peygamberimiz
115 onnarı birê birê incelemiş soru sômuş yekünüñüz kaş gişi ee işde bilmeyiz
 demişlê kaş deveñiz vâ demiş dokuz yüzden fazla deve biñden êsik demişlê.
 peygamberimiz müşrikleriñ ordusu isan yâni asKer sayısı dokuz yüz elli civarında
 demiş biñden êsig dokuz yüzden fazla demiş hülâsa öle... neyse sabah olmuş harb
 oluceg gâri başlıyor harb. peygamberimiz yavêşce ordusunna şê yürümüş harbiñ

120 olucê meydanı yaklaşıyor. öbür tarafda geliyor oraya. şindi peygamberimiz
 orê vâmadan evel onnara bi hutbe irad ediyor. diyelim nutuğ söylüyor meselâ. hiş
 kimse korkmasıñ eyer bu harbda ölen olûsa şehiddir gircê yer cennettir. sôna
 efendim hiş kimse ben şehid olucên deye kôrkmasıñ dê öle öle bi nutuk okumuş bu.
 onuñ da sözü çoğ têsirlimiş sôna o öle söyleyesiye gadâ onuñ asKerlêniñ içersinde

125 eveli zırh giyerlermiş, kılıç kesmesiñ deye demirden. zırhı çıkâmışlâ da atı
 atıvemişlê âkalarından şehid olalım deye. sôna eñ geride bi genç asKeri varmış bi
 tane ok gelmiş eveli hana ok yay varmış onuñ bârı şiblenmiş o şehid olmuş cennet
 kokuları kokuyoru burnuma demiş o çocuk. sonra işde aşâ yanna inmişlê gâri hülâsa
 harb başlamış. al seni ver sene gılıç gılıca ok oka derken o dokuz yüz elli Kişilik

130 kureyş ordusu darmantoz dağılmış. çoğu bütün ölmüş yalnız müslümanlar
 tarafından on şehid verilmiş deye müslümanlar yalnız on şehid öbürlerinden yetmiş
 seKizen gitmiş, çoklarını da esir almışlâ hanı. oharp öle bitmiş. ôdan peygamberimiz
 tabi asKerlerinnen geri gidiyoru medine'ye. o esir ettikleriniñ içersinde okur yazarlâ
 var ımış. o okur yazarlara siz bûda o medinelilere okur yazarlık öreticeKsiniz o

135 şekilde sizi bağışlêcen demiş. öretmişler meselâ öle öle aradan bi kaç sene
 geçiyor. ondan sôna mekke müşrükleri on biñ gişilig bi ordu toplâyorlâ medine'ye
 hücum ediyorlâ. medine'niñ, medine'ye gelirken medine'niñ ta üsdünde yakada uhut
 dağı var ımış. peygamberimiz bûda gârşılâım demiş yâni medine'den çıkmâlım
 demiş, onnâ da ille ısrar etmişlê hayır uhut'ta gârşılêcez deye. peygamberimiz

140 mecbur galmış gitmiş evine beline kemerini çekmiş silahını kuşanmış gelmiş
 gelesiye bi yô da demişler ki yani o medineliler medineli olan asKerler demişler ki
 peygamberin sözünü dutmadık demişlê bûda olcêdi demişlê. ya rasulallah bûda
 gârşılâım mâdem bırakalım demişlê. onu da peygamber silahını kuşanmış gelmiş orê
 dönememiş bırakamamış hülâsi yürümüşlê gitmişlê. uhut dağında gârşılêmişlê.

145 eveliki zamanda meselâ iki taraflı diyelim sancak gâri sancağ bayrağ tutâlar
ımuş hanı da teker teker çâpışlarmış. evile teker teker sôna ikişer ikişer sôna dode
beşe ölü çâpışma olurmuş. ölü ölü çâpışırlarken o hazireti ali efendimiz bir anda
yirmiki tanesini semiş yere. ondan sonra ôda gâri ordu biribirini garışvemiş. o
kureys ordusu yeñilmiş yüz geri etmiş gâşmeye başlamış peygamberimiz de böle bi o

150 harp bi sahada olurmuş onuñ üsdünde bi dağ varmış ôda bi gedik varmış. o
gedige kırk tane atlı göndemiş süvari. düşman bûdan arkadan vûrcağdır, arkadan
gelceğdir sakın burê boşlamañ demiş. şindi aşağıda o müşrükleriñ ordusu gâçıyoru.
gâç edesiyi gâdar o ôdêki gedikdêki asKer eveli hani gâçanlâdan yakaladığlarından
ganimet alırlarmış. onnariñ üzerinde ne varsa alınırmiş. ganimat ôdu yani ganimat

155 alalım diye sür etmişlê âkadan ôda ôdêki asKerleriñ kumandanı varmış abdilla
isminde bi kumandan oñ gişilig bi asKernen galmış. ondan sôna o düşman
ordusundan ori ayrılan asKer arkadan bi hûmuş o on Kişi şehid edivemiş hemen onnâ
şehid olduğdan sôna inivemişlê aşşaya peygamberiñ oldû yere peygamberiñ de
asKeriñ çoğu bütün müşrükleriñ âkasından gitmişmiş de peygamberi yalınız

160 bulmuşlar ôda daha vâ etirafında var hanı az galmışlâ. ôda peygamberi bi daş
ûmuşlâ dişiniñ biri gırılmış sakalına şöle gan ağmış soñura etirafına kafirlê
çevirmişlê medine'den kadınıñ biri de sür etmiş elinde kıcıla gelesiye gâdâ kılıcı
peygamberiñ yanibaşındêki düşman asKeriniñ birini bi hûmuş faget zırh vâmış
âkasında têsir etmemiş. peygamberimiz onnadan gâçen diye ôda bi daş varmış onu

165 hacılar biliyoru giden hacılâ o daşı yedi dafâ dolaşmış. sonura peygamberimiz
ôdan o gu..... araziye gâç ediyoru. o kafir ordusu da evelce arazi gizleme guyu
gâzmişlâ da üsdünü ötmüşlê. peygamberimiz orê varıyoru bi dizleme goyuyor bi
gâçıyoru bi ötünüyoru ebi deccâni isminde bi asKer varmış. deccane peygamberiñ
üsdünü vâmış atmış kendini o düşmanlarıñ attî ok bütün o deccân ziplenmiş.

170 deccâne'de gâlıyoru peygamberi görmüyoru. belki yetmiş dâne ok çıgmış onuñ
üzerinden. ordan müslümanlıñ ordusu gâri hazireti ali efendimiz gil hazireti ömer
hazireti ali hazireti ebû bekir hazireti hamza şeniñ arkasından gitmişlê. orda yaradan
allah o anda meleglê emiretmış gidiñ müslümanları yardım ediñ diye. melegleriñ
birisi gelmiş aynı insanlar gibi seslenmiş müslümanlar geriye dönüñ demiş. o zıman

175 geriye dönüyôlâ müslüman ordusu. o peygamberimizi ok atan kafirler de

muhammed öldü muhammed öldü deye bârişmişlâ. hazireti ali efendimiz onu duymuş hazireti ali efendimiz hücum ediyor sür ediyor. o zaten hazireti ali'niñ vuruşu goşda kuvveti camızda nâra atar ımış bağırımış biliyoru muñ kâfirler oñ seKiz biñ âlem de tañırı bir diye bağırımış böle. böle attî naranıñ sesi şindiki gök **180** gürültüsünde galmış. onuñ narasınıñ sesi gök gürültüsünde vuruşu goşda kuvveti camızda galmış. hazireti ali efendimiz gelirken onnâ dağılıveryorlâ. ôdan dağılasıya gadâ bunu uzadıyoru ebu deccâne'yi söküp çıkarıyoru, deccâne şehid olmuş. altından peygamberi çıkarıyoru, alıp varıyoru orda daş varmış işde daşın dibine oturduyoru. orda peygamberimiziñ elinde gılıç var ımış böle otûmuşlâda

185 peygamberimiz ali'ye hazireti ali'ye sağdan geliyoru düşman boyna hücum ediyorlâ muhammed'i öldürelim diye soldan geliyô düşman deye böle elinne işaret eder imiş. o anda düşmanları vurûken hazireti ali efendimiziñ gılıcı gırılıyor. ya ali benim gılıcı al deyuru. peygamberimiziñ elindêki gılış da çatal uşlu onuñ adı zülfükâr hindi isdanbol'da camide. medine'demiş medinêyi sôna osmanlı padişahları **190** medine'yi alıyorulâ da hem peygamberiñ hırkasını hem zülfükârı şey götürüyôlâ isdanbul'u cami. ôda camınıñ birindemiş hindi, müze halindemiş. o çatal uşlu gırıcı veriyoru eline o çatal uşlu gırıcılan geleni vuruyor gırıyoru derken hülâsa orası temizlenmiş. kafirleriñ ordusu da yaveşce savleşmişlê gâri gidiyorulâ. peygamberimiz tabi ôda peygamber ordusu ôda maluP oluyor hani. yeñilgiye

195 ûruyor hani. yeñilgiye de ûramanıñ zebebi bi peygamberiñ sözü Tutulmamış evelce. medine'den uhud dağını gidelim demişlê, uhud dağında da o dediğim gediğe kırk süvari göndemiş onnâ da ôda dûmamış yuh etmişlê âkadan. bu şekilde peygamberimiziñ askerleri yâni ordu mağlub oluyor yeñilgiye uğruyor. ondan sôna yeñilgili haldan gidiyorlâ gâri medine'ye iniyorlâ. medine'de oradan bi kaç sene

200 geçiyor her halde om biñ Kişilik bi ordu topleyoru peygamberimiz çek ediyoru mekke'yi mükerreremeyi varıyoru. üç dôt goldan saldırıyoru teslim alıyoru, mekke'yi fet ediyoru. ondan sôna dôru mekkeyi mükerreme denilen allah tarafından yaPdırılmış onu bi tut hazireti ibrahim yaPmış diyorlâ mekkeyi mükerreremeyi bi tut hazireti adem'iñ ikinci ôlu şit varmış o yaPmış deyordâ gâri hangisiyse. onu da zaten **205** putlarıyla doldurmuşlarımış, o putlara indemişlê hep yani peygamberimiz hôle hanı omuzlarını çıkâmış ali'ye de hazireti ali putları birê birê indemiş gımışlar

etmişler hülâsa orası gâri tapınak yeri mekkeyi mükerrerme cami gibi oluyor hanı. bu şekilde mekkeyi mükerrerme de fetoluyor müslümanlık ondan sôna çoğalıyor gittigçe yayılıyor.

DÜĞÜN

210 cumartesi gün başlıyor cumartesi ağşamı.... pazâ gün gelin alımı ya esas cuma gün ağşam başlıyor o gün güccük tamış oluyor cumartesi gün ağşam goci tamış olû yani herkes toplanî ziyaret edêlê. cumartesi ağşamı goci tamış hanı goci tamışı dêler oña o gün bütün millet her taraftan toplanıyor düğün yerine ziyaret ediyorlâ düğün yapıyorlâ kutuyorlâ işte gelen düğün evine düğün saatlerine mesela mubarek

215 olsun deyordâ kutlu olsun deyordâ. o gece öle geçe cumartesi gecesi öle geçê neşilê gângışîrlâ pazar gün de gene birez oyneşilê gângışîrlâ öleye dôru öle vağtine dôru gelini alîlâ gelin mesela arıbeyeye binê gidê olan alır gidê. gızıñ anası babası tarafından olan ôdeki tarafları filen hazırlâyôlâ yani. onuñ işde mesela gelinlik elbisesini geydiriyorlâ. sôna efendim o gelene dıştan gelenlê oynâ moynâ gız onnanı

220 oynadıyor mesela gız da oynuyor onnaran berâber ondan sôna mesela vakit gelesi öle sât bire ikiye dôru veyâhut on ikiye dôru bâzsı daha geç mesela dôde beşe dôru gelini alıb gidiyorlâ. o şekilde mesela düğün bu şekilde oluyor.

XXI

Anlatan:Osman DEMİRHAN

Doğum Tarihi:1926

Kavaklıdere-Merkez

Konu:Hayat ve askerlik hatırası

1 şimdi ben ye'miş iki yaşındeyin. ye'miş bir bunuñ yirmi senesini bırak elli seniden beri şavaşmadım yer galmadı. bakıcılık yaptım, dericilik yaptım undan sôna efendim.... sôra efendim goyu gazdım, daş gazdım, amelelik yaptım soñura orman dâyesinde yangıncılık yaptım sonra efendim ôlâda daş dı gazdık toprak da atdık

5 soñra gittiK galaycılık üzerine rezil de oldûk, icabında aş dı yattıg geş di yattık ötekinnêñ her şeynen garşıleşsiñ. niden bu garın doyurmêceg kimsêsi muhtâcı olmê çin her şey yapmalı. iki şey yapmêceñ. bundan sôra kömürçülük dü yaptım,

kömürçülük te yaPtım, barašta yirmi seKiz gün beton çegtim şeyle tâteyle, teskirêle. dayanamadım eñ sôra ellêm şısti ve böyük bilâder vardın onuñnan ben bırakıcêz

10 dayanamicen dedim. sen gitseñ ben zaten durman dedi. eee ayrılalım. çoğuşuñ gıyını vâdık. çoğuşa arkıdêş bizim belimiz bitdi vakit ğalmadı. nidê. niden olcek âşam ğadâ guru ekmêlen bûdu çalışılı mı çalışılmaz. biz ôdu beş guruş fazla alalım derke vücutdan düşüyoz ha. ee bi hafta çalışıl sen bizim çıkış kaydını ver. aldık çıkış kaydını barâjı vâdık. tabi ôda kâtiblêr vâ müdürleri vâ. kayıda bi yun bi yeri

15 gösTeriyôsuñ buyuñ bi yeri gösTeriyôsuñ biri imzâleyiveriyô kâtib imzaleyoru vezneye gidiyôsuñ vezni parañı hesâb ediyoru veriyoru ama meydanda vemeyoru hâ zarfıñ içinde veriyoru kaç para oldûnu bilmessiñ. zebzecilik yaPdık az satmeg biber fasulle domates şindi ihtiyarladıĝ ğâre. kırk seKiz elli senilênde bunnarı da yaPtıĝ. şu göktepi yolunda çalıştım, tomuruk da ğaktım, odunu doldurdum kamyonnara dâ nelê

20 dêveren ben sene. asKerlimi annadalım ha bu olû.kırkaltı senesiniñ dödüncü ayında asKeri isTendik. bûdan çıĝtık ölü soñuna yassı ezeninde yataĝan'ı vâdık şûbê teslim olduk. ertesi gün biñbaşı bize yemek vêdi. biz yemê yemedik niden yemediñiz.... gödümüz bi yemeg yok ôda yataan'da. yataĝan'da o garâjıñ oldû yê câmı vardın orda soñudan ... esKiden birez köhneydin gariblik vâdın. o ğaraşlâñ oldû

25 yer bütün gabirlindi sonradan ğaldırdılâ başĝa. ordan bi gün sabâlen kamyon buluvêdilê bize aydın'a. aydın'ı vâdık kimi kime ôdan bi fırsat bulduk oteli gittig oteldi yatdık êtes gün sabâlen geldik izmir sevk ettilê. izmir'de sabâ iki sât varka gonâ vâdık. ğaldık odunnâñ arasında, gizlendik. goĝuşları çıkmecek. ôdan bi gızak bulduk oteli gittik otelde ğaldık. êrtes gün sabâlen gonâ geldik, gonak'ta seçim

30 vâ ayırım vâ. diyarbakır'ı gitcek olan siirt'i gitcek olan efendim ankara'yı gitcek olan tabê ôda aporlônın ilan ediyôlâ. bizim sevkiyat diyarbakır'a. pazâ gün sabâlen mindik beş gün beş gecede diyarbakır'ı vâdık beş gün beş gecede. o şindi yüg çeken tirennê vâ marşandız deriz biz ona. êsiden adı úydu hindi nasıl bilmen ğali. ha bakalım ha bakalım afiyon'u vâdık. afiyon'da öle yemê yecêz. biz tirende indik bize

35 iştimâ ettilê bize şê götürdülê şûbeye. şûbeniñ önüne çöp çöplüg. ışcak yimek geldi bize bıydê, nohot yencek gibi deyli ki üstünde böceler yörüyo. böce sinek nohut böceĝleri yimedik ğaldı. ôdan bi dâ atdılâ bize tirene konya'ya vâdık. ôdan sabâh

gâvaltısı vëdilê sabah gâvaltısını yaPtık hadi bakalım bi dâ dol adana'ya, adana. adan'da iki sât bi istirâtımız oldu. bırakıñ bi yo doleşên dedim ben doleşalım.

40 dükkanlâ böle üsdü dükkanlâ vâ bi di altta vâ r ımış. belber dükkeni bakkal dükkeni hepsi de vâ orû gidik her dükkeniñ önünde lamba yanıyô. tamam burê de gördük çıgtık zamanı geldi mindik tirene ôdan ileri geçince tünellê çoğ ôlarda tünel dağı delmişlê bu dağa tiren içinden geçiyô yedi tene tünel saydık. feyzi paşa vâdı. feyzi paşidan bi hat şeyi gider mardin bi hat da malatyâ gider, tabi biz feyzi pâşdan

45 diyarbakır'ı gitcêz. malatyâ vâdık ôda on dakika tiren dûdu hadi bakalım yörü iki dağıñ arasını girdik bi dağdan bi dağa tel gerilip duru bakır mâden çekiyolâ bağıtık bayâ ğaranlık o yer her taraf is faPirka çalışıyor ôda. ôda durmadık ôdan ha bakalım yassı namazında diyarbakır'ı vârdık. diyarbakır'dan bizi alıvëdilê asKeri duşlâna. bi çêgeniñ içine ğattulâ kırk kişi bize ôdu yatdık. sabâlen hazır mısınız

50 hazırız nere gitceñ nere gaceñ bilmêsuñ bilmessiñ. bizim burdan arkadaş vardın. bizim orê geldimizi haber almış o geldi neyse ğonuştuk bizim bu gün dedi cambaz oyunu vâ eee orê geliñ. biz ne bilem dedig asKêlin. biz başımızı aldıg gittig. âşam oldu geldik hadi bakalım nöbetçi çovuşu siz nêdêdiñiz. böle böle kimden iziñ aldıñız izin biz dâ dün geldig, gittig ôda cambazı bağıtık tellêde oynuyoru onnâ. ôda bi yimek

55 yidik âşam oldu geldim ben geldim asKeri paltosu verilê yok nêdem ben buna. hindi sağı solu sorsañ meydanı çıkıcek ôdan bi palto aldım dôru tovalette, tovalette adımı yazdım geldim. birisi benim palto yok dêp duru. ôlum güzel bak baktım yok, almışlâ, alfla tabi. om beş gün tecitte yatdık. om beş gün seni çadırda yatırılâ, çadırda yatırılâ seni hastaleñ varsan undan sôra efendim üstüñ başıñ eyi deyilse ordu

60 bakâlâ yaPâlâ elbisi verilê undan sôru bölü'lere ayrılâ. bölü vâdık êtes günü bize menevre çıkardılâ iki ğişi yâ ôlum biz tûfêñ tutmasını bilmêz merminiñ boşaltılmasını bilmêz siz bilisiñiz siz mûlalısıñız mûlalılâ herşê bili. bilmem yok bôda. gitdik ölen gitdik tâlim yaPıP geldik. âşam oldu ğarivanayı yatdık. hadi bakalım bi iştımâ borusu, iştımâ iştımâ iştımâ herikes tesisâtını alsıñ, tûfêni alsıñ

65 benim zaten boyum ğısa tûfeg yere deyip batî. yürüş ha bakalım ha bakalım yürüş yaPtık. bi boru çaldı istirat borusu. hani dedim manevrê gitcêdik ya anca dâ al bakalım sen beş bağ mermi ağeş mermi. n'olcek bu. covur öldürcêsiñ yâ yâ biz bunuñ ğatmasına şêsine öret bi yô tamam onu örendik. bi manavra yaPtık bi beyaz bi

ğirmızı beyız olan düşmanmış ğirmızı olan türkmüş. biz sôñadan duyduk ğali. neyse
70 menavreyi ğazandık geldik. sâli omurtag vâ ôdu komotanı o ôda. o üç gün istirahat
vêdi bize. bizim bi üsteymen vâ üsteymen üç gündü benden dedi, altı gün dedi, bu
ikinci bölüğü hiş bişê yok dedi, beynelminel dedi, ama beynelminel dedisem ben
dedi, sarkıntılî gitmeñ dedi, hırsızlî gitmeñ dedi, ôda istirâ ediñ goğuşda. tamam altı
gün rât etdik undan sonra bi tâlim çıktı, sâli omurtag geliyoru tabi sâli omurtag o gün
75 gitti ankara'ya ikinci sefê şey geliyoru asKeriyê teftişe geliyo. bizim üsteymen iki
metirôluk, iki metirê uzunlûnda hôle bi dene bâmâna alceg atcag. eyer dedi siz bu
tevtişi kazanmassañız dedi ni siz ölcegsiñiz ya ben ölçen dedi. yâ arkıdeş bize şu
hafta gece gündüz kapıt giydirmesiñ mi? kapıt dürêlê bıçânan kesilmiş gibi olcek
sarkık olmêcek, burkuk olmıcek, düz olcek üsdüñ başıñ temiz olcek ... sâlih omurtag
80 geldi hadi bakalım êrtesi gün teftişe altıncı alay oldû gibi meydanı çıktı. orê sôdu
orê sôdu hölü bizi bağtı sırênen bakıyo ğâre, arkıdan bakıyuru, önden bakıyuru,
şapğasını bakıyôru, Pabıcını bakıyôru. eriñ birine künyeñi oku baken dedi. o bilmam
kim ôlu bilmam hasan. kaçınıcı bölükden bilmam kim ôlu kim emiriñdeyiñ
komutanım dedi. canlı bunuñ bölük komutanı kim dedi üsteymen çıktı meydana
85 üsteymenim dedi sağol dedi yetiştirmişiñ dedi bi haFta istirahat benden dedi.
üsteymen dedi komutanım az gelir dedi bi haFtan beri benim erât yorgundur dedi üç
dü benden olsuñ dedi. tamam dedi üç dü senden olsuñ on gün dedi. gittik alaya tabi
herkeziñ bölü vâ yatceg yer vâ otûceg yer vâ. bi dâ o gun yimeklik de vâ biz evimizi
dönmedik gurbetti. ondan sôra helvâ undan sôra efendim pirinş pilavı fasulya unları
90 yedik lâ bu rezilliñ bi vezirli varmış tabi çalışısıñ cenabı allah yardım edê dedik.
o du bitti. fakirin deye saklanmêcegsin zenginindeye güvenmecegsin cenabı allah bi
sânede hem zengin yaPâ hem fakir yaPar. yokardan aşâğ inmek zordur aşâdan okarı
çıkmağ golaydır. hepsi canaballâñ elindedir. cenaballâhâ dovâ edem, cenaballahın
meydana getirdi söyledi şeyleri yaPtıktan geri canaballah yardımcı olur. zengin de
95 olursuñ paralı da olursuñ geçinmeñ de eyi olur huzuruñ da eyi olû. bi sene
diyarbakır'da galdım undan sôru tümen karargahını isTedilê beni siirt'e. siirt'i gittim
müracâta işat bölüñ başını vêdilê ombaşı olduk. biz yirmi dana gatil de olan vâ
adam öldüren vâ vâdı vâ adam a'mış yaşında gelmiş orıya asKere. ülen ôlum bu ne?
eee n'olcek sen ni yaPtıñ bu zamanı galdıñ? ben mârıdêdim, eee ben yürüdüüm, ee

100 ben adam öldürdüm, ben ırız geçdim, bunnarı duyduğ. bi sene siirt'ti galdım siirt'te çukurçeşmi vâdır. çukurçeşme su yok inzibat jandarma dikeliyoğ löbetci ben bi bakırı su alabiliyöz öle olmaTTî geri yok. bi matıra bi matıra asKeri matırasınnan asKeriyeniñ matırası vâdı onu doldûmak için belki ôdu iki sât beklêdik sırâla suyu doldurûsuñ gelisiñ ... su yog ki işmek için acı su vâ acı su içilmez. hamamı gidêsiñ

105 sene bi tas datlı su verilê durlanmak için. eee yîkanmak için acı su. bizim ikinci tümen komutanı vardın sırrı arısoyu ihTiyarları severdin kendi ihTiyardın. asKerlê subaylâ buña hani kötülük yaPcek olmuşlâ bilmem dedi'lêni tutmamışlâ asKeri işini gömüş harp zamanında o alma harbinde. erâtı çok severdin beña ôlum bu ihTiyarları sığma fazla iş vême accık çaleşsiñ accık otursuñ accık diñelsin accık çömeşsiñ derdi.

110 gendi ihTiyardı zâten. bizim bu ğararğah gomutanı vardın yüzbaşı acık elbise vemedi benâ. komutanım benim elbisem nêde. bi ğat elbisa almışiñ bi ğat elbise ne olcek dedim bâ bi gömlênen bi don dê mi bu. yoĞ dedi elbisa yoĞ dedi. ben dedim ben alcêm yeri bilirin git dedi gitdim tümen komutanına komtanım benim elbisem yok yüzbaşınıñ yanna vâdım beni bölü bölê dedi. u telefon etdi ğararğah

115 komutanına bu adamıñ ihTiyâcını vêcêsiñiz deye beni göndêdi benim isTedimi vêdi yüzbaşı yog amma ben onuñ emirindeyin dâ ondan büyüğ adamıñ yanna gitdik izin vemedi izin mi vâ dedi izin yoĞ dedi. işat bölünüñ başında o adam bene izin vêdi izin yazıvêdi. tümen komtannı gitdim imzâlattım. yol parası kaş para otuz yedi panginot panginotlâ vâdın hani bilmezsiñ esKiden. eve geldik otuz yedi lerênen elli

120 guruşunan. bozdoan'a geldim elimde bavul vâ nilen gelcem ôda bi deni jip cibilen... anamdan bubamdan parı yoĞ ki. gitdim yataan şubesine biñbaşı vâdın biñbaşından aldım tezkiremi. benim emsallâ yirmaltı ay yaPtılâ. bi gün bölük nöbetçisiyin çovuş vâ çovuş da şu nöbetçilere birini nizâmiyê dik, birine depoyu dik, eee birine goğuşu dik gel. ôlû dedim bê hindi ölü gidêken ben ni bilen subayın ôlâda

125 gezcêna hâla perişân. nöbetci üş dene nöbetci aldım da gidiP barın önümden çıkıvêdi yüzbaşı. sen nerê dedi bene. ben nöbetci deñiştirmeye gidiyon dedim. sen üsdüñ başıñ bak bi yô dedi. nedir bu hal dedi? zaten hólü baktım ha bi dene tokat vurdu bana. asKerlik evindê gibi değildir böledir dedi bene. bunnarı yerlêni yerleştir beni gör dedi. onnarı yerlêne yerleştirdim nöbetçileri aldım goğuşu vâdım. goğuştan

130 tekrâ yüzbaşınıñ yanını vâdım. yüzbaşım sen bana bölü bölü dediñ. otû bakalım

şöle, sen nerelisiñ? ben mûlalıyım. kaç aylık asKersiñ? ik aylık asKerin. ik aylık asKersiñ ya amma seniñ başındeki çovuş öretmedi mi onbaşı ders vemedi mi? ölü fazla bi şê gömedik hâ. ben seni gösTerin dedi bena. ayâ kalk sağı dön arkê dön gerê dön öñü dön tamam. eee git ratıñı bak yat sabâlen gini gel bana dedi. sabâlen gittik **135** gini yüzbaşınıñ yanna. tâlimi gitcêz ya ölü vazyetim bağı tamam dedi. şindi öğrenmişñ bundan sôra her zaman böle olcek dedi. ben bıragtımnan tâlimi gittik gâli. bi den tokat vûdu amma gözümnden ateş çıkâdı ateş.

XXII

Anlatan:Kanber KORKMAZ

Doğum Tarihi:1335

Kavaklıdere- Merkez

Konu:Aşık Garib hikayesi

1 zengin evlâdımış senden benden yimişlê işmişlê ôlunu düketmişlê meraba deyen olmamış malı bittikten kerî. bir yıl olmuş ey âgideşler ben nece âlânan yürüdüm nece beylerlen yürüdüm şindi gâlmadı bende beş guruş, n'olcek?

bi şahsenem isminde birin gızı da âşig olmuş, âşig oluyoru. işde diyoru isTetten kerî

5 babası seKsen kese altın isTemiş âşig garib'den. bu sefê seKizen kese altın deyil de seKiz kesesi gâlmadı bende gitti parı gitti. bi gün oluyoru ne iş duttûsa

yaPamamış. â uşağımış ya. çalgıcılâñ yanna geçmiş çalgıcılâñ yanında durukan vurukan, ârgedeşlê bunu bene örediñ deyô. olur buñu bir ay ik ay üç ayda öğrenmiş emme âşig garib de makam varımış. bütün hep âşig garib vêmê başlamışlâ hele bu

10 bizim ekmêmizi kescek bizim bûdan defedelim bunu deyolâ. ôda bi söz vêdi zaman dönmeğ bilmezmiş âşig garib o gıdâ dôru söz. böyyo bunu deyôlar bi şê dakalım yolu çıkaralım deyolâ. gızıñ babasına ben bu parê bulamêcen ben gurbete gitmeye garar vêdim dêyo gıza. âşig garib deyoru ki şê şahsenem ; ey garibim gi'me deyoru yollâ çay çamırdır ilde güzel çoğdur seni yâr olmaz deyor. eee

15 babañ benden segzen kese altın isTedi segzen kese değıl de seKiz kese yog ben de. ni yaPam bir gün deyor ki ben bu pareye bulur dêceklerim bubamdan çaların sen bubama verisiñ demiş. düşünüyö âşig garib diyoru ki, ah şahsenemim â deyoru güzelsiñ iyisiñ amma zamanında senne ganlı döğüş yaParız bu parayı benim başımı

kakasîñ deyoru. allah ne verise kendime versiñ deyoru ben bu parayı kazanmadıktan
20 kerî be'lêsen be'lêsiñ be'lemessen urlar ola deyoru. çıkıyor zabah bi tas yaPtırmış
garip içinde âşık garip deye ismini yazdırmış tasîñ içine. neyse bi gün ômuş yolu
çıkmışlâ gâri öteki arkadaşlâla bâbâ yola çı'dı'dan sôna ya biz unuttuk sen gidi gô
biz bi şê unuttuk, ekeyôlâ gideyôlâ, ekiyôlâ yolda gidêken önünde bi ihTiyarîñ biri
geliyoru yetişmişlêden. selam aleyküm aleyküm selam neri gidiyôsuñ garip deyor.
25 ben garip oldûmu nê bildiñ deyoru biliriz biz deyoru. mesele şundan şundan
annadıyoru. bibiriñizden bir bi hediye alıp vêdiñiz mi hayır vemedik. sen bûdan dön
bibiriñizden bi hediye alıñ veriñ deyor. dönüyoru geliyo evdeki altın suyu işe tasa
şahseneme bundan sölüyoru. ey şahsenemim yolâ gıdâ gel yola gıdâ geliyoru şu tas
benden sene hediye olsuñ ölü galırız ben âtik yedi sene ât ettim yemin etdim deyoru.
30 yedi sene çalışmeye gidicek bu parê kazanmadıktan kerî olmaz. gel garip gitme
deyoru ben bu pareyi sene veren. olmaz. gendim gazancên bu pareyi diyor. eyi
kalkıP tası veriyor o da bi mandil veriyor kız .gidiyôlâ beni arâseñ ya halep'de ya
şam'da bulursuñ deyor. yürü gidêken yollarda gayvalarda böle saz çalâkan birê çay
veriyolâ birê altın para vâ o zımanlâda yürüken beş on lere irkmiş. şam'ı vâmiş şam'ı
35 varıyoru bi gayvada müsafir oluyor bu gayvacı sen nêcisiñ? ne iş yaPıyôsuñ deye
arâb sormamış. sabâlen kakmış gızmış gâlañ kendi kendine. o yatıyoru gayveci ben
allaismarladık deyo ben gidiyom diyoru. ben diyô bi şê söyle de öle git deyoru. âh şam
dedikleri dogsan dokuz köşeli bi şamdır, sen dutmuşsuñ yüğüñü hanlar hamamlar
seniñ olsun gayrı deyor gidip varyô allaismarladık gidêken halab'a varıyoru, halab
40 şehrine giriyoru elde saz yolda çocukları. on onbeş yaşında bi ôlanîñ birine
ôlum bûda eñ böyüg gâva nerde vâdır deyo bunu arêb sorub duru areştirme yaPıyô.
nêse bi gâv var çalışmeyer gâri deyoru tamam ben ölü bi yer arıyon nêse mahallede
şê haleb. varyô gaveyi gösTeriveriyolâ, geñiş köhne bakım yog bi ihTiyar gayveci
oturuP duru selam aleyküm aleyküm selam üş dört ihTiyar oturuyôlâ. ôlum nêden
45 gelisiñ nêden kimsiñ nesiñ. evet gelişim benim siFas siFastan geliyorum diyoru
ne iş yaPâsiñ ôlum saz çaların deyo. ihTiyarlâ da gidiyoru ikinden sôra o gayve
çalışmeyermiş ikin namazından çıktılâmı çalışmeyô. beni bi gâve yaP demiş. bi
gâyve yaPıyô bi sarı lere veriyô gâveciye ôlum bu sarı lere ben üryamda bile
görmedim ben nêden bulcen bunuñ üsdüne. benden hayır olsun diyoru az da

50 duruyoru bi gâve dâ yaP vê bene diyor bi sâr lere dâ veriyoru az dâ duruken gidiyorken bi gâve dâ yaP bi sarı lere dâ veriyô üş dene sarı lere veriyoru gayveciye. ölüm seniñ fikiriñ bi fikir vâ ne fikir bene üş dene sarı lere vëdiñ acabe neçün vëdiñ maslâtıñ ne? benim gayvenin köküne mi alceñ? sâyı amca añleşem bu gâyveyi ben çalışTırcen. ölüm burası köhne tenhe yer burê gelen giden olmaz

55 ikinden sôra ben evim giderin evim birez uzağ bi gat yatağ duruyô gâyvede. eee amca ben sene üş gün sar lere di veren haleb olsun. bu gâvê sennen ortag çalışcêz sen masanıñ başınê otûcegsin paranıñ altını üstünü isdêlêse vêcegsin. ölüm gâve benim değıl seniñ deyô ihTiyar. eee gidiyô gâveci âşam oluyô gençlê gâvesini varyô olan âgadaşlâ bugün sabâ gadâ çalışceg gönüllü kaş para olursa olsun yömiyeñiz sabâ

60 gadâ çalışceg bi âgdeş arıyorum deyô bennen gönüllü çalışceg olanla barmâni galdırsıñ nêsê ôdan yedi gişi seçiyô yedi kişi alt yêdê gâveyi yêketdiriyô boylatdırıyô şekerini çayını ötesini elindeki paraları bütün zarf ediyor. gâyvê pırıl pırıl yaPmış yaPdırmış. sabâlen erkenden ezen okunûkan çaylâ gayvalâ hazırlanmış gâveci ihTiyar bi geliyô gâvesini bilemeyô. üle deñişmiş câmi gibi olmuş gayve ölüm bağ

65 âya çay gâve işmiş para almemiş şêfte parası veriyô on para undan vëdi üş sarı lerê geri alıyor on sarı lere gıdâ yanda varısan ölen ölmüş câmidan çıgmışlâ ölen oturmuşlâ ölüm çay gâyva bedava böyün nêsê o almış sazı eline bi söyleyor herkes âlemeye başleyoru âleyôlâ ihTiyarlâ. varyô bi gâveniñ birini birisi len aslandedeölu gayvasında bi şêri gelmiş aslandedeölu gayvası dêrlemiş gaylı onuñ adına gâdeşler

70 biz âladık gayvanıñ içinde ne gıdâ isan vâsa âladı demiş. varyoruki heb ... goci meydan bütün ahali orê yığılmış goci köy orê yığılmış. ôda biraz çalışmış halep şêrinde haleb paşası var ımış. halep paşasınıñ da iki dene şâriler varmış. bunna her zaman ona birê türkü sölêverilermiş. halep şehrini duyurmuşlâ bunuñ paşa'ya gelmiş paşam söle ölüm bene bilmem ... hakkında bi türkü söle bahen demiş. bunna

75 bi türkü söyleveriyoru halep şehri paşası eh ölüm demiş bunda sôra bene her gün gelcegsin birê sât çalışcegsiñ bi sar lere sene. şindi memlikette neyiñ vâ neyiñ yog söle onuñ da bi gızı varmış halep paşasınıñ gızı vâmış. ufâmış onu büyüden bunu veren demiş gendi galbinden. cüngü dôru demişle ona derken geliyôlâ bütün şâriler duyuyômuş hemen geliyôlâ üş gişi şâriler geliyor hemen birsi çabık sölüyor.

80 burıya gelen bir gün olû iki olû üçüncü gün yol görünür deyô ôdan biri de dêyor ki şöle yaParım bölü çatarım diyor, tamam deyoru ben siziñ ne mal oldûñuzu örendim. garib söyleyô örendim deyoru şimdi dêyor ben sölecen bunuñ covabı veriseñiz siziñ uslûbuñuz bilirim olmassam mat ederim efendim deyoru. bisi söyleyoru göde davar olsa sizi gütdürrüm dermiş göğdeki yıldızlar davarım olsa size

85 gütdürrüm demiş ilmiñ başını kim keser gendi başını kim keser deye bunnarı bir bir söyleyoru bunnarı veriyor. bunnan bi covâbını vermeyor. âgdeşle gendi başını kesen cebrail'dir diyor unnarı diyelim annadıveriyor. bunnâ garib'iñ elini öbmê başlayûlâ ah sen bizden üsdünsüñ üzür dileriz. ben burê siznen ğavga etmê gelmedim bendi üş beş gurus para gazenmê geldim deyoru. diyolâ şâri gidiyor. garib garib

90 garib deye kövde güzel galmamış heb orê garib yığılyyôlâ şindi o orda çalışmegde olsun gelelim şahsenem'e;

şahsenem'e başga yere verelim deye çalışıyôlâ. gız vâmeyô bunuñ netice vême ye garar vemişlê. bu köden de iki gişi unuñ yanını gitmiş. garbiñ yanna ôda añlamış diñlemişlê onnâ u bi mektub yazmış dôdan dôruya şahsenem'e yazıyor unnâ yola

95 çıkıyôlâ bi yola bunu annemiñ eline veriñ .demiş. ya bi okuyolâ şahsenem'e yazılıyô mektub. sôna yazıyolâ kendileri bi mektup yazıyolâ odan bi gâtal öldürüyôlâ bi gönege boyoyolâ âlp geliyolâ köde anasına veriyôlâ evet biz bu garip alıp gelirdik yolda bize afelê çevirdi onu öldürdülê biz ğaşdık unnâ gitdikten sôna biz gönêni aliverib geldik diyolâ. anası âlamaktan iki gözü kör oluyô âlarken bi den gız gâdeşi

100 vârmış velhâsılı yetişmiş gızıñ düğünü gurulmuş gızıñ düğünü guruluyoru öldü deye şê ediyorlar ya gız inanmêyor emme inanmış gibi oluyô galañ nêse düğün guruluyoru gızlâ su doldurmeye gidiyô çeşmeye ötüden hızır geliyor çeşmenin başında bütün gızlâ oluyor. ey gızlar deyoru şu atı bi su veseñiz olur mu deyô. â şöle böle gızlâ çığrıyoru. garibiñ gâdaşı da ey gızlar deyoru bu su boşuna

105 kesilmeyô bi müsafiri gelmiş hayvanını sulasıñ doldurusuñuz da tamam tamam deyo benim hayvan deyor doydu deyor. gızım deyor sen böle ğaralâ keymişsiñ esKilê keymişsiñ bunlâ bütün keymiş ğuşanmış senin bi merâkıñ vâ nedir merâkıñ deyô annadıyô bölü böle âbem vâ şam'da halep'te, halep'te çalışıyoru öldü dedilê. bacı âbeñ ölmedi deyoru âbeñ ölmedi da âbeñi gece gündüz yetiştirin deyoru. gız

110 şahsenem yolu doleşsiñ benim önümü deyoru gız gidiyô yeñ gelin mesela bölü

böle doleşiyoru gancık ihTiyar ya . hoş geldiñ amca hoşbulduk gızım diyoru ni yaPcegsiñ o hayırsızı deyoru hayırsız gitmiş diyoru bi ölüm var güzel diyor seni alıvereyim diyor n'apceñ o hayırsızı deyoru. hindi gız dı diyor ki hay bezirgan hocam yedi sene oldu yolunu gözüm bakıyorum bu işler seniñ şâniñi düşer mi diyoru

115 âferin gızım deyô benim ölüm felen yok deyôru ölüm da yoK çocúm da yoK. deneyô hakiki âşıgmıñ âşığ deęilmiñ deye denedim gızım deyoru. bunuñ sende yadikeri vârmıdır ôlanıñ deyoru vâdır aldı gel bakalım. şindi gece gece gündüz gündüz sê ôlanı burê yetişdircen. gidiyô varyô altın tası alıyô geliyô buyuruñ efendim. hadi gızım hiş merak etme diyor ben deyô düğün bitesiyê gıdâ ben ôlanı

120 burê yetiştirin deyô. kını gün gece ôlan burê gelecek diyô gız dünyâ onuñ tabe hızır bunuñ adı. hızır varyô âşam oldu haleb'e varmış âşam oturuşu bagmışmış gâveye hiç gâvele sinek gôluyô gocaman vilayette. ülen bagmış bezirgan başısı bunu biz nası ederiz. hemen deyô hızır alıñ geliñ baken iki dene gazan iki dene gazan bi çuval şeker getiriñ bi şêbet getiriyô âşam oldu şêbeti yaPıyô şü şerbeti deyor

125 garsonlara dağıt ölüm deyor millete dağıdıyoru bi tas alıgoyuyoru. tasiñ içini doldurmuş bunu deyor garib'e ve deyor. garib'e sunuyoru o tasa içivemiş bi baksê ki içinde yazılı. gendi tası oldûnu añlamış. ey bezirgan hocam geliñ nereden şü derelerde öten gaz mıdır bülbül müdür şahsenem dedikleri gelin midir gız mıdır habar ver deyo.

130 ey garib deyoru derelerde öten gazdır bülbüldür şahsenem dedikleri gelin değildir gızdır deyoru. gece gündüz yoluñu be'ler deyoru. ey bezirgan hocam deyoru geliñ nêdendir sattıñ çuvalar nereniñ malıdır deyoru. evet gelişim dır alıp sattım mallâr dünya malıdır deyoru âtik sözü kes gecı gündüz ey haleb şehiri deyoru haggıñızı helâl ediñ deyoru nazlı yardan haber geldi deyoru âtik bûda durmag olmaz

135 galañ deyoru. ben deyô haleb şehriniñ paşasına yalan söledim bi kimsem yok dedim âtik benim burda durmag olmaz deyoru nêse be deyor giderin haleb paşasına sölerin gidiyô haleb paşasınıñ yanına garib üş sene bi dakım yalan söylemiş bunuñ nişanlısı var yedi seneden beri bekleyoru bu iki hasireti birbirine govuşturalım deyoru haleb paşasına. vay kerata deyo ben de yalan söledi ben deyô gızımı vêcegtim

140 diyô nêse çârıñ bakalım varyoru saız aman paşam öldüme beni diyo sene bi dakım yalan söledim diyo nazlı yardan habar geldi dûmag olmaz diyo ölüm kimsem

yog dediñ ne yaPam egmeg davası böle yalan söledim deyoru nêse kusurunu afeddiriyor. unuñ bi türkü söleliyor. önce iki dene sarı lere veriyor git ölüm ahıra beğendiñ atdan bi dene at al deyoru yaluñ açık olsuñ deyoru. êtesi gün sabâlen **145** dolduruyor hêbesini haleb paşasınıñ yanna atları gösTerivereñ deyoru beğendi atı alsın deyor. evet yedi aylık yola yedi günde alan atlar okşeyo bağınıyor şindi. bu dillêden añleyormuş garib. bi zayıf atıñ birini, acı acı kişnemê başlamış ben varın dermiş at. ya ölüm bu at seni yolda bırakî eyisini al almış heybesini atıyô çıkıyô yola. ha givê ha gidivê derken ikinci üçüncü günde dağıñ başında at çatlamış ölmüş, at **150** çatlayıp ölüyô. omuzlêyô heybeye gidêken bi nehre uğreyor hêbeyi gôyor sazını gôyor çemileniyor gidêkene derinleşiyor bi dâ dênê salmışmış dênêk dibe değiyor dön demiş dön furuyô saza; ey gadir mevlam benim gaderim bûmuş yog mudur benim bi çârem deyoru hem âleyoru hem söyleyoru ötten bi dene gır atlı çıgmış gır atlı birisi çıkıyoru bu sefer.

155 “ey amca geşme deriñdir” deyoru deyoru ne deriñ mi elindeki grbeci bi atıyoru gölüñ üsdüne atıyoru susuz oluyor. atıñ ayâni su bulaşmadan ôlan yanına geliyor ôlan hayret gidiyor ôda. nerê gidiyôsun ne diyon deye bârıyoru kôkuduyoru geldi yeri tarif etmiş âşamkı yattı yeri tarif ediyoru orê gidiyom diyoru. bilip duru ôdan geldine min bakam atıñ üstünü deyoru hêbe at hêbe atıyô miniyo yum gözüñü aş

160 gözüñü deyoru bi bakmış kı sabâlen ôda namaz kıldığı gâri şê caminiñ önünü indirivemiş haleb değıl de başga bi şeye eyvah nayaPtım ben dôru söylemedim dôru söylemedini bilib duru zâti. ô de yatmış gece sabah namazını gıldırıyor hêbê omuzlêyô çıkıyoru. geliyoru hızır neri gidiyoñ diyoru. sivas'ı gidiyorun deyoru at heybêñ bakam hêbê atıyô min atıñ üsdüne atıñ üsdünü miniyo u dedi gölden geçiyolê ölen

165 namazında köylêniñ dağına gendi köleniñ dağına geliyô. bi baksêmiş ki her yakê bilip duru öle namazında garıblarıñ düzü deye yar varmış ôda çeşmede namazını gıldırmış ikindi bi başga bi çeşme dâ vâmış ôda gıldımış âşam namazını hâneñde gıl öğüdünü vemiş. ôdan gidiyoru köyün üsdünü gelmiş köy içini girmeyô hızır. benim pilim bûda bitti dêyor attan in bakalım attan in o atımıñ sâ ayaniñ

170 altından bir avuç topurag al deyô cebiñ gat anêñ iki gözleri kör oldu bunuñ topra'lar elini yüzünü yüke andan dômuş gibi açılır deyô. eyi topurâ alıyô atıñ ayâniñ altından âşam namazında evlêni varıyoru gız gâdeşi eviñ öñünde; hey bizim gız beni

müsafir alır mısıñız? bê anamı soren baken deyo. yedi sene gideli tanımeyoru.
anne beni müsafir alf mısıñız deyip duru deyô. düğün evleri vâ deyor benim bûda
175 êkêm yok şeyim yok. cavırın gızı goca mı canın isTeyô seniñ deyo olan yürüyo.
ana gelik geli deyo ben n'apen deyo gız. nêse çıkıyuru selam aleyküm anne deyô
aleyküm selam ôlum deyô. anne ne oldu gözleriñ? bi garib ôlum vâdı gitti gelmedi
öldü dedilê bunca âlarıkan benim de diyor gözlerim kör oldu. ha tamam anne deyo
ben seniñ gözleriñi açarın deyo hemen toprânan elini yüzünü yaykêyo. abba garibime
180 gavişıyo. doullâ furulup duru kınası yanmış gızıñ. hemen anne ben düğün evine
gidecen sazını alıyoru yürüyöru dôru gız evine. gızevine varıyöru ben furê oturcên
hem sizi gönüllêcen hem burê gönüllêcen orê gidip de sizi şê etmecen ikiñizin ôte
yerine otûcen hem seni hem orê gönüllêcen diyoru. döğüş gavga yok deyô orê
oturuyo tamam deyô plak çeviriyöru.

185 ey şu derelerde öten gaz mıdır bülbül müdür

şahsenem dedikleri gelin midir gız mıdır

deyô. gız hemen gaçıyöru bi dê söle bakalım diyoru bi dâ sölüyô.

şu derelerde öten gaz deyil bülbüldür

şahsenem dedi'leri gelin deyil gızdır

190 deyo eliniñ kınasını döküyo silkiyor tamam diyor. ooo millet ayağlanıyör şindi.

ey âlar ben burê döğüş gavgaya gelmedim. size olan tarafı burê gelsiñ bakalım

gıyıma hurê gêsîñ. âzâ muhdar toplên bakalım. âzâyı muhdarı toplêyô olan. ben bunu

yedi senedir âşığıyım bir, ikincisi siziñ ettiñiz masraflâ yolu gitmesiñ ben gâdeşimi

mindiriveriyim, düğün masrafı yaPanı gi'mesiñ. aha tamam tamam hepsi tamam

195 deyo eyi güzel. sabâlen onu mindiriveriyôla orê gidiyôlâ. bûda bitiyö iş.

* * *

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : _____

Doğum Yeri : _____

Doğum Yılı : _____

Medeni Hali: _____

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 19..-19.. _____

Lisans 19..-19.. _____

Yabancı Dil : _____

MESLEKİ BİLGİLER

19..-19.. _____

19..-19.. _____